Juuret 2/2003

Ylistarossa, Isossa- ja Vähässäkyrössä
Vanhassa Ilmajoen pitäjässä
Laihialla ja Jurvassa

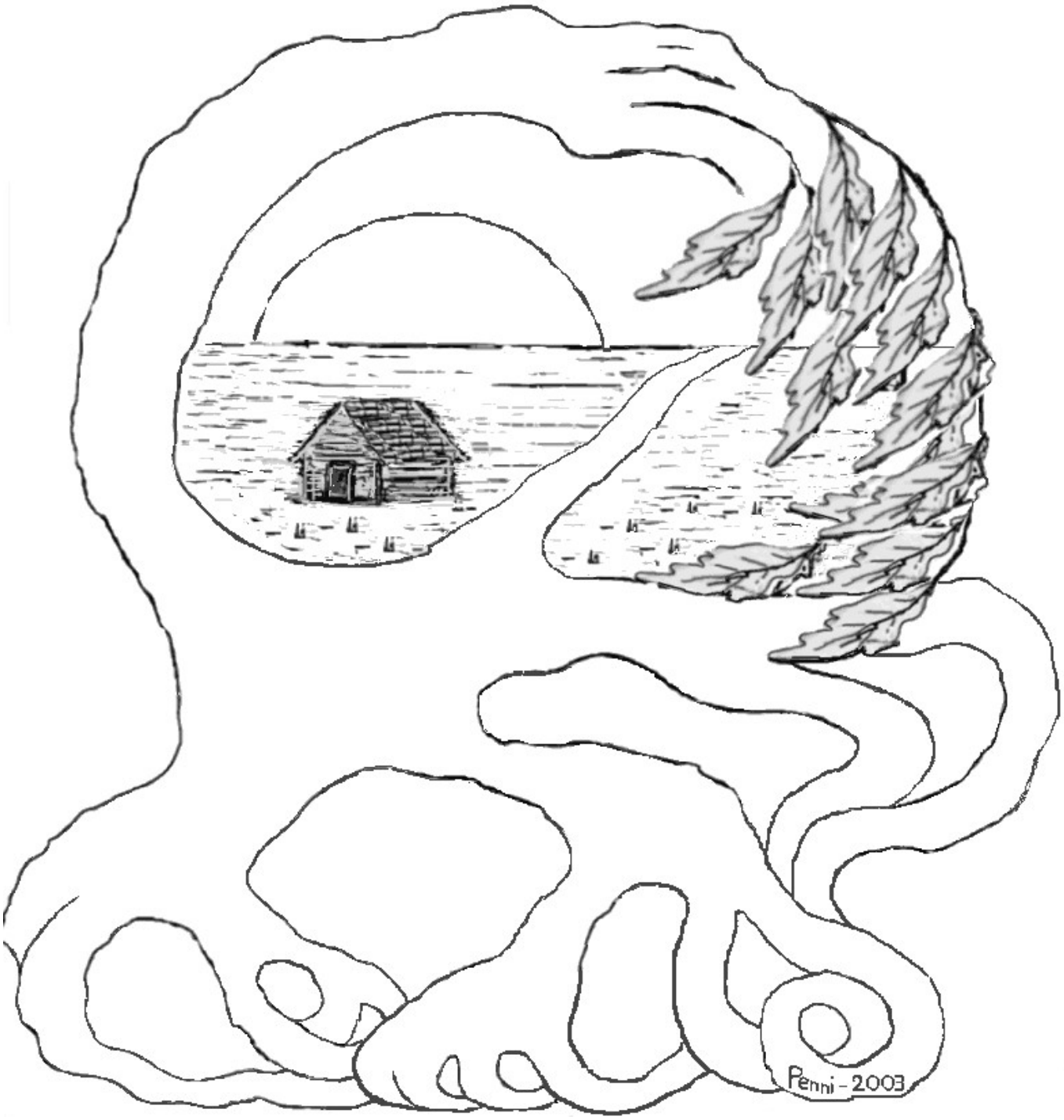

”10 rivin tietoisku”

”Päätoimittajan” täytyy tälläkin kertaa tyytyä sanomaan sanottavansa tiivistettynä,muutamalla rivillä.
Tärkein sanoma on se, että lehden lukijakunta näyttää pysyneen uskollisena uuden tilausvuoden alkaessa. Tieto on erittäin hieno, mutta myös tuo vastuuta pitää yllä lehden sisältö edelleen kiinnostavana.
Juuret-toimikunnan esiintyminen Seinäjoen Sukumessuilla onnistui yli odotusten, vaikka sijaintipaikkamme ei ollutkaan täysin onnistunut.
Onnistuessaan tämä vuosi tuo mukanaan paljon uutta tutkimusmateriaalia tutkijoille, niin monta erillisjulkaisua on työn alla. Niiden kohdalla yksi merkittävä taitekohta tulee olemaan Vantaan Sukututkijoiden lokakuun alussa järjestämä ”Kuulutko Sukuuni” – tapahtuma. Pysimme näytäytymään tapahtumassa mahdollisimman positiivisesti.
Haluan toivottaa koko Juurien lehti- ja julkaisutyöryhmän puolesta raikasta kesää.
Matti Lehtiö

Sisältö

Penni Airas Zitsan juhannustaiat s.3
Matti Lehtiö Kyrönmaan Mullot – vainion takarajan asukkaat s.4
Tapio Piirto Thomas Stenbäckin ruumiin saarna Johannes Matinpoika Upalle s.6
Matti Lehtiö Ylistaron Marttala, yksi Senäjoen Uppa-suvun sivuraaha s.7
Jouko Niemelä Kruunupyyn Käldien ja Bjongien muutto Teiskoon ja sieltä Alavudelle s.10
Ulpu Takatalo Sukulaisemme Matti Haapoja Ylistaron Kainastolta s.12
Markki Pihlajaniemi, Tapio Piirto ja Penni Airas Eskill Stutaeus s.19
Matti Lehtiö Tervajoen Kempus ja sen asukkaat 1500-luvulta 1600-luvulle s.25
Markku Pihlajaniemi Haustramniukselle kantaäiti s.27
Matti Lehtiö Täsmennyksiä Savilahden kylän historiaan s.27
Simo Lammi Juho Pukkisen avioliittoaikeet s.29
Jouko Niemelä Husaari Iivanin poika Isostakyröstä Alavudelle s.32
Matti Lehtiö Arkkolan uusi isäntäsuku 1670-luvulla s.33
Matti Lund Luopajärven kummallisen perillisen arvoitus, osa 2 s.34

Julkaisija: Juuret-toimikunta/PHS

Yhteyshenkilöt:
Pj, sihteeri ja ”päätoimittaja”: Matti Lehtiö, Vanha Korventie 67 66440 Tervajoki matti.lehtio@iittala.com
Rahastonhoitaja, jäsenrekisteri: Päivi Hirvelä Palonkyläntie 2 61500 Isokyrö pirjoh.hirvela@jippii.fi
Lisätilaukset: Tapani Pihlajainen Vainiontie 1C7 61500 Isokyrö tapani.pihlajainen@nic.fi
Ilmajoki yht.henkilö: Tapio Piirto, Rommelinmäentie 17 61330 Koskenkorva, rommelinmaki@yahoo.com
Toimiston avaimet ja mikrokorttien katseluvaraukset: Tarja Ollila 050-5650509, tarja.ollila@pp.qnet.fi
Internet-sivut:

Toimitus ottaa vastaan jäsenten artikkeleita, kysymyksiä ja pieniä uusia havaintoja. Artikkeleiden asiasisällöstä vastaa kirjoittaja, mutta toimitus varaa itselleen mahdollisuuden esittää toivomuksia artikkelin sisällön ja esitystavan suhteen. Koska julkaisu ei sovi hitaan ilmestymistiheyden vuoksi useamman julkaisun mittaiseksi keskusteluareenaksi, siirretään tällaisissa tapauksissa keskustelu suoraan henkilöiden väliseksi, joista julkaisu esittää tiivistelmän.
Artikkeleissa olevien tietojen lainaus on sallittua, lähde mainiten. Kokonaisten artikkeleiden lainaus luvallista artikkelin kirjoittajan luvalla

Tekstin oikoluvussa avustaneet: Liinu Tamminen, Penni Airas ja Harri Ristiniemi
Taitto: Matti Lehtiö Kansikuva: ©Penni Airas Paino: Ylistaron Painopalvelu

Juuret-toimikunta:
Puheenjohtaja Matti Lehtiö, rahastonhoitaja Pirjo Hirvelä, muut jäsenet: Raija Konttas, Allan Valtari, Ilmari Karhu, Pentti Jokela ja Antti Reini

Lehtityöryhmä:
Penni Airas, Tapio Piirto, Markku Pihlajaniemi, Matti Lund ja Matti Lehtiö.

V-vuosikerta

Zitsan juhannustaiat

Penni Airas

Eletään vuotta 1649. On juhannus, mittumaari. Keskikesä. Pohjalainen valon juhla. Kasvukausi on huipussaan. Lyhyt juhannusyö tunnetaan enteiden ja taikojen yönä. Taiat liittyvät karjaonneen, tulevan sadon ennustamiseen ja rakkauteen, lemmen nostattamiseen. Neito keräsi juhannusyönä kedolta seitsemän eri kukkalajia. Kun ne pantiin pieluksen alle, sulhanen näyttäytyi unessa. Varmistaakseen sulhasen saannin neito saattoi kylpeä alasti sen talon ruispellossa, josta sulhasta toivoi. Tämän taian sanottiin nostattavan lemmen miehenpuolissa. Juhannuskasteella saattoi kuitenkin, huonolla onnella, olla päinvastaisiakin vaikutuksia, ainakin jos erehtyi väärään viljapeltoon, sillä tuomiokirjat eivät erehdy, ihmiset kylläkin.

Jaakko Yrjänänpoika Kurikasta, joka on lyönyt kerran Sitsa Matintytärtä (Zitsa Matzdotter) siitä syystä, että tämä oli juhannusyönä mennyt hänen peltoonsa. Häneltä kysyttiin onko hänellä tämän kanssa riitaa tai onko tämä jotain pahaa tehnyt, niin hän sanoi, ettei tiedä tämän tehneen mitään sellaista, joka on haitallista. Koska hän on tätä lyönyt, niin tämän vuoksi hänet tuomitaan lyönnistä maksamaan 3 markkaa Väkivallankaaren 13 luvun mukaan.

Sitsa Matintytär (Zitsa Matzdotter) Tuiskulasta on tullut naimattoman rengin, mainitun Sipi Jaakonpojan Seinäjoelta, makaamaksi, joka on nyt matkustanut Ruotsiin, kuitenkin lautakunta todisti, että tämä on varmasti lapsen isä, minkä vuoksi tuomittiin hänet, Zitsa, maksamaan 3 markkaa toisesta kerrasta.

Zitsa oli maattu, hyljätty ja jätetty, turvattomana yksin, ilman miespuolista suojelijaa. Kenties lasta odottaen tai juuri synnyttäneenä, toivoen ehkä juhannusöistä ihmettä tapahtuvaksi. Mielitiettyä ja lapsensa isää palaavaksi. Toiveet eivät aina toteudu, sillä Zitsalle juhannusyön ihmeen odotus muuttuikin julmaakin julmemmaksi totuudeksi ja karvaaksi paluuksi arkeen. Kaivatun sulhasen sijasta tulikin raaoista otteistaan tunnettu mies, joka ei armoa antanut tai sääliä tuntenut hyljättyä tyttöraukkaa kohtaan, tuli ja läimäisi tyttöä karkealla kädellään. Loppunäytös näyteltiin käräjillä.

Zitsaa ei ole voitu identifioida. Renki Sipi Jaakonpojan jäljet katoavat tyhjyyteen. Ei myöskään tiedetä synnyttikö Zitsa lapsen tai jäikö lapsi eloon. Sakoilla sen sijaan selvisi väkivaltaisuudestaan Kurikan Saaren isäntä Jaakko Yrjänänpoika. Ilmajoen pitäjän historiassa, sivulla 301 kerrotaan: "Liisa Matintytär oli juhannusyönä mennyt Kurikan talollisen Jaakko Yrjönpojan peltoon. Hänen ei tiedetty tehneen mitään "pahaa", ja vapautui sakosta. (13.8.1649)" Harvinainen nimi Zitsa esiintyy muodoissa: Cecilia, Cesisia, Coëcilia, Cæcilia, Cicilia, Sicilia, Sicilja, Sidzla, Sitza, Cecilia ja Silja.

Käännökset: Markku Pihlajaniemi
Lähteet ja kirjallisuus: Ilmajoen kesäkäräjät 13.8.1649, ES 2028
Sukutieto 1997:1, s. 19-24: Etunimet sukututkimuksessa; Sirkka Paikkala

---

Sananjalka kukkii

Juhannusyönä, pienen hetken verran, sananjalka kukkii ja tekee siemenen. Se joka saa haltuunsa tuon kukan tai siemenen saa mahtavia taikavoimia. Hän voi kulkea näkymättömänä, ja löytää aarnivalkeiden aarteet sieltä mistä muut eivät niitä näe. Juhannusyönä haltiat polttavat raha-aarteistaan hometta. Tällöin aarteet nousevat maan povesta ja niiden paikalla nähdään sininen liekki. Liekin voi nähdä vain suotuisissa olosuhteissa, vaikkapa istumalla kivellä keskellä kynnöspeltoa. Aarteen haltuun saaminen on vaikeata, sillä sitä vartioi yleensä jokin eläin: Härkä, musta koira, suuri kissa tai käärme. Jonkun rohkean kerrotaan tarttuneen härkää sarvista ja huomanneen aamulla auringon noustessa pitelevänsä kaksin käsin kiinni rahakattilan sangoista. (Kustaa Vilkuna; Vuotuinen ajantieto s.152)

Kyrönmaan Mullot – vainion takarajan asukkaat

Matti Lehtiö

Yksi Kyrönjoen varren asutuksen erityis-piirre, ns. vainion takarajan asutus, on historian kirjoissa jäänyt poikkeuksetta vaille sille kuuluvaa huomiota. Asutusmuotona tarkoitan tällä muutamin paikoin varsinaisen kyläyhteisön ulkoreunalla esiintyvää, pellon ja niittyalueen rajamaalla sijaitsevaa asutusta.

Mielenkiinto takavainion taloihin syntyy siitä, että niissä pellonraivauksen suunta näyttäisi olevan päinvastainen yleisempään, jokirannasta takamaalle päin suuntautuvaan raivaussuuntaan nähden.

Yksi tällainen takavainion talo on jo vuonna 1546 mainittu Isonkyrön Ikolan kylän Mullola, joka sijaitsi Kyrönjoen rannassa Ikolan taloparin takamaastossa, noin 300 metrin etäisyydellä jokirannasta. Mielenkiintoinen ja tämän artikkelin arvoinen kysymys on se, mitkä seikat vaikuttivat Mullon talonpaikan valintaan, ja mahtaisiko Mullo-talonnimi pitää sisällään tämän asutusmuodon salaisuuden?

Ennen pureutumista kysymykseen on syytä tarkastaa, mitä Etelä-Pohjanmaan historia Mullon talosta tietää kertoa. Kirjan toisessa osassa (s. 50) mainitaan, että *”V. 1422 Kokemäen seuduilla eli Niilo Olavinpoika Mulloinen, joka oli ehkä samaa perua kuin Vähänkyrön Trontilan Matti Mulloinen (1544) ja Isonkyrön Heikki Mulloinen (1544)”.* Armas Luukon tekstin mukaan Mullon talon asutushistoria siis liittyy saumattomana osana siihen Etelä-Pohjanmaan historiassa esiteltyyn uudisasutusaaltoon, joka suuntautui Kyrönjoen autioituneille rannoille 1000-luvun alkupuolella. Mullon talojen kohdalla se tarkoittaisi sen asutuksen alkujuurien palautuvan Kokemäen seuduille. Toiseksi Armas Luukon mukaan *mullo-sana* merkitsee taimenta eli forellia[1)] Valmiiksi kirjoitetusta historiasta ei siis ole apua ongelman selvittelyssä, ellei sitten hyväksytä sitä, että kysymyksessä on pelkästään *”kokemäkeläisten kalastajien omintakeinen ja perin nurinkurinen maanraivausmuoto”,* joka ei sisällä sen kummempaa mysteeriä.

Mikä sitten tekee takavainion taloista niin mielenkiintoisen ilmiön? Ollakseen ikäsuhteiltaan tasavertainen asumismuoto jokiranta-asutuksen kanssa takamaan talot on täytynyt perustaa alun perin aavalla ja märällä suolla olevalle pienelle karikolle, josta peltoa sitten alettiin raivata jokirantaa kohden. Jo tämän seikan sisäistäminen paljastaa ajatuksen luonnottomuuden ja sen, että oletettavasti Luukko ei Etelä-Pohjanmaan historiaa kirjoittaessaan ollut tutustunut tarkemmin Ikolan ja Mullon talojen keskinäiseen sijaintiin. Mullolan talon asutushistorian täytyykin olla kylän jokiranta-asutusta nuorempi ja syntynyt aikana, jolloin kylän pellot ovat jo saavuttaneet raivauksessa lähes silloisin menetelmin viljelyskäyttöön helposti raivattavan maan. Toinen seikka, jonka voimme tilanteesta päätellä on se, että paljon aikaisemmin syntynyt jokiranta-asutus olisi tuskin kovin helposti antanut raivauslupaa ventovieraalle tulokkaalle aivan peltoaukeansa rajalle, kylän luontaiseen nautintasuuntaan.

Asiaan liittyvät ongelmat saavat luontevan selityksen niinkin myöhään kuin vuonna 1688, jolloin oikeudessa käsiteltiin Mullon taloa koskettavaa maakiistaa. Muuten niin lakonisessa asiakirjassa on mielenkiintoinen sivuhuomautus, jossa kylänmiehet totesivat yhteneväisesti Mullon talon perustetun aikoinaan kylän yhteismaalle[2)]. Mullon talon perustamisen aikaan jokirannassa sijaitsevat Ikolan talot olivat olleet siten olemassa jo pidemmän aikaa. Kun lisäksi on epätodennäköistä olettaa, että Ikolan talon isännät olisivat antaneet vieraan perustaa uudistilansa omien peltojensa rajalle, kannattaa etsiä Mullon talon perustajan syntyjuuria samasta kylästä.

Vuonna 1546 Mullon talon isäntänä mainitaan Heikki Laurinpoika ja Ikolan talojen isäntinä Knuutti Laurinpoika ja Erkki Pietarinpoika. Näistä Erkki Pietarinpoika Ikola lienee hevonkoskelaisen Pietari Mottisen poika ja Knuutti Laurinpoika Ikola ja Heikki Laurinpoika Mullo olivat todennäköisesti veljeksiä.. Jos Knuutti ja Heikki olivat veljeksiä, miten on selitettävissä Heikin omaksuneen Mullo- nimen Ikola-nimen sijasta? Perimmäinen syy nimivalintaan lienee pääasiassa siinä, että muun asutuksen tuli jollakin tavalla pystyä erottamaan puhekielessä toisistaan kolme Ikolan taloa. Jokivarsitaloista toinen Ikola sai rinnakkaisnimen Rinta-Ikola sijaintinsa mukaan, ja se muuttui perinteelliseen kyröläiseen tapaan Rinnaksi. Kun kyröläiseen tapaan ei kuulunut käyttää puhuttelu-nimissä etuliitteitä, keksi ympäröivä asutus nopeasti Heikille oman nimen *”Mullo”.* Heikki Ojansuu mainitsee tutkielmassaan[3)] mullo-nimen alkuperäisen muodon muuntuneen mulli-sanasta[4)] ja viittaavan nautaeläimeen. Kun tämä tieto yhdistetään talon silloiseen sijaintipaikkaan, kylän yhteismaahan eli valliin, jossa laidunnettiin kylän karjaa, on selvää, että nimi viittaa ”mullinlaitumeen”[5)], nuoren karjan laiduntamisalueeseen[6)].

Jotta edellä esitetty päätelmä voitaisiin kiistattomasti osoittaa todeksi, täytyi muukin 1500-luvulla olemassa olevien kyröläisten Mullon talojen nimien soveltua samaan syntymekanismiin. Vähänkyrön Saarenpään kylässä sijaitsi ilmeisesti jo 1500-luvulta lähtien kolme Mullo-nimistä taloa. Kaksi niistä sijaitsi kaukana pääkylästä muutaman sadan metrin päässä silloisesta merenrannasta Vöyrin rajalla muodostaen myöhemmin oman Mullola-nimisen kylän. Näiden kohdalla ei kuitenkaan ole olemassa tarkkaa tutkimusta talojen perustamisajankohdasta, josta syystä jää epäselväksi, oliko ne asutettu rintakylän Mullon

talosta vai. liittyykö nimeen taloparin sijainti mereltä sisämaahan suuntautuvan syvän niittyalueen reunassa, jota hyödynnettiin karjanrehun hankinnassa. Toisaalta alue muodosti vähäkyröläisille tarpeellisen kulkuväylän merelle. Varsinaisessa Saarenpään kylässä sijaitsevan Mullon talon asuinpaikasta sen sijaan löytyy tarkka kuvaus vuodelta 1730[7]. Paikallista tieriitaa käsittelevässä asiakirjassa selvitetään kylän talojen sijainti: jokivarressa sijaitsivat Talonen, Jukkara, Valtari, Erkkilä, Solki ja Munkki ja larvassa: Mullo, Karra ja Mänttä. Saarenpään rintakylän Mullon sijainti oli siten samanlainen kun Ikolan kylän Mullon. Pienenä lisäyksenä kannattaa vielä mainita se, että Mullolan kylän molemmat Mullo-nimet hävisivät ja korvaantuivat uusilla nimillä. Toisesta Mullosta tuli Tontti ja toisesta Kauppi. Tontti-nimi liittyy ilmeisesti siihen, että kyseinen talo oli taloparista vanhempi ja sijaitsi alkuperäisellä asuinpaikalla, Kauppi-nimi taas viittaa talon samannimiseen isäntään. Tämänkaltaiset nimimuutokset ovat varsin tyypillisiä alueellamme, ja siksi monta vanhaa asutusnimeä on hävinnyt kokonaan käytöstä.

Vähässäkyrössä sijaitsi vielä yksi Mullo-niminen talo, kuten prof. Luukkokin Etelä-Pohjanmaan historiassa mainitsee: Trontilan kylän Matti Mullo[8]. Trontilan kylän Mullon talonimi kuitenkin häviää ilmeisesti autioitumisen kautta. Trontilan kylässä nimittäin mainitaan vielä vuonna 1546 neljä taloa, joista yksi on siis Mullo. Myöhemmin kylään kuitenkin vakiintuu vain kolme taloa: Tronti, Nikko ja Mäkelä. Tämän lisäksi tutkimusta vaikeuttaa se, että Mäkelän talonpaikka näyttää muuttuvan jossakin vaiheessa 1550-1600-luvulla[9].

Lopuksi voidaan todeta, että asiakirjalöydöksen ansiosta yhden Kyrönjokivarren talon nimi- ja asutushistoria on jälleen pystytty vastaansanomattomasti osoittamaan juuriltaan alkuperäiseksi kyröläiseksi, mikä edelleen pienentää alueemme epäselvää nimi- ja asutusaineistoa.

1) Kyrösavu I: *"Kylä nimen antaa, mies nimen kantaa"*
2) *"Koska jo kauan sitten on Hyypässä sijaitsevasta kylän yhteismaasta erotettu laillisesti valtuutettujen miesten toimesta se Mullolaksi kutsuttu tila….."* hyyppä, pieni kivinen kumpare
3) Suomalaista paikannimistötutkimusta I, s. 152
4) Vuoden 1548 maaveroluettelossa nimi kirjoitettu muodossa "*Mullin"*
5. Vrt. talonnimi Hakala
6) Vrt. *mulli – mullo, Mikki - Mikko*
7) Vähänkyrön käräjät 26.10.1730, s. 1208
8) Esiintyy vielä ainakin vuoden 1546 veroluettelossa
9) Talojärjestyksen muuttuminen ja samanaikaiset läheiset sukulaissuhteet kylän isäntien kesken ovat ilmeisesti johtaneet harhaan joitakin kylän asutuksesta tehtyjä asutustutkimuksia.

Thomas Stenbäckin ruumiin saarna Johannes Matinpoika Upalle

Tapio Piirto

Num:5I. N. J. Feria II. Pentech 1747. In Exegius Johannis Matthia` Uppa Parasc. Rom. XV.

Ja täsä toiwosa olemma me tänäpän meidän kircon muldaan, nijncuin Herran Peldomaahan laskenet ja peittänet yhden meidän ristiweljistäm, Sen ennen tätä cunniallisen ja toimellisen wanhan miehen Johannes Matt. Poijan Seppäläst. Hänen maasta otetun osans, cuolewaisen ruumijns olemma me maan poween panneet sijnä toiwosa että se wijmmeisinä päiwinä wircoa elämän ja wiheriöitzemän. Mutta toiwon Jumala täyttäcön etc. Dict parasc.

Prop. generalis Christittyjen autuden toiwo

1: Ex Ewang. / A / Quinga se on uscowaisis wahwa ja hywin perustettu toiwo, mutta

/ C / uscottomus petollinen ja tyhjää näkewä.

2: Ex. Text. Funebr. Hiob VII.I. Sitä waiwa cuin Christittyin aututta toiwos odottaisans ulos seisoman pitä, nijncuin on

/ A / alinomainen sota

/ C / jocapäiwäinen orjus

Hiob wijmmein hywin coetellut mies, pitä sen jo nijn wissinä asiana, että ihmisen elämä mailmas, ja Christittyin taiwasta odottawa aica täsä ristin walda-cunnas on alinomainen sota ja jocapäiwäinen orjus, nijn että hän kysyen puhu: Eicö ihmisen pidä aina sodas oleman etc. Tahto sanoa: Ei yxikän liene joca tästä elämästä parembia ajatuxia pitäne: Ei ketän mahda löytyä ihmisten lasten seas, joca osatoin olis tämän mailman katkerudest, ja nykyisen ajan waiwoista. Eicö ihmisten pidä aina oleman sodas maan päällä, tämä on se ensimmäinen: alinomainen sota. Mikä sotamiesten elämä l. tila on, cosca heidän pitä joco ulcona faktis wihollisia odottamas macaman, eli sotaplatzilla astuman sodanlieckiä ulos seisoman ei se ole outo asia. Nyt näin cowalla wertauxella maala Hiob meidän eteen ihmisen elämän. Ja tosin ongin se rauhattomutta ja lewottomutta täynäns, jos yhdestä wastuxesta on päästy, jos yxi louckaus on ylitzewoitettu, nijn toinen edes seiso.

Mitä kändymättömijn tule, nijn ehkä he owat lijton tehnet cuoleman cansa ja sowinnon helwetin cansa Esaj. nijn ei jumalattomilla ole cuitengan yhtän rauhaa sano minun Jumala. Esaj. LVII. 20.21. He eläwät wihas Jumalata wastan ja synneilläns sotiwat Hänen tahtoans wastan, sentähden Herra myös soti heitä wastan, caicki luondocappalet owat warustuxis Jumalan puolesta costaman sitä luojans hyljännyttä ihmistä. He owat myös sitä oikiasta lähimmäijsens rackaudesta peräti pois langennet, sentähden he keskenäns sotiwat toinen toistans wastan ja tekewät toinen toisellens elämäns rauhattomaxi.

Ehkä Jumalan lapset ei ole tällä tawalla sodas maan päällä, wan eläwät suloises rauhas Jumalans cansa, rauhan siteen cautta owat myös toinen toisens cansa yhdistetyt huojendamaan keskenäns tämän elämän waiwoja, nijn on.

Johannes Matinpoika Uppa kastettiin Ilmajoella 8.11.1685, vanhemmat Matti Tuomaanpoika ja Liisa Yrjänäntytär Uppa Seinäjoenkylästä. Vihittiin isonvihan aikoihin Liisa Jaakontytär Keski-Lopen kanssa, Liisa kastettiin Ilmajoella 15.8.1686, kuoli Keski-Lopella 16.8.1759, vanhemmat Jaakko Heikinpoika ja Marketta Yrjänäntytär Keski-Loppi.

Johannes ja Liisa asuivat Ilmajoella eri taloissa, Upassa, Ilkassa, Latva-Nikkolassa, Keski-Lopella ja Seppälässä. Ilmajoen rippikirjan 1732–55 mukaan Johannes oli nikkari Seppälässä, kuoli Pirilässä 6.5.1747 ja haudattiin 11.5.1747.

Saarnan pitäjä Thomas Stenbäck, syntynyt Laihialla 25.1.1713, vanhemmat Joseph Stenbäck ja Maria Arenia, kuoli Limingassa 27.6.1776. Thomas oli Ilmajoen kappalainen 1737–56, Raahen-Saloisten kirkkoherra 1757–73 ja Limingan kirkkoherra 1773–76.

Lähteet:
Oulun maakunta-arkisto / Simeliana arkisto / Thomas Stenbäckin arkisto 1745 – 1777, mikrokortit OMA Y172 - Y176.
Ilmajoen kirkonkirjojen mikrofilmit.

Etsintäkuulutuksia:

Koskuen kylässä Kankaanpään torppari Hiskias Matinpoika Kankaanpää s.29.7.1819 Jalasjärvi k.28.6.1868 Jalasjärvi. Hänet vihittiin Jalasjärvellä 17.1.1841 Kaisa Kallentyttären s. 17.1.1841 Parkanossa ja k.15.2.1899 Jalasjärvellä. Onko kenelläkään tietoa Kaisan vanhemmista ja hänen esivanhemmistaan.

Tietääkö kukaan Teuvan lukkarin Fredrik Brandt (Brandström), s.1750, k. 22.4.1818 Teuva (lukkarina 1784-1818) vanhempia?
Marko Kivistö marko.kivisto@swipnet.se

Anna Liisa Juhontytär s.31.10.1851 muuttaa Laihialta puolisonsa Matti Matinpoika Panun kanssa Ylistaron Suomalaisen taloon 27.9.1877. Mistä Anna Liisa olisi syntyisin? Nina Vierikko suovie@pp.nic.fi

Ylistaron Marttala, yksi Seinäjoen Uppa-suvun sivuhaara

Matti Lehtiö

Taustaa artikkelille

Kuluvan vuoden aikana on herännyt esiin ajatus perustaa Seinäjoen Upan talon asukkaista sukuseura. Koska kyseinen suku on levinnyt tehokkaasti myös Kyrönmaalle, on syytä sukuseuran perustamisen alkuvaiheessa esiintuoda nämä siteet ja saattaa asia myös kyrönmaalaisten tietoisuuteen. Suvun toisen polven leviäminen tapahtuu Kyrönmaalle tutkimuksellisesti vaikeassa isonvihan ajankohdassa, josta johtuen tämä selvitys jää osittain puutteelliseksi. Tärkeää on kuitenkin sukuyhteyden esiintuominen jatkotutkimusten pohjaksi. Otsikon mukaisesti artikkeli käsittelee vain pientä osaa Marttalan suvusta, eli niiltä osin kun sillä on yhteys Upan sukuun. Tällaisen jaon tekeminen on toisaalta tässä tapauksessa helppoa, koska Marttalan talon asukkaat vaihtuivat myöhemmin.

Lyhyt katsaus Marttalaan ja sen asukkaisiin

Marttalan talo sijaitsee Ylistaron Topparlan kylässä. Itse asiassa talo sijaitsi siinä osassa kylää, joka myöhemmin antoi koko kylälle nimensä, eli Topparin talorykelmässä. Kyseiseen talorykelmään vakiintui 1600-luvun loppuun mennessä neljä taloa: kaksi Topparia, Marttala ja Latvatalo. 1650-luvun puolivälissä Marttalan isäntänä mainitaan Tuomas Antinpoika, jonka suhdetta edelliseen isäntää ei ole onnistuttu selvittämään. Tuomas Antinpojan vaimo oli Aune Vilpuntytär.

Tilanne Marttalassa ennen Uppa suvun esiinmarssia

Viimeistään 1660-luvulla Tuomas Marttala oli kuollut ja hänen leskensä Aune Vilpuntytär avioitui uudelleen Mikki Franssinpoika -nimisen miehen kanssa. Marttalaa koskevien asiakirjojen perusteella Aunella oli molemmista avioliitoista täysi-ikäiseksi kasvaneita lapsia. Veroluetteloiden perusteella Aune kuolee vuonna 1676 ja Mikki avioituu uudelleen heti seuraavana vuonna.

Aune Vilpuntyttären ensimmäisestä avioliitosta olevat lapset olivat joutuneet rakentamaan elämänsä Marttalan talon ulkopuolella, koska äidin uusi aviopuoliso oli ilmeisesti huomattavasti häntä nuorempi, ja normaaleissa olosuhteissa hänen isännyytensä jatkuisi talossa vielä pitkään. Tilanne kuitenkin muuttui, kun äiti-Aune kuoli ja Mikki meni uusiin naimisiin. Mikäli tästä avioliitosta oli mahdollisuus syntyä perillisiä, oli vaara, että talo luisuu uuden omistajasuvun haltuun. Jos siis jollakin Aunen lapsista oli halu päästä kotitalonsa isännäksi tai emännäksi, se oli tehtävä pian.

Merkillistä kyllä, paine isännyyden vaihtoon ei tullut Aune Vilpuntyttären ensimmäisestä avioliitosta olevien lasten taholta, vaan hänen toisesta avioliitostaan olevan tyttären taholta. Mikki Franssinpojan oma tytär oli siis valmis ”suistamaan” hänet isännyydestä.

Perhetaulu:
Mikki Franssinpoika
Marttalan isäntä n. 1669–1694
pso **Aune Vilpuntytär**
Lapsia:
Maria

Marttalan isäntä Jaakko Tuomaanpoika

Vuonna 1695 Marttalan talo saa uuden isännän. Hänen nimensä on Jaakko Tuomaanpoika ja hänen vaimonsa nimeksi mainitaan Maria, Marttalan tytär. Kuka sitten oli Jaakko Tuomaanpoika? Maria Marttala mainitaan ensimmäisen kerran veroluetteloissa vuonna 1688, minkä perusteella hän oli syntynyt noin 1672. Marian nimen jälkeen mainitaan renkipoika Jaakko Tuomaanpoika ja seuraavana verovuonna 1689 talossa mainitaan vävy Jaakko ja vaimo Maria. Vuonna 1688 mainittu renkipoika on tietysti Marian tuleva puoliso. Tällaisessa tilanteessa Jaakon syntymäpaikan etsiminen on kuin neulan etsimistä heinäsuovasta. Yleensä tällöin etsitään asiakirjaa, jossa henkilö hakee perintöjä syntymäkodistaan. Tässä tapauksessa oli tarjolla toinenkin pieni oljenkorsi. Maria ja Jaakko katoavat Marttalasta muutamaksi vuodeksi, ja oli siis mahdollista, että he asuivat tuon ajan Jaakon syntymäkodissa, mutta missä? Pelastavaksi oljenkorreksi muodostuu Marttalan omistajuutta koskettava asiakirja vuodelta 1690, joka ajoittuu juuri siihen tärkeään aikaan, jolloin Jaakko ja Maria asuivat jossakin muualla.

Isonkyrön käräjät 23.–26. elokuuta 1690:

Jaakko Tuomaanpoika Seinäjoelta kanteli Mikki Franssinpojasta talosta, jonka hän tältä vaimonsa puolesta periä haluaa. Mikki esitti kihlakunnan tuomion 3. päivältä syyskuuta 1678 ja laamannin tuomion 27 päivältä jne. huhtikuuta, joilla Mikille tunnustettiin ½ manttaalin Marttalan talo, ollen hänen vävynsä laamannin oikeudessa luopunut kihlakunnantuomiota vastaan tekemästään valituksestaan ja vetoomuksestaan ja koska samoin nuorempi vävy Jaakko Tuomaanpoika oli 3 vuoden ajan ollut naimisissa Mikin oman tyttären Marian kanssa, mutta ei ollut valittanut ennen yötä ja päivää kaupasta, jonka hänen vaimonsa naimattomana oli tehnyt ja kihlakunnan tuomio ilmaisee, niin tunnustetaan nyt heidän valituksensa mitättömäksi ja mainitut tuomiot laitetaan täytäntöön. Kuitenkin heidän perintönsä, mikä perinnönjakoluettelon joulukuulta 1664 mukaan on 75 kuparitaalaria 15 äyriä jokaiselle tytärpuolelle pitää Mikki Franssinpojan maksaa, mikäli hän ei voi osoittaa, että hän on perinnön maksanut.

Asiakirjan mukaan Jaakko ja Maria pitäisi löytyä vuonna 1690 Seinäjoelta ja hyvällä onnella heidän

asuinpaikkansa voisi olla Jaakon syntymäkoti. Tutkimukset piti siten keskittää Seinäjoen asukkaisiin 1690. Tällä kertaa onni oli suosiollinen, sillä Seinäjoen Upan talon asukkaiden joukossa mainitaan talon poika Jaakko vaimonsa Maria kanssa. Jotta voisimme olla varmoja, että kyseessä ovat todella samat henkilöt, on syytä tehdä vertailu Marttalan ja Upan asukkaina mainittujen Jaakon ja Marian välillä. Kun Jaakko ja Maria katoavat Marttalasta, ilmestyy samanniminen pariskunta Uppaan, jossa Jaakon ilmoitetaan olevan silloisen isännän veli. Upassa Jaakko ja Maria mainitaan vuoteen 1693 saakka. Vuodelta 1694 ei ole säilynyt veroluetteloita, mutta seuraavassa vuoden 1695 veroluettelossa Marttalaan on muuttanut takaisin Jaakko ja Maria, tällä kertaa isäntänä ja emäntänä. Jaakko ja Maria onnistuivat siten saamaan Marttalan isännyyden hallintaansa, vaikka Maria ilmeisesti isänsä painostuksesta oli luovuttanut isälleen Marttalan omistusoikeuden nuoruudessaan. Asiakirja ja sitä tukevat veroluettelomerkinnät varmistavat Jaakko Tuomaanpojan siten Seinäjoen Upan pojaksi. Kuka oli sitten Jaakko Uppa.

Jaakko Tuomaanpoika Uppa

Upan talo on yksi Seinäjoen kylän vanhimmista taloista, Joupin, Jouppilan ja Marttilan kanssa. Jaakon isä Tuomas Jaakonpoika oli isännöinyt taloa ainakin jo vuodesta 1669 alkaen vaimonsa Kaarina Joosepintyttären kanssa. Tuomas Uppa siirsi isännyyden pojalleen Matille. Koska Jaakolla ei ollut mahdollisuuksia Upan isännyyteen, oli luonnollista, että hän pyrki saamaan haltuunsa vaimonsa kotitilan. Matin ja Jaakon sisarussarja Upassa oli perin merkittävä, sillä kaksi heidän veljeään opiskeli papiksi ja ovat tunnetun *Wegelius*-suvun kantaisiä.

Jaakko ja Maria Marttalan perhe

Ensimmäinen verovelvollisuusikään ehtinyt lapsi Jaakolle ja Marialle mainitaan vuonna 1708, poika Juho ja seuraava juuri isonvihan kynnyksellä vuonna 1713, poika oli nimeltään Heikki. Isonvihan jälkeen rippikirjoista löytyy vielä yksi perheen lapsi, tytär Susanna. Tämän enempää lapsia ei tähän mennessä ole onnistuttu löytämään. Perheen vanhimmasta pojasta Juhosta ei ole enää tietoa isonvihan jälkeen, joten on mahdollista, että hän kuolee poikamiehenä isonvihan aikaan.

Jaakko Tuomaanpoika s. n. 1660 k. 18.02.1741
Pso, vih. 1687
Maria Mikintytär, s. n. 1672 k. 1714-18
Lapsia:
Juho
Heikki
Susanna

Heikki Jaakonpoika Försti e.Marttala

Heikki Marttalan löytyminen isonvihan jälkeen perustuu pelkkään onnelliseen sattumaan, asiasta kertovaan käräjäpöytäkirjaan. Heikin kuoltua hänen vielä elossa oleva isänsä ajoi käräjillä poikansa lesken ja lasten perinnönjaon toimittamista. Syy Jaakon aktiivisuuteen johtui siitä, että Heikin leski oli avioitunut uudelleen, ja Heikin lasten edun kannalta oli tärkeää inventoida pesän omaisuus ja sitä kautta taata Heikin lasten perintö.

Isonkyrön talvikäräjät 1727, (s. 55–56):

Jaakko Marttala, Topparlasta, pyytää nimismies Bertil Myreliä, sekä lautamies Juho Renkoa, inventoimaan hänen poikansa, edesmenneen Heikki Förstin, jäämistö ja sen hänen lastensa ja leskensä, vaimo Liisa Antintyttären, välillä jakamaan, mihin suostuttiin Perintökaaren 15 luvun mukaan.

Heikin isännöimä Förstin talo sijaitsi Isonkyrön Palhojaisten kylässä, neljän talon muodostamassa tiiviissä talorykelmässä Kyrönjoen pohjoisrannalla heti Ritaalankosken alapuolella. Heikin vaimo oli Liisa Antintytär, joka oli ennen isovihaa taloa oli isännöineen Antti Förstin tytär. Heikki Marttalasta tuli siten Förstin talon vävy. Heikin ja Liisan avioliittomerkintää ei löydy, joten se ajoittuu vuosiin 1714–17; silti vanhin tunnettu lapsi on kuitenkin tällä hetkellä vuonna 1721 syntynyt poika Heikki. Kun Förstin vävyisäntä Heikki Marttala kuolee jo vuonna 1727, ei jälkeläisiä ehdi syntyä montaa, itse asiassa tällä hetkellä tunnetaan ainoastaan yksi täysi-ikäiseksi kasvanut lapsi, tytär Sofia. Leskeksi jäämisensä jälkeen Liisa avioituu uudelleen Erkki Tuomaanpoika Reinin kanssa vuonna 1727.

Perhetaulu:
Heikki Jaakonpoika Försti, ent. Marttala,
s. 00.01.1692 k. 07.05.1726
pso
Liisa Antintytär Försti
s. 00.00.1699 k. 07.12.1775
Tiedossa olevat lapset:

Heikki	s. 05.01.1721	k. 02.02.1721
Sofia	s. 10.08.1722	k. 28.05.1756
Matti	s. 20.01.1726	k. 20.01.1726

Sofia Heikintytär Försti
s.10.08.1722 k. 28.05.1756
Pso, vih. 6.12.1741
Israel Yrjänänpoika
s. 00.00.1721 k. 20.12.1792
alk. Luoma, Palonkylä. Förstin vävyisäntä
Tiedossa olevat lapset:
Liisa s. 03.10.1744
Pso Jaakko Erkinpoika Saaripää, vih. 18.2.1759

Saaripään talo sijaitsi samassa talorykelmässä Förstin kanssa
Marja s. 17.02.1746 k. 31.07.1746
Susanna s. 08.02.1748
Pso Juho Mikinpoika Turja, vih. 20.12.1767
Turjan talo sijaitsi Tuuralan kylässä, joka sijaitsee seuraavana kylänä yläjuoksulle edetessä.
Liisa s. 01.05.1750 k. 00.00.1756
Israel s. 03.05.1753
Pso Susanna Laurintytär, vih. 5.2.1775
Förstin isäntäpari isäpuolensa jälkeen
Marja s. 21.03.1755
Pso Antti Antinpoika Varpula, vih. 12.6.1774
Varpulan talo sijaitsi näihin aikoihin Ritaalan kylässä, joka sijaitsee melkein Förstin talon kohdalla Kyrönjoen eteläpuolella, siitä hieman alajuoksulle päin.

Heikki Jaakonpoika Förstin, alkuaan Marttalan, jälkeläiset lienevät levinneet laajasti Kyrönmaalla ja muuallakin.

Susanna Jaakontytär Marttala

Susanna Marttala muodostaa tutkimuksellisen haasteen, jossa tulevalla Upan sukuseuralla riittää vielä tutkittavaa. Susannan elämän alkuvaiheet ovat kyllä selvillä, sillä hänestä aviomiehineen tuli isonvihan jälkeen seuraava Marttalan isäntäpari. Susanna Matintyttären puoliso oli Heikki Juhonpoika ja he isännöivät Marttalaa vuoteen 1726. Tässä vaiheessa he myivät Marttalan vieraalle, josta suuttuneena Susannan äidin sisarpuolen suku alkoi kiivaan taistelun talon saamisesta takaisin vanhan suvun hallintaan, onnistuenkin tässä.

Marttalasta Susanna ja Juho suuntaavat kulkunsa saman kylän Loukoon, jossa syntyy vielä yksi lapsi 1730, mutta tämän jälkeen täysin varmat merkinnät perheestä katoavat.

Heikki Juhonpojan syntymäkoti

Heikki Juhonpojan syntymäkotia ei ole vielä voitu varmoin asiakirjamaininnoin osittaa, joskin se tiedetään hyvin suurella todennäköisyydellä. Ilmajoella mainitaan Juho Juhonpoika Pirilällä vuonna 1698 syntynyt poika Heikki 1716–20, jonka jälkeen hän katoaa talosta. Tästä samasta perheestä oli saatu Topparlan kylään Marttalan lähinaapuriin Loukoon emäntä jo aikaisemmin. Marttalan vävyisäntä Heikki Juhonpojalle ja Susannalle on merkitty syntyneen ensimmäinen lapsi vuonna 1724 ja Marttalasta luopumisensa jälkeen perhe muuttaa siis Topparlan Loukoon, jossa emännöi Heikin oletettu sisko. Loukossa Heikki ja Susanna saavat lapsen vuonna 1730 ja tämän jälkeen he katoavat tutkijalta.

Tutkimalla Ylistaron ja Isonkyrön syntyneitä, löytyy Isostakyröstä sopivasti 1733–38 samanniminen lapsia saava aviopari, mutta heidän kohdallaan on kuitenkin ongelmana se, ettei pariskuntaa löydy rippikirjoista. Kun Isostakyröstä kuitenkaan ei löydy kyseistä aikaa aikaisemmin samannimistä pariskuntaa, saattaa olla hyvinkin mahdollista heidän työskennelleen kyseisenä aikana Isonkyrön Hevonkosken kylässä. Hevonkosken kylä sijaitsee Kyrönjoen etelärannalla ja ”kivenheiton päässä” Förstistä, jossa Susanna veli oli isännöinyt aikaisemmin ja jossa edelleen asui Susannan lasten serkku.

Ilmajoella Pirilän suku oli ulottanut lonkeronsa myöskin saman pitäjän ja lähinaapurin Fossin taloon, jossa oli miniänä Juho Pirin tytär. Vuosina1732–38 Ilmajoen rippikirjassa Fossin talossa mainitaan renki Heikki Juhonpoika vaimonsa Maria Jaakontyttären kanssa ilman ehtoolliskäyntimerkintöjä.. Rippikirjassa Juho on merkitty syntyneeksi 1695, joka tosin poikkeaa syntyneiden luettelon syntymäajasta 1698, ja Susannan syntymäajaksi on mainittu 6.1.1693. Jos kysymyksessä on sama aviopari, joka saa Isonkyrön Hevonkoskella lapsia, puuttuvat rippimerkinnät ymmärtää, sillä tällöinhän Heikki ja Maria ennättivät Fossiin vasta rippikirjajakson lopussa. Vaikka syntymäajassa Heikin kohdalla on hivenen heittoa, ajankohta on kuitenkin kohtuullisen tarkka, samoin esiintymisaika ja samaa voi sanoa Susannankin oletetusta syntymäajasta.

Fossin seuraavassa rippikirjassa vv.1739-45 esiintyy samanniminen pariskunta vv.1739-43, vaikka heille on merkitty eri syntymäajat, kysymyksessä on kuitenkin sama pariskunta. Tämän jälkeen pariskunta katoaa Ilmajoelta ja muuttaa kaiken todennäköisyyden mukaan takaisin Ylistaroon, sillä v.1744 Marttalassa on merkitty kuolleeksi Heikki Pirin 4 kuukauden ja 2 päivän ikäinen tytär. Kyseinen kuolinmerkintä osaltaa vahvistaa Heikki Juhonpojan yhteyden Pirilään.

Sukututkimuksellisesti Heikki ja Susanna muodostavat kuitenkin ongelman, sillä merkintöjen puutteellisuuden vuoksi emme tiedä, moniko perheen lapsista mahdollisesti eli aikuisikään ja avioitui.

Ylistaron kuolleidenluettelossa mainitaan Marttalassa kuolleen ruotuvaivaisena Susanna Jaakontytär 29.8.1771 77 vuoden ikäisenä. Kysymyksessä lienee etsimämme henkilö. Vastaavasti tutkimuksen pohjaksi kannattaa ottaa Topparlan Viidassa kuollut Heikki Juhonpoika, joka kuolee 55 vuoden ikäisenä.19.11.1750.

Susanna Jaakontytär Marttala
s.1694–95 k. 29.8.1771
Pso Heikki Juhonpoika s. 1698 Ilmajoen Pirilässä
Lapsia:
Liisa s. 24.1.1724 Marttala
Erkki s. 14.5.1725 Marttala
Karin s. 20.9.1730 Loukola
Ilmeisesti alla olevat lapset ovat saman pariskunnan:
Maria s. 18.3.1733 Hevonkoski Tuuri
Jaakko s. 19.3.1735 Hevonkoski Hoppa
Heikki s. 19.3.1738 Hevonkoski Antila
NN s .n.8.1.1744 k.10.5.1744.

Kruunupyyn Käldien ja Bjongien muutto Teiskoon ja sieltä Alavudelle

Jouko Niemelä

Kruunupyystä Teiskoon

Vuonna 1783 kruunupyyläiset talolliset Erkki Matinpoika Käld (Källd kuului tuolloin Pedersöreen) ja Heikki Heikinpoika Bjong muuttivat Teiskoon Koveron ratsutilalle, jonka olivat yhdessä ostaneet ja jonka edellinen isäntä oli luutnantti Uggla. Kovero oli ollut säätyläisratsutilana vuodesta 1695 lähtien. Jo vuosina 1645–83 tila oli läänitettynä majuri Hans Godhenille. Läänityshän merkitsi, että läänityksen saaja sai kantaa verot kyseiseltä tilalta. Sitä ennen talo oli ollut talonpoikaisperintötilana ja sen isännät tiedetään vuodesta 1540 lähtien. Koveron tila palasi takaisin talonpoikaisperintötilaksi vuonna 1807.

Erkki Matinpoika Käldin mukana muuttivat Koveroon vaimo Anna Matintytär, kotona olleet lapset ja poika Erkin puoliso Kaisa Matintytär Hästö sekä tytär Marian puoliso Juho Matinpoika Kallis. Väkeä lisäsi vielä Erkin ja Marian lapset.

Heikki Heikinpoika Bjongin mukana muuttivat vaimo Liisa Matintytär ja lapset: Juho, Heikki, Erkki, Matti, Hannu ja Liisa.

Erkki Matinpoika Käld oli ollut Kruunupyyn Lepplaxin Käldin isäntänä vuosina 1751–83 isänsä Matti Pekanpoika Käldin jälkeen. Matti Pekanpoika oli tullut Käldiin 1748, jota ennen hän oli ollut isäntänä äitinsä Riitta Antintyttären kotitalossa Kornjärvessä Över-Purmon kylässä. Ennen Kornjärveä hän oli ollut talollisena samassa kylässä isänsä Pekka Matinpojalta jälkeen Kylänpään talossa.

On arveltu, että Erkki Matinpoika Käld olisi tullut Alajärveltä Kruunupyyhyn ja että hän olisi Soinin Vilppu Keisarin sukua. Alajärven rippikirjassa on tulkittu Erkki Matinpojan nimeksi Isomaa tai myös Asunmaa. Yllä olevan perusteella asia ei ole näin eikä myöskään Erkki Matinpojan isoisälle Pekka Matinpoika Kylänpäälle näitä yhteyksiä ole osoitettu.

Ennen Koveroon muuttoa Erkki Matinpoika Käld oli ollut vaativassa luottamustehtävässä. Hän oli ollut pietarsaarelaisten edusmiehenä Tukholmassa vuosien 1771–73 paikkeilla hoitamassa kauhavalaisten ja pietarsaarelaisten rajariitaa. Hän ajoi asioita hovioikeudennotaari J. Kielmanin kautta. Rajariidassa kauhavalaiset vaativat eteläisen osan Kortesjärvestä, koko Lappajärven ja Vimpelin kuuluvaksi Kauhavaan vuoden 1533 tuomiokirjeen perusteella. Rajariidan käsittelyyn valtiopäivillä osallistuivat vain talonpoikais- ja porvarissäädyt. Papisto ja aatelisto olivat poissa. Asian käsittely valtiopäivillä raukesi silloin ja uusi valituskierros alkoi vanhoista tuomioista suoraan kuninkaalle. Kuningas käsitteli valituksen 1.12.1773 ja torjui sen tuomiten hakijat korvaamaan vastaajille 70 taalaria hopearahaa ja tuomitsi Kielmanin maksamaan sakkoja 30 taalaria hopearahaa, koska hän oli aiheetta häirinnyt Kuninkaallista Majesteettia. Aikaisempi tuomio rajakiistasta jäi siis voimaan. Se oli vuodelta 1768. Riita jatkui vielä vuosina 1815–16 ja 1818. Vuonna 1826 ja 1828 sovinto saatiin lopuksi aikaan pietarsaarelaisten ja lappajärveläisten kesken. Arvellaan, että Erkki Matinpoika Käld olisi hankkinut Koveron ratsutilan asianajostaan saamallaan palkkiolla.

Heikki Heikinpoika Bjongin ensimmäinen vaimo oli Riitta Mikintytär Svinkrok, joka kuoli Kruunupyyssä 1757, jonka jälkeen Heikki otti toisen vaimon Liisa Matintyttärestä, jota on arveltu Erkki Matinpoika Käldin sisareksi. Todennäköisemmin Liisa Matintytär oli syntynyt 3.7.1735 eikä 29.6.1734, jolloin Erkki Matinpoika Käldin sisar Liisa oli syntynyt Pedersöressä.

Teiskon Koverossa Erkki Matinpoika Käld ja Heikki Heikinpoika Bjong isännöivät vuoteen 1788 saakka, jolloin Heikki Heikinpoika kuoli. Vuonna 1789 Koveron isäntänä oli Heikki Heikinpoika Bjongin vanhin poika Juho.

Bjongin sukua jäi Teiskon seudulle Hämeeseen jäljempänä esitettävien vaiheiden jälkeen. Juho Heikinpoika oli vuodesta 1795 lähtien Friitalan Suurpään talossa talollisena. Erkki Heikinpoika oli vuodesta 1794 lähtien kotivävynä Vesilahden kappeliseurakunnassa Tottijärvellä Sorvan Rekolassa. Myöhemmin hän omisti Vesilahden Mustisten kylässä Mullin ja sitten Ollilan talon. Matti Heikinpoika muutti vuonna 1795 Erkki veljensä luo Tottijärvelle, jossa asui vuoteen 1798, jonka jälkeen muutti vävyksi Pirkkalan Haaviston Utolaan. Hän oli Utolassa isäntänä ja kuoli Pirkkalassa 1852.

Teiskosta Alavudelle

Erkki Matinpoika Käldin toiseksi vanhin poika Erkki osti Alavudelta Asunmaan talon 13.12.1788 ja muutti perheineen Alavudelle. Hän osti sen kaskislaiselta kauppiaalta Matias Sundmanilta, joka oli ostanut Asunmaan Vaasan maaoikeudessa 17.11.1788 pidetyssä huutokaupassa. Asunmaan aikaisempi omistaja Juho Matinpoika oli velkaantunut eri tahoille ja erityisesti kauppias Sundmanille. Huonoa taloudellista tilaansa Juho Matinpoika Asunmaa selitti sillä, että hän oli Heikki Vetämäjärven holhoojana menettänyt varojaan. Juho Matinpoika joutui vielä kaikkien vaikeuksien keskellä armeijaan ja sille tielle hän jäi.

Erkki Matinpoika Käldin vävy Juho Matinpoika Kallis osti 30.10.1789 Juho Juhonpoika Ilkalta, ennen Kippo ja hänen vaimoltaan Vappu Juhontytär Singolta Ilkan talon ja muutti perheineen sinne. Lohtajalainen

Juho Juhonpoika Kippo oli ollut Ilkalla vuodesta 1778 lähtien ja sieltä hän muutti Alavuden Isoaholle.

Vuonna 1807 Juho Matinpoika Kallis antoi talostaan toisen puoliskon tyttärelleen Riitta Juhontyttärelle ja vävylleen Juho Matinpoika Ilkalle, jonka vanhemmat Matti Iisakinpoika ja Marketta Jaakontytär olivat olleet Ilkan talollisina 1776–77. Marketta Jaakontytär oli Ilkan vanhaa sukua ja hänen isänsä oli Jaakko Simonpoika Ilkka. Vävy Juho Matinpoika Ilkka kuoli vuonna 1808 Suomen sodan aikana venäläisten vankina Virroilla ja Ilkan talo jäi leskelle Riitta Juhontyttärelle. Tämän jälkeen isännät Ilkan talossa vaihtuivat useasti.

Toisen puoliskon Ilkasta Juho Matinpoika Kallis vaihtoi Ritarin taloon, jonne muutti asumaan. Ritarin silloinen isäntä Antti Juhonpoika asettui Asumaan Ilkan toiselle puoliskolle. Tästä puolikkaasta tuli myöhemmin Paloniemen talo. Juho Matinpoika Kallis kuoli Ritarissa 1809, jonka jälkeen talo erinäisten vaiheiden jälkeen siirtyi hänen pojalleen Simolle.

Heikki Heikinpoika Bjongin perilliset muuttivat vuonna 1789 Alavudelle Olkkosen talon puolikkaaseen (Olkkonen II), johon isännäksi ja lampuodiksi tuli edesmenneen Heikki Heikinpoika Bjongin poika Heikki. Ennen Bjongeja Olkkosen II:n lampuotina oli ollut Kaappo Israelinpoika Olkkonen. Tämä Olkkosen puolikas oli silloin kruunulla tai sitä omisti Olkkonen I:n silloinen isäntä Juho Juhonpoika Mutick. Mutta heti seuraavana vuonna Bjongit ostivat Olkkosen talon Juho Juhonpoika Mutickilta, joka muutti Isojoelle. Aluksi leski Liisa Matintytär oli talonhaltijana, mutta hän muutti takaisin kotiseudulleen ja avioitui Pedersöressä 1791 Hannu Heikinpoika Sorsandsundin kanssa. Olkkosen isännäksi tuli sitten poika Erkki, jolla oli ensimmäisenä puolisonaan Johanna Juhontytär Essbjörn, joka kuoli Alavudella 1792. Erkki Heikinpoika Bjong myi Olkkosen 1794 Antti ja Maria Olkkoselle ja muutti itse Tottijärvelle, kuten edellä on kerrottu.

Hannu Heikinpoika Bjong hankkiutui Alavuden Tusan talon puolikkaan (Tusa I) isännäksi vuonna 1803 Juho Tuomaanpoika Tusan jälkeen. Tusassa hän oli vuoteen 1810, jolloin vaihtoi taloa Heikki Matinpoika Pänkälän kanssa. Heikki Matinpojalla oli silloin omistuksessa koko Olkkonen Antti ja Maria Olkkosen ja maanmittari Abraham Erkinpoika Lignellin jälkeen. Heikki Matinpoika siirtyi siis Tusan isännäksi ja Hannu Heikinpoika tuli Olkkoselle isännäksi. Olkkosella Hannu Heikinpoika Bjong oli vuoteen 1814, jolloin myi talon Oriveteläiselle Yrjö Juhonpoika Vähä-Köllille ja muutti itse Uuteenkaarlepyyhyn.

Käldit Asunmaalla

Asunmaalle muuttivat Koverosta talonostajan Erkki Erkinpoika Käldin perheen lisäksi hänen vanhempansa Erkki Matinpoika Käld ja Anna Matintytär.

Vuonna 1795 tapahtui käänne Erkki Erkinpojan elämässä, kun hän tappoi Härkölän isännän Elias Erkinpojan myllymatkalla Karsinakosken myllyllä. Tappoa edeltäneestä riidasta kerrotaan muistitietona, että Härkölä oli sanonut Erkki Erkinpojalle, että kyllä tästä sopimalla päästään. Erkki Asunmaa oli kuullut, että sotimalla ja oli iskenyt Härkölän isäntää jauhotulpalla päähän siten, että isäntä oli kuollut.

Käräjäoikeus ja hovioikeus tuomitsivat Erkki Erkinpojan kuolemaan, mutta asia lähetettiin kuninkaalle lopullista ratkaisua varten, joka oli armahdus. Kuningas lievensi rangaistuksen kuukauden vankeudeksi ja yhden sunnuntain jalkapuuksi Alavuden kirkossa.

Tämän oikeusprosessin jälkeen Erkki Erkinpoika jakoi talon kahdelle tyttärelle: Liisalle, jolla oli puolisona Asunmaan entisen isännän poika Juho Juhonpoika ja Kaisalle, jolla oli puolisona Samuel Simonpoika Rantala Kuortaneelta. Hän muutti itse perheineen Asunmaasta lohkomaansa Lähteenmaan tilaan, joka periytyi myöhemmin hänen pojalleen Juholle. Lähteenmaa-nimen Erkki Erkinpoika suomensi Käld-nimestä.

Helsingin yliopiston dosentin Marianne Blomqvistin mukaan Kruunupyyn vanhassa murteessa, kuten monissa muissakin ruotsin kielen pohjoisissa murteissa, källä (lähde) –sana on muodossa källda. Lähteiselle maalle perustetun talon nimeksi on tullut Källda, jonka kirjuri on myöhemmin lyhentänyt muotoon Käld, jota on käytetty talon nimenä ja myöhemmin myös sukunimenä

Asunmaalla muistetaan tarina, jonka mukaan venäläiset sotilaat olisivat tappaneet Käldin ja Bjongin suomenkielisten yllytyksestä, kun Erkki Matinpoika Käld oli ruotsinkielisten pietarsaarelaisten edusmiehenä ajanut rajakiista-asiaa suomenkielistä Kauhavaa vastaan. Todellisuudessa Erkki Matinpoika Käld kuoli luonnollisen kuoleman Asunmaalla 19.6.1796 ja hänen vaimonsa Anna Matintytär kuoli 15.11.1807 Ilkalla.

Erkki Erkinpoika Käld kylläkin kohtasi väkivaltaisen kuoleman Suomen sodan aikana venäläisten toimesta. Venäläinen sotilas oli tullut käymään Asunmaalla ja Erkki Erkinpoika oli surmannut tämän. Kostoksi venäläiset tulivat Asunmaalle ja surmasivat hänet. Muistitiedon mukaan hän ei kuollut heti, vaan kerrotaan, että venäläiset sotamiehet ampuivat häntä omalla pellolla ja sisaren poika Taneli Matinpoika kantoi hänet Nokian torppaan, joka oli Asunmaalaisten piilopirttinä sodan aikana. Siellä Erkki Erkinpoika kuoli haavoihinsa 19.7.1808.

Matti Pekanpoika Käldin jälkeläistauluja

Taulu 1

I Matti Pekanpoika Kornjärvi, Käld talollinen, s. 1704, k. 14.01.1771 Pedersöre.

Vanhemmat: tod. näk. Pekka Matinpoika Kylänpää ja Riitta Antintytär Kornjärvi

1. puoliso: 6.1.1725 Pedersöre

Maria Matintytär Nord, Kornjärvi emäntä, s. 1705, k. 6.1.1737 Pedersöre.
Lapset:
Erkki s. 16.4.1727 Pedersöre. Tauluun 2
2. puoliso: 22.1.1738 Uusikaarlepyy
Riitta Yrjöntytär Kornjärvi, Käld emäntä, s. 1708, k. 21.4.1768 Pedersöre

Taulu 2 (taulusta 1)
II Erkki Matinpoika Kornjärvi, Käld talollinen, s. 16.4.1727 Pedersöre, k. 19.6.1796 Alavus.
Puoliso: 27.8.1749 Pedersöre
Anna Matintytär Kornjärvi, Käld s. 1729, k. 15.11.1807 Alavus.
Lapset: Syntyneet Pedersöressa
Matti s.24.07.1750, k. 31.8.1753 Pedersöre.
Maria s.220.2.1752 Tauluun 3
Erkki s.190.2.1756 Tauluun 10
Anna s.180.4.1758
Juho s.26.06.1759
Riitta s.10.08.1760
Liisa s.17.11.1762
Sanna s.130.2.1764
Kalle s.19.05.1765
Marketta s.25.05.1766
Heikki s.14.05.1767, k. 24.8.1767 Pedersöre.
Leena s.23.06.1768
Malin s.26.11.1769
Antti s.13.11.1770, k. 22.5.1771 Pedersöre.

Taulu 3 (taulusta 2)
III Maria Erkintytär Käld, Kallis, Ilkka, Ritari emäntä, s. 22.2.1752 Pedersöre, k. 17.2.1831 Alavus.
Puoliso: 27.9.1769 Pedersöre
Juho Matinpoika Kallis, Ilkka, Ritari talollinen, s. 1748 Kokkolan seutu, k. 22.6.1809 Alavus.
Lapset:
Matti s.28.12.1769 Pedersöre, k. 25.7.1770 Pedersöre.
Erkki s.28.06.1771 Pedersöre.
Riitta s.02.06.1774 Pedersöre. Tauluun 4
Anna s.22.12.1776 Pedersöre. Tauluun 5
Liisa s.01.04.1778 Pedersöre. Tauluun 6
Maria s.26.03.1780 Pedersöre, k. 2.6.1780 Pedersöre.
Leena s.22.03.1781 Pedersöre, k. 31.3.1781 Pedresöre.
Kristiina s.01.04.1782 Pedersöre. Tauluun 7
Magdaleena s.10.08.1783 Teisko.
Ulriikka s.09.11.1785 Teisko. haudattu 16.8.1792 Alavus
Simo s.28.10.1787 Teisko. Tauluun 8
Magdaleena s.17.08.1792 Alavus. Tauluun 9

Taulu 4 (taulusta 3)
IV Riitta Juhontytär Kallis, Ilkka, Honkola emäntä, s. 2.6.1774 Pedersöre.
1. puoliso: 23.11.1792 Alavus
Juho Matinpoika Ilkka talollinen, s. 4.6.1773 Kurikka, k. 3.7.1808 Alavus (Virrat), kuolinsyy Kuoli venäläisten vankina Suomen sodan aikana.Vanhemmat: Matti Iisakinpoika Ilkka, Huhtala, s. 10.7.1742 ja Marketta Jaakontytär Ilkka, Huhtala, s. 1.10.1742 Alavus.
2. puoliso: 24.9.1812 Alavus
Petteri Antinpoika Peräjoki, Honkola talollinen, s. 26.6.1791 Teisko. Vanhemmat: Antti Antinpoika Peräjoki ja Anna Matintytär Peräjoki.

Taulu 5 (taulusta 3)
IV Anna Juhontytär Ilkka, Tusa, Kankaanpää torpan emäntä, s. 22.12.1776 Pedersöre.
Puoliso:
Juho Tuomaanpoika Tusa, Kankaanpää, Stor torppari, sotamies, s. 16.3.1777 Alavus, k. n. 1808, kuolinsyy kuollut ilmeisesti Suomen sodassa 1808-09.
Vanhemmat: Tuomas Heikinpoika Tusa, Ilomäki, s. 20.11.1754 Alavus, k. 7.9.1808 Alavus ja Sanna Simontytär Olkkonen, Tusa, s. 7.3.1759 Alavus, k. 1794 Alavus.

Taulu 6 (taulusta 3)
IV Liisa Juhontytär Kallis, Ilkka torpan emäntä, s. 1.4.1778 Pedersöre, k. 15.7.1810 Alavus.
Puoliso: 24.6.1801 Alavus
Kalle Kustaa Kaaponpoika Pohjalin, Ilkka torppari, itsellinen, s. 31.10.1778 Turku, k. 6.4.1838 Alavus.
Vanhemmat: Kaappo Pohjalin ja Anna Joosepintytär.

Taulu 7 (taulusta 3)
IV Kristiina Juhontytär Kallis, Ilkka, Pyyluoma, Honkola, emäntä, s. 1.4.1782 Pedersöre, k. 17.7.1856 Alavus.
1. puoliso: 13.2.1799 Alavus
Juho Mikonpoika Pyyluoma torppari, k. 1809 Hämeenlinna, kuolinsyy Kuoli venäläisten vankina Hämeenlinnassa.
2. puoliso: 13.5.1810 Alavus
Abraham Antinpoika Peräjoki, Pyyluoma, Honkola, torppari, talollinen, s. 10.5.1788 Teisko, k. 28.4.1841 Alavus. Vanhemmat: Antti Antinpoika Peräjoki ja Anna Matintytär Peräjoki.

Taulu 8 (taulusta 3)
IV Simo Juhonpoika Kallis, Ilkka, Ritari, talollinen, s. 28.10.1787 Teisko, k. 3.7.1836 Alavus.
Puoliso: 26.3.1811 Alavus
Birgitta Matintytär Liikala, Ritari, emäntä, s. 18.7.1784 Peräseinäjoki, k. 23.7.1868 Alavus. Vanhemmat: Matti Jaakonpoika Liikala, s. 15.10.1718 Peräseinäjoki, k. 24.3.1787 Peräseinäjoki ja Riitta Juhontytär Liikala, s. 15.7.1744.

Taulu 9 (taulusta 3)
IV Magdaleena Juhontytär Ilkka, Ritari, Keisari, emäntä, s. 17.8.1792 Alavus, k. 7.5.1862 Alavus.
Puoliso: 6.1.1817 Alavus
Iisakki Matinpoika Keisari, talollinen, s. 27.9.1793 Alavus, k. 11.12.1872 Alavus. Vanhemmat: Matti Yrjönpoika Kankaanpää, Keisari, s. 7.8.1759 Alavus, k. 20.1.1845 Alavus ja Liisa Kaapontytär Latva-Kahra, Keisari, s. 8.11.1762 Alavus, k. 26.1.1835 Alavus.

Taulu 10 (taulusta 2)
III Erkki Erkinpoika Käld, Asunmaa, Lähteenmaa, talollinen, s. 19.2.1756 Pedersöre, k. 19.7.1808 Alavus, kuolinsyy Venäläiset ampuivat Suomen sodan aikana.
Puoliso:
Kaisa Matintytär Hästö, Käld, Asunmaa, Lähteenmaa, emäntä, s. 21.11.1757 Kruunupyy, k. 21.4.1838 Alavus. Vanhemmat: Matti Juhonpoika Hästö ja Malin Pekantytär Sunabacka.
Lapset:
Liisa s.23.04.1780 Pedersöre. Tauluun 11
Matti s.02.05.1782 Pedersöre, k. 8.8.1784 Teisko.
Maria s.17.09.1783 Pedersöre, k. 9.4.1785 Teisko.
Kaisa s.13.04.1786 Teisko. Tauluun 12
Anna Kristiina s.08.11.1787 Teisko. Tauluun 13
Marketta Sofia s.18.08.1789 Alavus. Tauluun 14
Juho s.30.06.1795 Alavus. Tauluun 15
Klaara Maria s.03.03.1800 Alavus. Tauluun 16

Taulu 11 (taulusta 10)
IV Liisa Erkintytär Käld, Asunmaa, emäntä, s. 23.4.1780 Pedersöre, k. 20.10.1867 Alavus.
Puoliso: 20.10.1796 Alavus
Juho Juhonpoika Asunmaa, talollinen, s. 16.3.1774 Alavus, k. 15.12.1840
Alavus. Vanhemmat: Juho Matinpoika Asunmaa, s. 10.6.1748 Alavus, k. n. 1789 Kustaan sota ja Leena Simontytär Rantala, Asunmaa, s. 1751 Kuortane, k. 4.6.1786 Alavus.

***Ta*ulu 12 (taulusta 10)**
IV Kaisa Erkintytär Käld, Asunmaa, emäntä, s. 13.4.1786 Teisko, k. 4.4.1845 Alavus.
Puoliso: 26.10.1802 Alavus
Samuel Simonpoika Rantala, Asunmaa, talollinen, s. 20.9.1777 Kuortane, k. 28.11.1852 Alavus.
Vanhemmat: Simo Simonpoika Rantala, s. Kuortane, k. 9.6.1803 Kuortane ja Vappu Iisakintytär Lahti, s. 1745 Kuortane, k. 29.1.1789 Kuortane.

Taulu 13 (taulusta 10)
IV Anna Kristiina Erkintytär Käld, Asunmaa, Sulkava, emäntä, s. 8.11.1787 Teisko, k. 4.12.1871 Virrat.
Puoliso: 4.10.1804 Alavus
Heikki Kustaanpoika Sulkava, talollinen, s. 7.12.1774 Virrat, k. 17.4.1825 Virrat. Vanhemmat: Kustaa Juhonpoika Sulkava, Ringbom, s. 1744 Kangasala ja Vappu Tuomaantytär Paavola, Sulkava, s. 1746 Virrat.

Taulu 14 (taulusta 10)
IV Marketta Sofia Erkintytär Asunmaa, Keski-Ruotsinkoski, emäntä, s. 18.8.1789 Alavus, k. 5.5.1820 Alavus.
Puoliso: 16.7.1815 Alavus
Elias Eliaanpoika Latva-Kahra, Keski-Ruotsinkoski, talollinen, s. 19.11.1785 Alavus, k. 19.12.1848 Alavus. Vanhemmat: Elias Eliaanpoika Kivistö, Latva-Kahra, s. 25.1.1761 Alavus, k. 9.1.1844 Alavus ja Liisa Juhontytär Jänisniemi, Kivistö, s. 13.2.1760 Alavus, k. 26.9.1808 Alavus.

Taulu 15 (taulusta 10)
IV Juho Erkinpoika Asunmaa, Lähteenmaa, talollinen, s. 30.6.1795 Alavus, k. 3.11.1866 Alavus.
Puoliso: 9.6.1816 Kuortane
Maria Marketta Heikintytär Kaatiala, Lähteenmaa, emäntä, s. 6.4.1789 Kuortane, k. 18.9.1867 Alavus. Vanhemmat: Heikki Tuomaanpoika Kaatiala, s. 8.2.1755 Kuortane, k. 20.9.1808 Kuortane ja Maria Simontytär Rantala, Kaatiala, s. 26.8.1756 Kuortane, k. 14.6.1823 Kuortane.

Taulu 16 (taulusta 10)
IV Klaara Maria Erkintytär Lähteenmaa, Palomäki, emäntä, s. 3.3.1800 Alavus.
Puoliso: 25.6.1820 Kuortane
Heikki Simonpoika Palomäki, talollinen, s. 30.1.1788 Kuortane, k. 1.12.1835 Kuortane. Vanhemmat: Simo Erkinpoika Palomäki ja Vendela Yrjöntytär.

Heikki Tuomaanpoika Bjongin jälkeläistauluja

Taulu 1
I Heikki Tuomaanpoika Bjong, talollinen, s. 1670, k. 13.8.1756 Kruunupyy.
Puoliso:
Marketta Matintytär Bjong, emäntä, s. 1682, k. 31.8.1748 Kruunupyy.
Lapset:
Heikki s. 29.12.1714 Kruunupyy. Tauluun 2

Taulu 2 (taulusta 1)
II Heikki Heikinpoika Bjong, talollinen, s. 29.12.1714 Kruunupyy, k. 3.12.1788 Teisko.
1. puoliso: 12.10.1740 Kruunupyy
Riitta Mikontytär Svinkrok, Bjong, emäntä, s. 9.5.1722 Kruunupyy, k. 16.1.1757 Kruunupyy.
<u>Lapset: (Syntyneet Kruunupyyssä)</u>
Heikki s.25.10.1741
Mikko s.19.10.1742, k. 12.4.1744 Kruunupyy.
Kaisa s. 30.12.1744, k. 8.5.1748 Kruunupyy.
Marketta s.10.10.1746

Juho s.03.07.1748 Tauluun 3
Riitta s.21.03.1750, k. 19.2.1751 Kruunupyy.
Jaakko s.14.07.1751, k. 24.2.1752 Kruunupyy.
Malin s.28.12.1752, k. 26.8.1753 Kruunupyy.
Maria s.03.05.1754, k. 15.7.1754 Kruunupyy.
Heikki s.15.07.1756, k. 29.7.1756 Kruunupyy.
Riitta s.15.07.1756, k. 8.4.1757 Kruunupyy.
2. puoliso: 6.11.1757 Pedersöre
Liisa Matintytär Masaholm, Bjong, emäntä, s. 3.7.1735.
Lapset: (Syntyneet Kruunupyyssä)
Matti s.15.09.1758, k. 28.6.1759 Kruunupyy.
Kaisa s.21.01.1760
Riitta s.07.02.1761, k. 12.3.1762 Kruunupyy.
Maria s.25.02.1762, k. 21.7.1762 Kruunupyy.
Anna s.28.04.1763
Liisa s.08.07.1764, k. 13.5.1765 Kruunupyy.
Heikki s.03.12.1765
Magdaleena s.18.09.1767, k. 12.2.1770 Kruunupyy.
Riitta s.30.09.1769, k. 9.12.1769 Kruunupyy.
Erkki s.16.09.1770 Tauluun 4
Matti s.14.10.1772 Tauluun 5
Hannu s.09.05.1774 Tauluun 6
Magdaleena s.15.06.1776, k. 6.9.1776 Kruunupyy.
Liisa s.27.10.1777

Taulu 3 (taulusta 2)
III Juho Heikinpoika Bjong, Suurpää, talollinen, s. 3.7.1748 Kruunupyy, k. 14.9.1817 Ulvila.
Puoliso: 7.10.1772 Kruunupyy
Magdaleena Jaakontytär Forsnäs, Bjong, Suurpää, emäntä, s. 20.1.1749 Kruunupyy, k. 27.6.1806 Ulvila.
Vanhemmat: Jaakko Erkinpoika Forsnäs, s. 8.7.1700 ja Magdaleena Simontytär Forsnäs, s. 11.4.1706.

Taulu 4 (taulusta 2)
III Erkki Heikinpoika Bjong, Olkkonen, Rekola, Mulli, Ollila, talollinen, s. 16.9.1770 Kruunupyy, k. 27.5.1838 Vesilahti.
1. puoliso:
Johanna Juhontytär Essbjörn, Bjong, emäntä, s. 22.1.1769 Harju, k. 16.9.1792 Alavus. Vanhemmat: Juho Essbjörn ja Stina Montin.
2. puoliso: 10.6.1794 Tottijärvi
Heta Katariina Erkintytär Sitting, Rekola, Mulli, Ollila, emäntä, s. 24.7.1765 Pirkkala, k. 11.3.1841 Vesilahti. Vanhemmat: Erkki Sitting, s. 1727 ja Anna Kreetta Walman, s. 1728.

Taulu 5 (taulusta 2)
III Matti Heikinpoika Bjong, Utola, talollinen, s. 14.10.1772 Kruunupyy, k. 12.3.1852 Pirkkala.
1. puoliso: 26.12.1798 Pirkkala
Leena Heikintytär Utola, emäntä, s. 4.1.1779 Pirkkala, k. 11.1.1806 Pirkkala. Vanhemmat: Heikki Jaakonpoika Utola ja Marketta Heikintytär.
2. puoliso:
Elisabet Ahlbäck, Utola, emäntä, s. 1773, k. 16.1.1847 Pirkkala.

Taulu 6 (taulusta 2)
III Hannu Heikinpoika Bjong, Tusa, Olkkonen, talollinen, s. 9.5.1774 Kruunupyy.
Puoliso:
Anna Liisa Antintytär Warg, Bjong, Tusa, Olkkonen, emäntä, s. 17.2.1782 Uusikaarlepyy. Vanhemmat: Antti Antinpoika Warg ja Kaisa Matintytär.

Lähteet: Anto Taipalus, Vaasa Kaarlo Lähteenmaa, Helsinki
Asunmaanmäki Alavudella 1691 – 1999, Gummerus kirjapaino Oy Saarijärvi 2000
Niemelä, Jouko. Alavuden Sapsalamminkylän talonhaltijat, Espoo 2002
Rapola, Martti, Hämäläinen Bjong-suku, Turku 1929
Åkerblom, K. V., Pedersöre storsockens historia osa II, Jakobstad 1950
Alavuden henkikirjat Asianmukaiset kirkonkirjat

Juuret – toimikunta Internetissä

Toimikunnan Internetsivut on lähes valmiina. Sivujen ensisijainen tarkoitus on palvella tiedonjakana tulevaisuudessa. Tästä syystä johtuen niiden ulkoasu on mahdollisimman pelkistetty ja selkeä. Muutama Juuret-julkaisun lukija ilmoitti kiinnostuksensa sivujen valmistamiseen. Kiitämme teitä mielenkiinnosta.

Sivujen tekijän valinta tapahtui kuitenkin normaalista poikkeavin perustein. Sivujen tekijäksi valitsimme ATK-Palvelu Seppo Luhtasaaren. Ratkaisun avulla sivumme pääsevät samalla Sepon Sukujutut-sivulle, jotka ovat jo entuudestaan sukututkijoiden innokkaassa käytössä. Pystymme näin hyödyntämään toinen toistamme.

Sivustot ovat vielä näitä riviä kirjoitettaessa puolivalmiina, mutta tavoitteena on saada työ valmiiksi keäskuun aikana. Tutustumiskäyntejä niillä voi kuitenkin jo suorittaa. Toivomme ja odotamme teitä hyvät lukijat sivuilla olevaan Tiedoituksia-sivuille mahdollisimman paljon erilaisia viestejä, toiveita ja terveisiä.
Osoite:

http://sukujutut.fi/suvut/juuret/index.htm

Sukulaisenamme Matti Haapoja Ylistaron Kainastolta.

Ulpu Takatalo

Sanotaan, että siinä vaiheessa sukututkimus loppuu, kun löytyy ensimmäinen murhamies tai hevosvaras, mutta minua ne eivät suvussamme lukuisinakaan ole valitettavasti onnistuneet pysäyttämään. Ajattelen, että taaksepäin on vaikea vaikuttaa ja harvoin eteenpäinkään.

Lapsena asuessani Alahärmän Kaupissa kuulin Haapojan Matista juttuja ja minulle näytettiin jopa paikkoja talomme takana olevassa metsikössä, missä hänen kerrottiin majailleen. Liekö totta vai tarua? Kuka tietää?

Olen koonnut Matin tietoja jo pitkään ja hänen tarinansa on aina oudolla tavalla kiehtonut minua. Sain hänet jopa lopulta Alajärveltä Keisarin ja Pynttärin talojen kautta kaukaiseksi sukulaiseksenikin.

Taulu 1

I Matti Heikinpoika Haapoja

S.16.9.1845 Isokyrö Ikola Komsi, k.8.1.1895 Turku Kakola, missä hirttäytyi 49-vuotiaana. Hänen perheensä asui Ylistaron Kainastolla. Lapsuus oli kurja, isä riehui humalapäissään, hakkasi lapsiaan eikä äiti pystynyt opettamaan lapsilleen hyviä tapoja tai vaatimaan kuria. Matti joutui usein pakenemaan kotoaan ja viettämään jopa öitään ulkosalla, koska myös 13 vuotta vanhempi veli, Juho Heikinpoika, hakkasi häntä.

Isä ei opettanut eikä paljon äitikään.

Jo 11-vuotiaana hän joutui menemään rengiksi ja palveli monessa eri talossa. 17-vuotiaana hän pestautui armeijaan, Suomen kaartin reserviin, Hämeenlinnaan, nimellä Mats Kanon. Kaarti kuitenkin lakkautettiin jo vuonna 1865, jolloin Matti oli vasta 20-vuotias. Siitä alkoi lavea ja varmasti tuskainen varkaan ja murhaajan tie. Matista tuli Ylistarossa ja Ylihärmässä kauhua ja pelkoa herättävän nuorisojoukon johtaja. Nimismies nimittikin heitä ”Kainaston huligaaneiksi”. Matti liittyi pian myös häntä 17 vuotta vanhemman häjyn, Antti Rannanjärven, porukoihin. Rannanjärvi olikin ollut Isontalon Antin ohella hänen idolinsa. Etelä-Pohjanmaalla siihen aikaan annettiin suurin arvo sille, joka oli pelkäämätön ja rohkea tappelija. Sellaisista puhuttiin, heitä kehuttiin ja heistä tehtiin viisuja.

Murhaaja numero yksi

Mattia on sanottu Suomen rikoshistorian ahkerimmaksi tappajaksi, moninkertaiseksi ryöstömurhaajaksi, hevosvarkaaksi, puukkojunkkariksi ja myös taitavimmaksi pakenijaksi. Rikosmuseossa on tieto, että Matti olisi tappanut 18 ihmistä, mutta kaikkia murhia ei ole dokumentein todistettu. Oman kertomansa mukaan hän oli tappanut vieläkin enemmän. Ilmeisesti suurimman osan murhista hän teki pitkällä pakomatkalla Siperiasta takaisin Suomeen.

Ensimmäisen kerran 22-vuotiaana Matti tuomittiin 12.11.1867 Vähänkyrön käräjillä var-kaudesta ja osallisuudesta murhaan. Tästä rikok-sesta hän pääsi vain lyhyellä vankeudella.

Hääjuhlissa Ylistaron Vittingillä 6.12.1869 hän tappoi talollinen Heikki Antinpoika Impposen eli Imppolan, Ylistaron Pelmaan kylästä. Heikki oli iso ja roteva mies, syntynyt 17.2.1845 ja hän oli Matin juopottelu- ja kortinpeluukavereita.

Sofia-sisaren takia?

Perimätiedon mukaan Matti olisi kimpaantunut Impposeen tummahiuksisen Sofia sisarensa arvostelemisesta ja mustalaiseksi haukkumisesta. Tämä kai oli se sisar, josta laulettiin*: “Haapaoja häihin lähteissänsä valjasti hevosensa. Eikä se rekhensä ottanut kuin oman sisarensa.”* Toisen teorian mukaan riita olisi tullut kummankin pyrkimyksestä olla Ylistaron häjyjen “johtaja”. Impponen tuli vastaan pimeissä rappusissa, missä sai iskun Matin puukosta kaulaansa. Matti sai taposta 12 vuotta linnaa, mutta tuomio muutettiin kuuden vuoden kuluttua vuonna 1875 elinkautiseksi pakkotyöksi. Karkureissuillaan Matti asusteli vuosia metsissä ja pakeni virkavaltaa. Hän elätti itseään ryöstellen ja teki myös useita hevosvarkauksia. Hän kulki markkinoilla ympäri Suomea myymässä varastamiaan hevosia. Siinä vaiheessa hän on ollut 23-26-vuotias ja joutui vaihtamaan usein paikkaa kiinni jäämisen pelossa. Ainoa turvapaikka, mistä häntä ei osattu hakea, hänellä oli Maija-tätinsä luona Vetelin Räyringissä, Långin talossa. Turun vankilassa, Kakolassa, Matti oli vuosina 1871-79, mistä teki useita karkausyrityksiä ja onnistuikin neljästi. Kerrotaan, että hän oli älykäs ja osasi kolmea vierasta kieltä.

Siperia opettaa, mutta mitä?

Siperiaan karkotettujen matka kesti vuosisadan alkupuolella useita kuukausia ja se tehtiin jalan raskaissa rautakahleissa. Rautatien valmistuttua kuljetukset helpottuivat.

Vuoden 1880 helmikuussa Matti anoi karkotusta Siperiaan. Matka Om-siirtolaan alkoi 13-25.2.1881. Hän oli siellä raskaassa kivenhakkaajan työssä, mutta pian viranomaiset karkottivat hänet Itä-Siperiaan, koska hänen epäiltiin syyllistyneen murhaan. Hän kävi tämän jälkeen Verhne Sujetukissa ja työskenteli Altain kullanhuuhtomoilla useita vuosia. Vuonna 1888 hän osallistui Verhne Sujetukin kirkon rakentamiseen. Siihen aikaan hän käyttäytyi hyvin eikä juopotellut, mutta pelasi innokkaasti korttia.

Ilmeisesti Matti teki tapon myös siellä, koska hänet karkotettiin kauemmas, Nertsinskin alueelle. Paikka on noin tuhat kilometriä Baikalista itään, Amur-joen latvoilla. Hän oli Ishminin vankilassa eristettynä talvella vuonna 1886. Sieltäkin hän karkasi ja palasi takaisin Tomskin seudulle, missä oli paljon muitakin suomalaisia karkotettuja.

Tappoi hyviä, huonoja ja häjyjä

Siperiassa vuonna 1889 Matti murhasi ja ryösti virolaisen Rugis-nimisen kapakoitsijan ja vei häneltä 500 ruplaa. Hän ja Viitasaarelta kotoisin oleva Matti Kuivala eli ”Rikas-Matti” häipyivät tähän aikaan paikkakunnalta. Tiettävästi he menivät Minusinskiin, sieltä Abakaniin ja sitten Tomskiin, missä työskentelivät suomalaisen puusepän Välimäen verstaassa. Välimäki lainasi Haapojalle 100 ruplaa. Parivaljakko häipyi taas ja pian löytyi ”Rikas-Matti” tapettuna kaupungin ulkopuolelta. Vuonna 1890 Haapoja tavattiin jälleen Altain kullanhuuhtomoilta läheltä Kutzneskin kaupunkia. Heinäkuussa hän oli lähtenyt sieltä Gustaf Sepp-nimisen virolaisen kanssa Verhne Sujetukiin. Virolaisella oli mukanaan muutama naula kultaa ja 100 ruplaa rahaa. Sepp hävisi jäljettömiin ja arvellaan, että Haapoja olisi jälleen ollut asialla.

Vuonna 1886 Haapoja asui yhdessä suutarina toimineen härmäläisen Kaapo Sutkin kanssa Minusinskin piirikunnassa ja vietti suhteellisen normaalia elämää. Kerrotaan, että Haapoja olisi pyrkinyt myös pakenemaan Amerikkaan, mutta ei siinä onnistunut.

Siperiassa hänen kerrotaan tappaneen myös Anssin Jukan, joka on tuttu laulusta: *”Härmässä häät oli kauhiat”.* Anssin Jukka tappoi näissä häissä veljensä Salun kanssa ”Pikku-Lammin.” Häät olivat Antti Rannanjärven entisen vaimon Maija Orrenmaan ja Puustellin puujalkaisen isännän, Haukanluoman pojan, Juho Matinpoika Haapojan. Ylihärmän Haapojat eivät ole sukua Matille. Myös Kaapo Sutkin kerrotaan päässeen Siperiassa hengestään Matin toimesta ja ilmeisesti useita muitakin. Ihmishenki ei hänelle paljon merkinnyt, vaan hän teki murhia kylmäverisesti. Siperiassa ei kaikkia murhia paljon edes välitetty tutkia. Hän saapui 1.9.1890 Suomeen ja jo 8.10.1890 tappoi ns. ”huonomaineisen naisen”, Maria Jemina Kustaantytär Salosen. Hän joutui kuitenkin aika pian kiinni, sillä eräs nainen oli tunnistanut hänet Porvoon markkinoilla..

Ylistaron kirkonkirjaan on merkitty, että hänet on 14.1.1891 Hausjärven kihlakunnan oikeudessa tuomittu murhasta ja varkauksista mestattavaksi. Tuomiota kuitenkin lievennettiin myöhemmin. Matti joutui siis jälleen linnaan ja oli vuosina 1890-95 ensin Katajanokan lääninvankilassa ja sitten Kakolassa, missä tappoi vartijan vuonna 1894 epäonnistuneen pakoyrityksensä yhteydessä.

Viisujen kohde, komea mies

Matista on tehty paljon lauluja hänen eläessään, koska oli alallaan erikoislaatuinen ja myyttinen hahmo. Hän oli komea, iso, tumma mies ja siis varsin hyvä kohde viisujen sepittäjille:

”*Haapojan Matti maineeltaan nousi Suomen suurimmaksi*
Kakolan linnassa rauroossaan tunsi olonsa ahtahaksi.
Matti se oli komia poika ja päätänsä pirempi muita.
Museon piilossa piretähän Haapojan Matin luita.”

Matilda Wrede, vankien ystävä

Matti tapasi Katajanokalla vuonna 1890 Vaasan maaherran tyttären Matilda Wreden, joka yritti auttaa häntä kuitenkaan siinä onnistumatta. Katkeraksi lopuksi viimeinen murha tapahtui 8.1.1895 Kakolassa, kun Matti oli yksin sellissään. Hän hirttäytyi 90 cm pitkään naruun, jonka oli punonut sukastaan purkamasta 19 villalangan pätkästä. Kakolan kuolleitten kirjaan kirjoitettiin: ”Murha , ryöstö ja nelinkertainen varkaus”. Matti oli kuollessaan lähes 50-vuotias. Hän ei kuitenkaan pääsyt vieläkään lepoon. Hänen siunaamaton ruumiinsa joutui Keisarillisen Aleksanterin Yliopiston anatomian laitokselle ja 1930-luvulla hänen luurankonsa siirrettiin rikosmuseoon Helsinkiin, missä kauhistelimme sitä käydessämme luokkaretkellä Helsingissä 1950-luvulla.

Vihdoinkin lepoon

Matti armahdettiin vasta sadan vuoden päästä ja hän pääsi vihdoin lepoon siunattuun maahan synnyinseudulleen. Riihimäen Keskusvankilan pappi Jarmo Rauhala ja häntä avustava pastori Paavo Laukkanen siunasivat hänet 1990-luvun puolivälissä Ylistaron kirkkomaahan. Matti haudattiin isänsä viereen raudasta valetun ristin alle. Matti oli tehnyt sen Kakolassa ja lähettänyt sen isänsä haudalle.

Matti Haapojan vanhemmat taulusta 2: Heikki Juhonpoika Haapoja, Mikkola, s.23.12.1803 Veteli Räyrinki Hannila k.10.1.1887 Ylistaro Kainasto ja Maija Matintytär Välmä, s.9.9.1810 Isokyrö Hevonkoski, k.12.3.1870 Ylistarossa Kainaston kylässä.

Taulu 2 (taulusta 3)

II Heikki Juhonpoika Haapoja, Mikkola

S.23.12.1803 Veteli Räyrinki Hannila ja kuoli Ylistaron Kainastolla 12.3.1870. Heikin ensimmäinen vaimo, Anna Kreetta Matintytär Uusikaarlepyystä kuoli nuorena eikä heillä tiettävästi ollut yhteisiä lapsia. Toisesta liitosta oli yhdeksän lasta, joista kolme kuoli pienenä. Heikki oli pahasti alkoholisoitunut ja väkivaltainen. Usein hän riehui humalapäissään ja ajoi koko perheen ulos rikkoen huonekaluja kirveen kanssa.

Isä huono miehen malli

Häntä sakotettiin mm. vuonna 1851 irtolaisten tai

kirjattomien henkilöiden luonaan pitämisestä, vuonna 1845 juopumuksesta, 1846 toiskertaisesta metsänhaaskauksesta, vuonna 1866 nelinkertaisesta metsänhaaskauksesta ja rehun siirtämisestä toisen maalta. Kirkonkirjoissa oli vielä merkintä: "*Dåligt vård om barnens* läsning", eli ei pitänyt huolta lastensa lukemisesta.

Heikin juuret olivat siis Perhonjokilaaksossa Vetelissä. Se on ollut aikoinaan muinaisten pirkkalalaisten eräaluetta. Asutus siellä alkoi jo 1300-luvulla, mutta maakirjojen perusteella näyttäisi siltä, että Räyringin vanhimmatkin talot olisi perustettu vasta 1500-luvulla. Långin talo, nykyinen Hannila, mistä Heikki oli kotoisin, kuuluu Perhonjokilaakson vanhimpiin taloihin ja oli olemassa jo 1540-luvulla. Suku omisti myöhemmin myös mm. Mikkolan ja Alperin talot.

Vanhemmat taulusta 3: Juho Heikinpoika Komsi, Hannila Mikkola, s.27.2.1773 Yli-Veteli Räyrinki ja Riitta Tanelintytär Alberi, Mikkola, s.6.8.1783 Yli-Veteli

Äitikö syyllinen?

Puoliso: 20.8.1831 Isokyrö **Maija Matintytär Välmä Haapoja**, *Taulusta 1*, muutti Ylistaroon, s. 9.9.1810 Isokyrö Hevonkoski, k. 10.1.1887 Ylistaro Kainasto Haapoja.

Kerrotaan, että kun isä halusi ojentaa lapsiaan pahoista tavoista ja panna heidät lukemaan, tuli äiti aina lastensa puolelle.

Vanhemmat: Matti Juhonpoika Välmä ja Kaisa Iisakintytär Isonkyrön Hevonkoskelta.

Isoveljet oppi-isinä

Matin vanhimmasta veljestä, Juhosta, on maininta Ylistaron rikoskirjassa, että häntä on sakotettu vuonna 1850 ensikertaisesta juopumuksesta, sapatinrikoksesta ja maantierauhan häiritsemisestä, vuonna 1856 tappelusta sekä ihmisrääkkäyksestä ja vuonna 1859 tappelusta ja juopumuksesta. Samana vuonna hänelle tuli myös avioero. Vanhempana miehenä hän kuuluu rauhoittuneen ja olleen isäntänä parissakin talossa Ylistarossa.

Toinen veli Jaakko oli sotilaana Suomen kaartissa ja siirtyi Helsinkiin. Myös häntä on rangaistu mm. vuonna 1865 tappelusta ja sapatinrikkomisesta ja vielä samana vuonna häntä on sakotettu juopumuksesta.

Kolmas veli Iisakki oli syntynyt 6.8.1850 ja hänet on rikoskirjan mukaan Ylistaron kihlakunnanoikeudessa 24.5.1875 tuomittu murtovarkaudesta saamaan 40 paria raippavitsoja ja olemaan kolme vuotta vankeudessa. Tämän tuomion syyn keisarillinen senaatti muutti ensikertaiseksi varkaudeksi, jonka sai sovittaa vesi- ja leipävankeudella. Vuonna 1874 häntä sakotettiin ikkunan särkemisestä ja ihmisrääkkäyksestä. Myöhemmin hän meni Amerikkaan

Kaksi sisarta

Maria-sisar, myöhemmin Rinne oli syntynyt 26.12.1852, avioitui Nurmoon, mistä muutti Lapualle vuonna 1861. Nuorempi sisar Priita Sofia, joka oli perheen nuorin lapsi, oli syntynyt 14.9.1851. Hänellä oli avioton lapsi, mutta oli sittemmin naimisissa Salomon Joupinojan kanssa.

Heikki ja Maija Haapojan lapset:
1) ***Juho*** *s.07.07.1832 Isokyrö.*
2) ***Maija*** *s.26.11.1833 Isokyrö.*
3) ***Liisa*** *s.05.09.1840 Isokyrö.*
4) ***Jaakko*** *s.27.04.1843 Yli-Veteli Räyrinki.*
5) ***Matti*** *s.16.09.1845 Isokyrö Ikola*
k. 8.1.1895 Turku Kakola Tauluun 1.
6) ***Priita Sofia*** *s.14.09.1851 Ylistaro.*

Taulu 3 (taulusta 4)

III Juho Heikinpoika Komsi, Hannila Mikkola

Talollinen, s.27.2.1773 Yli-Veteli Räyrinki Lång k. 7.8.1848 Veteli. Avioiduttuaan hän muutti perheineen Uuteenkaarlepyyhyn Isakas-nimiseen taloon. Sieltä he muuttivat Isonkyrön Komsilan taloon vuonna 1850. Leskenä ollessaan Juho muutti takaisin Veteliin Maija-tyttärensä luo.

Matti oli vieraillut isovanhempiensa kodissa 1860-luvulla ja oli perimätiedon mukaan ihan tavallinen, hyväkäytöksinen nuori mies.

Juhon vanhemmat:
Heikki Juhonpoika Mikkola, s.10.1.1749 Veteli, k.2.10.1829 Veteli ja Maija Juhontytär Mikkola os. Hannila, s.26.6.1747 Veteli k 12.4.1781 Veteli.
Puoliso:
Riitta Tanelintytär Alperi, Mikkola, *Taulusta 2*, s. 6.8.1783 Yli-Veteli.
Räyringin Alperin uudistilan oli perustanut aikoinaan sotamies Mikko Alperi vuonna 1670.
Lapset:
1) **Kaisa** s.27.03.1802 Yli-Veteli Räyrinki.
2) **Heikki** s.23.12.1803 Veteli Räyrinki Hannila
k. 10.1.1887 Ylistaro Kainasto *Tauluun 2.*
3) **Anna Liisa** s.23.03.1805 Yli-Veteli Räyrinki.
4) **Maija** s.06.02.1806 Yli-Veteli Räyrinki
k. 1.12.1807 Yli-Veteli Räyrinki.
5) **Maija** s.14.04.1808 Yli-Veteli Räyrinki
k. Yli-Veteli Räyrinki.
6) **Juho** s.04.07.1812 Yli-Veteli Räyrinki.

Taulu 4 (taulusta 5)

IV Heikki Juhonpoika Mikkola

Is. 1788-1829, s. 10.1.1749 Veteli, k. 2.10.1829 Veteli, ikä 80 v ja 8 kk. Vanhemmat taulusta 5: Juho Mikinpoika Mikkola, Lång, s. 28.8.1721 Veteli Lång, k. 17.12.1799 Veteli ja Anna Antintytär Oksakoski, Mikkola Lång, s. 3.2.1713 Veteli, k. 5.4.1788 Veteli
Puoliso:

Maija Juhontytär Hannila Mikkola, *Taulusta 3*, s.26.6.1747 Veteli. k. 12.4.1781 Veteli.
Lapset:
Juho s. 27.2.1773. *Tauluun 3.*

Taulu 5

V Juho Mikinpoika Mikkola, Lång
Is. 1770-88, s. 28.8.1721 Veteli Lång, k. 17.12.1799 Veteli, ikä 78 v ja 3 kk. Vanhemmat Mikki Matinpoika Lång, Hunt, s. noin 1690 Veteli Hunt Räyrinki ja Liisa Mikintytär Lång, s. noin 1690 Veteli
Puoliso:
Anna Antintytär Oksakoski, Mikkola Lång, *Taulusta 4*, s.3.2.1713 Perho, k. 5.4.1788 Veteli, ikä 75 v ja 2 kk. Vanhemmat Antti Matinpoika Oksakoski, Ukskoski, s. 1672 Perho, k. 11.5.1718 Veteli ja Sanna Sakarintytär Sääksjärvi, Oksakoski, s. 1672 Vimpeli Sääksjärvi Storgård, k. 8.4.1752 Veteli Perho
Lapset:
Heikki s. 10.1.1749. *Tauluun 4.*

Matilla oli kuuluisia sukulaisia mm. Suomen ensimmäinen presidentti Kaarlo Juho Ståhlberg ja Johan Wilhelm Snellman. He olivat keskenään pikkuserkut ja molemmat tulevat sukulaiseksi Matille Långin talon kautta Vetelistä. Myös entinen pääministerimme, Esko Aho, on kotoisin Vetelin Räyringistä ja on ilmoittanut olevansa sukua Matille.

Kaarlo Juho Ståhlberg + Matti Haapojan sukulaisuus:

Yhteiset esivanhemmat:

Matti Hanneksenpoika Lång, s. 1600 Räyrinki Yli-Veteli, k. 1670 Veteli ja Kaisa Markuksentytär Lång, Hannila, s. 7.3.1597 Veteli Räyrinki, k. 7.9.1679 Veteli

Juho Matinpoika Röring, Röring Roering, s. 1619 Veteli Röyrinki Lång, k. 17.5.1705 Kokkola	**Sisarukset**	Erkki Matinpoika Hannila, Lång, s. 1621 Veteli Räyrinki Hannila, k. 20.4.1704 Veteli
Heikki Juhonpoika Röring, s. 1663 Veteli Hannila	**Serkut**	Mikki Erkinpoika Lång, Hannila, s. 1655 Yli-Veteli, k. 1.8.1743 Veteli Hannila
Heikki Heikinpoika Röring, s. 1686 Veteli	**Pikkuserkut**	Juho Mikinpoika Komsi Mikkola, Lång, s. 28.8.1721 Veteli Lång, k. 17.12.1799 Veteli
Liisa Heikintytär Röring, Snellman, s. 1722 Veteli, k. 1763 Mustasaari	**Sirpaleserkut eli 3. Serkut**	Heikki Juhonpoika Mikkola, s. 10.1.1750 Veteli, k. 2.10.1829 Veteli
Iisakki Gerhardinpoika Snellman, s. 1757 Mustasaari, k. 1795 Veteli	**4. serkut**	Juho Heikinpoika Mikkola Gumse, Hannila, s. 27.2.1773 Yli-Veteli Räyrinki, k. 7.8.1848 Isokyrö
Anna Margareetta Iisakintytär Snellman, Ståhlberg Saukko, s. 1789 Veteli	**5. serkut**	Heikki Juhonpoika Haapoja, Mikkola, s. 23.12.1803 Veteli Räyrinki Hannila, k. 12.3.1870 Ylistaro Kainasto
Juho Gabriel Fredrikinpoika Ståhlberg, s. 23.10.1832 Kuhmo, k. Haapajärvi	**6. serkut**	Matti Heikinpoika Haapoja, s. 16.9.1845 Isokyrö Ikola, k. 8.1.1895 Turku Kakola, hirttäytyi sellissä
Kaarlo Juho Ståhlberg, s. 1865 Haapajärvi, k. 1952 Helsinki, Suomen ensimmäinen presidentti		

Jussi Kylätaskun kirjoittamaan seuraavaan ajatukseen voimme varmasti kaikki yhtyä:
”Kehnosti meidän käy, jos emme tohdi katsoa silmästä silmään totuutta- ihmisen sielua, sen perimmäistä pohjaa- helvetin nielua.”

Lähteitä:

Yrjö Alanen: Puukkojunkkarien aika Kaius Ervasti: Murhamiehen muotokuva Jussi Kylätasku: Haapoja
Heikki Ylikangas: Härmän häijyt ja Kauhavan herra Perinnealbumi, Keski-Pohjanmaa
Alpo Juntunen: Suomen vankeinhoidon historiaa, osa 3; Suomalaisten karkottaminen Siperiaan autonomian aikana ja karkotetut Siperiassa

Eskil Stutaeus

Markku Pihlajaniemi – Tapio Piirto - Penni Airas

Pappissukuja on tutkittu ainakin kokonaisen Sursillianan verran. Pappi, josta nyt kerromme, ei kuitenkaan kuulu Sursill-pappeihin, vaikka hänellä sukuun kytköksiäkin löytyy. Eskil Matinpoika Stutaeuksen isän veli oli Turun katedraalikoulun rehtori ja Turun tuomiorovasti Jaakkima Matinpoika Stutaeus, joka löytyy Sursill-taulusta 1368. Eskiliä sieltä, kuten sanottu, ei löydy. Siksipä onkin hyödyllisempää kirjoittaa hänestä kuin hänen paljon paremmin maailmalla tunnetusta sedästään. Tässä jutussa keskitymmekin Eskilin vähemmän tunnettuihin sukulaisiin.

Eskilin suvusta

Stutaeus-nimestä on käytetty myös muotoja Stuthaeus, Stuteo, Stuut tai Stut. Eskilin isä oli Matti Matinpoika Stutaeus, jonka esivanhemmista ei paljon tiedetä. Etelä-Pohjanmaalla ilmestyneet pitäjänhistoriat kertovat heistä kaikki suunnilleen samoin. Series Sacerdotum, Historica Descriptio Paroecia Ilmola kertoo Eskilin olleen talollisen poika Lapualta, ja Strandberg teoksessaan Åbo Stifts Herdaminne ja myöskin Leinberg samannimisessä julkaisussaan mainitsevat hänen olleen talonpojan poika Lapualta. Lapua ei kuitenkaan liene Eskilin syntymäpaikka, sillä hänen isänsä Matti isännöi Ilmajoen Lahden taloa vuodesta 1608 alkaen ja isoisä, Matti Laurinpoika Stuut oli Ilmajoen kirkkoherrana 1571-97. Matti Matinpoika mainitaan Ilmajoen käräjillä 1644. Ko. käräjäpöytäkirja julkaistiin Juuret 4/2002:ssa. Toinen käräjäpöytäkirjamaininta Eskilin isä-Matista löytyy käräjiltä 1669, josta kerrotaan jäljempänä. Eskilin äidin nimi ei ole tiedossa. Ilmajoen pitäjän talonhaltijaluettelo mainitsee Eskilin isän veljiksi, edellä mainitun Jaakkiman lisäksi Erkki Matinpojan, joka isännöi Ilmajoen Lahdenkylän Lahden taloa vuosina 1581-93 sekä saman talon seuraavan isännän Antin, isäntänä 1594-1603. Veljesten äidin, leski Sofia Gregoriuksentyttären mainitaan isännöineen Lahtea 1604-07, jonka jälkeen Eskilin isä Matti Matinpoika siirtyi ohjaimiin isännöiden vuosina 1608-37. Eskilin isännöimäksi Lahden talo päätyi 1640-75.

Eskilillä oli ainakin kaksi sisarusta, Kerttu, joka avioitui Luopajärven Lauri Yrjänänpojan kanssa sekä Pietari, joka mainitaan v.1653 tuomiokirjan tekstissä. Kertusta jälkeläisineen on kerrottu Valentin Köykän sukukirjassa.

Series Sacerdotum on alkuperäislähteenä myöskin sille Nuijasodan julmalle tapahtumalle, jossa pitäjänhistoriat mainitsevat Eskilin isoisän ja -äidin. Elettiin Santavuoren taistelun jälkeistä veristä aikaa, josta Sacerdotum kertoo: *”Pappi Matthias Laurentii löydetään vanhasta asiakirjasta, Knuuttilan kestikievaritalossa, Kauhajoella, sekä kertomuksista, että hän vuonna 1597, Kuningas Sigismundin puolueen nuijasodan aikana, Klaus Flemingin, tämän suomalaisine ratsumiehineen, toimesta, tuli lyödyksi kuoliaaksi pastoraatissaan, kun hän eteisessään tapasi heidät, kannu toisessa ja kirkon avaimet toisessa kädessään. Silloin olivat he lyöneet häneltä pään murskaksi avaimilla niin, että hän oli kaatunut kuolleena rapuilleen.”*

Matti Laurinpoika Stuutin täytyi olla kirkkoherrana vielä nuijasodan aikaan, eli 1597, jolloin hänet tapettiin. Mutta, ennen kuin kerromme Eskilistä ja hänen lähimmistä läheisistään tarkemmin, muutama pieni käräjäjuttu Eskilin veljen Pietarin perheestä.

Pietarin lasten perintösaalis

Vuonna 1653, kesäkäräjillä, vaatii Valpuri, Eskilin veljen leski lastensa perintöä. Pietari on tällöin jo kuollut, koska hänet mainitaan autuaana. Samoilla käräjillä vilahtaa myöskin Eskilin lanko Lauri, joka, kuten jo mainittiin, oli Eskilin sisaren Kertun mies. Turunperintöä taas jaettiin vuonna 1669, joka liittynee Setä-Jaakkimaan, joka kuoli jo vuonna 1633.

V.1653 Valpuri Yrjänäntytär kanteli autuaan miehensä Pietari Matinpojan veljestä, herra Eskil kappalaisesta Lahdenkylästä, lastensa perinnöstä. Todettiin jakokirjan mukaan hänelle olevan jäljellä maksamatta yksi lehmä ja 7 hopeamarkkaa, joista herra Eskilin pitää vastata. Samoin Lauri Yrjänänpoika, toinen hänen lankonsa lupasi suorittaa hänelle kuparia ½ leiviskää, joka hänelle on suorittamatta, mikä tuomittiin maksettavaksi.

V.1669 Valpuri Yrjänäntytär Lahdesta vaati tyttärensä puolesta perintöä herra Eskil Stutaeukselta, autuaan miehensä jälkeen, mikä hänen tyttärensä ja Herra Eskilin välillä pitäisi jakaa, ja minkä herra Eskill Turusta on perinyt. Herra Eskil sanoi Valpurin kanssa sovitelleensa ja maksaneensa perinnön. Hän sanoi Valpurilla olevan autuaan Jacob Hanssonin tuomion sovittelusta, ja pyysi häntä sen tuomaan esiin. Valpuri sanoi tuomiokirjan palaneen, niin päätettiin, että Valpuri hankkii autuaan Jacob Hanssonin pöytäkirjasta otteen tuomiosta, mistä sitten seuraa päätös.

Lapuan kirkkoherra, Eskilin appi

Usein sukututkijoitten välisissä keskusteluissa ja viestinnässä törmää väitteeseen, että Eskil Stutaeus olisi ollut kirkkoherra Raumannuksen vävy. Otimme selvää siitä mihin tämä melkein jo totuudeksi vuosien saatossa muuttunut väite perustuu.

Lapuan historia I:stä, sivulta 280 tämä mainittu väite löytyy: "Vuonna 1659 Raumannus oli synodaalikokouksen suomenkielisen saarnan pitäjänä.

Hänen ensimmäinen puolisonsa oli Lapväärtin kirkkoherran Johannes Ljungonpojan leski Anna Sigfridintytär ja toinen vuodesta 1656 Uudenkaarlepyyn raatimiehen Jaakob Elfvingin leski Margareta Neostadius. Hänen tyttärensä Margareta oli Ilmajoen kirkkoherra Gabriel Peldanin puoliso, ja myös Kauhajoen kappalaista Eskil Stutaeusta sanotaan Raumannuksen vävyksi.” Tekstin lähteenä Luukko 1600-luku eli kyseessä on Etelä-Pohjanmaan historia III; Luukko; sivu 703: "Uudenkaarlepyyn raatimies Niilo Juhonpoika anoi Raumannuksen lesken puolesta, että Lapuan kirkkoherraksi nimitettäisiin lesken poika aikaisemmasta avioliitosta, Antti Jaakonpoika Neostadius, joka oli toiminut 5 vuotta Uudenkaarlepyyn triviaalikoulun kollegana ja viimeksi 4 vuotta sotilaspappina. Toiseksi ehdokkaaksi raatimies esitti mainitun lesken vävyn, Kauhajoen kappalaisen Eskil Stutaeuksen. ”

Etelä-Pohjanmaan historiasta Lapuan historiaan siirtyessään lienee teksti muuttanut muotoaan. Mainittu Raumannuksen leski oli Margareta Neostadius. Margaretan ensimmäinen puoliso oli Uudenkaarlepyyn raatimies Jaakko Elfving, ja toinen puoliso 1656 Gregorius Raumannus, Lapuan kirkkoherra, jonka kuoleman jälkeen v. 1661 käytiin taistelua Lapuan kirkkoherruudesta, jossa ehdokkaina olivat Margaretan poika ensimmäisestä avioliitosta, Antti Jaakonpoika Neostadius ja vävy Eskil Stutaeus, jonka toinen vaimo oli lesken tytär Brita Jaakontytär Elfving. Raumannuksen vävyksi tituleerattu Eskil olikin Raumannuksen lesken Margaretan vävy, ei siis itse Raumannuksen.

Kun lisäksi vielä tehdään pikavisiitti Lapuan vuoden 1657 käräjille, selviää seuraavaa:

Herra Eskil Stutaeus (Eschillus Stuut) tuli esiin ja antoi tiettäväksi autuaan appensa ja entisen kirkkoherran täältä Lapuan pitäjästä jälkeen jotakin ulkona olevia velkoja olevan vaadittavanaan, valittaen, ettei niitä kykene saamaan, minkä vuoksi antoi oikeus avuksi pyydettyjä miehiä, jotka nämä velat ulosmittaavat. Tämän vuoksi määrättiin oikeudesta Simo Filpunpoika Stråka Kauhajoelta ja Tuomas Erkinpoika, jotka mainitut velat siinä määrin, kun ne todetaan varmoiksi, oikeellisesti ulosmittaavat ja herra Eskilille suorittavat.

Käräjillä kerrotaan, että Eskilin appi oli autuas eli vainaja jo vuonna 1657. Lapuan kirkkoherrojen virkavuosiluetteloissa ovat seuraavat kolme pappia:

Georgius Matthia Makkarus l. Crappin virkavuodet kirkkoherrana pappisluetteloiden mukaan 1623-29. Hänet mainitaan kuitenkin Lapuan käräjillä kirkkoherrana vuosina 1623-36, joten virassaoloaika lienee ollut aiemmin tunnettua pitempi. Hän allekirjoitti mm. Lapuan ruotuluettelon vuonna 1633 nimellä *Georgius Mathia*. Käytämme jatkossa hänestä nimeä Yrjänä Makkarus, koska pitäjänhistoriatkin ovat häntä siten kutsuneet. Yrjänän sukunimi mainitaan muodoissa Makkarus, Markarus, Mackara, Grapp, Crapp ja Uskelensis.

Christopher Johannis Gronoviuksen virkavuosiksi on ilmoitettu 1630-52. Hänet mainitaan Lapuan käräjillä kirkkoherrana vuonna 1637. Mainintoja käräjiltä löytyy vuoteen 1652.

Gregorius Bartholdi Raumannus, kirkkoherrana 1654-61. Valtakirja kuninkaalta ja konsistorilta käräjillä 1654. Mainitaan autuaana 1663. Kuoli Sursillianan mukaan 1661.

Ainoastaan Makkarus ja Gronovius voisivat tulla kysymykseen Eskilin appena ja hänen ensimmäisen vaimonsa isänä, koska Raumannus ei ollut vainaja vielä 1657, vaan oli elossa ja virassa vuoteen 1661.

Kun piipahdamme toviksi vielä Lapuan vuoden 1668 talvikäräjille saamme vastauksen, sillä käräjät paljastavat Eskilin apen, kertoessaan menneisyyden kielellään perinnönjaosta, joka koski Alanurmon Hemminkilän eli entisen Leskelän taloa.

Lankoja Eskilin käsissä

V.1668 Esiin tuli Tuomas Niileksenpoika Alanurmosta, herra Eskil Stutaeuksen, kappalaisen Ilmajoelta, antaman kirjelmän 20.10.1649, luotettujen miesten ja todistajien allekirjoittamana ilmoittaen, että herra Eskill on vapaaehtoisesti lahjoittanut ja antanut langolleen Tuomas Niileksenpojalle koko sen osan perinnöstä, mikä herra Eskilin tulee saada Hemminkilän talosta Alanurmosta sekä irtaimesta, että kiinteästä, mitään pois jättämättä mitä talosta voi löytyä ja herra Eskilin osaksi lankeaa. Tästä herra Eskil vapaaehtoisesti itsensä ja jälkeläistensä puolesta luopuu, ja langolleen Tuomaalle tämän jälkeläisineen luovuttaa. Tätä lahjaa, mikä on vapaaehtoisesti tapahtunut, Tuomas nyt aiheellisesti pyysi kihlakunnan oikeutta tuomiolla vahvistamaan. Minä siirsin tämän lautakunnalle, joka mainitun lahjan, joka täällä kirjaimellisesti on ilmoitettu, täysin hyväksyi ja vahvisti, koska kukaan tästä ei valittanut tai halunnut tätä vastaan vedota, vaan tämän kanssaperillinen Juho Martinpoika mainitun lahjan hyväksyi. Niin tuomitsin minä heidän todistuksensa ja tarkan tutkinnan jälkeen mainitun lahjan Tuomaalle ja hänen perillisilleen ikuiseksi omaisuudeksi, ilman valituksia nautittavaksi ja pidettäväksi, uhkasakolla kihlakunnan tuomion rikkomisesta.

Eskilin lanko oli siis Tuomas Niileksenpoika Hemminki, jonka puoliso oli kirkkoherra Yrjänä Matinpoika Makkaruksen tytär. Tuomas mainitaan entisen kirkkoherran Yrjänän vävynä Lapuan käräjillä 1644. Kanssaperillisen Juho Martinpoika Härsilän (k. 1685) puoliso oli Liisa Yrjänäntytär Makkarus, Eskilin ja Tuomaan vaimojen sisar. Juho Martinpojan tulosta Lapuan Härsilän taloon kertovat helmikuiset käräjät 1671: *Koskien lautamies Jaakko Joosepinpojan Alakylästä vaatimusta Juho Martinpojalle rautapadasta, jonka Jaakko sanoi joitakin aikoja sitten vanhoilta sukulaisilta tulleen Juhon taloon Härsilään, pyytäen nyt saada sen takaisin. Juho Martinpoika*

sanoi, ettei tiedä koska rautapata on Härsilän taloon tullut, ja oli tietämätön asiasta, koska hän oli vieraana Härsilän taloon tullut, ja että rautapata on hänelle annettu, ja hän esitti vanhalla jakoluettelolla, että hänelle on rautapata inventaarista asetettu 4 kuparitaalarin arvosta, minkä hän pyysi Jaakkoa lunastamaan jos haluaa.

Kun Juho tuli vävyksi Härsilän taloon sai hän talon mukana myös nimismiehen viran edellisen nimismiehen Elias Olavinpoika Härsilän kuoltua vuosien 1655-56 vaihteessa. Eliaan isä oli Olavi Martinpoika Härsilä. Juho Martinpoika toimi Lapuan nimismiehenä 1656-85. Juhon vaimo Liisa Yrjänäntytär mainitaan Lapuan käräjillä 1656 nimismies Olavi Martinpojan sisarentyttärenä. Olavin sisareksi paljastuu Brita Martintytär Bovillanus, jonka puoliso taas oli Yrjänä Matinpoika Makkarus.

Leskelässä, aikaisemmin Hemminki, asuivat nämä papit, apet, vävyt ja langot, peräkkäin:

Martinus Henrici Bovillanus, kirkkoherra, vuodesta 1619 n. vuoteen 1622 ja hänen leskensä n. vuoteen 1625. Yrjänä Matinpoika, kirkkoherra, n. 1626-36 ja Brita Martintytär n. vuoteen 1640. Tuomas Niileksenpoika ja kirkkoherra Yrjänä Matinpojan tytär 1641– 69.

Selvääkin selvemmäksi lienee jo käynyt, että Eskil Stutaeus olikin Lapuan kirkkoherra Makkaruksen vävy, joten Raumannuksen jälkeläisiksi itsensä kirjanneet voivat muuttaa Raumannuksen nimen paikalle Makkaruksen ja siirtyvät Makkaruksen jälkeläisiksi, saaden samalla esi-isäkseen myöskin Lapuan kirkkoherrana vuosina 1593-1622 toimineen Martinus Henrici Bovillanuksen ja hänen tyttärensä Britan, joka oli Eskilin ensimmäisen vaimon äiti.

Eskilin vaimot ja lapset

Eskilin ensimmäinen puoliso oli Lapuan kirkkoherran tytär, jonka etunimi ei ole tiedossa. Vanhemmat Yrjänä Matinpoika Makkarus k. 1638 ja Brita Martintytär, jonka isä oli Lapuan kirkkoherra Martinus Henrici Bovillanus.

Eskilin ja N. Yrjänäntyttären lapsia:
Kalle Eskilinpoika, sotilas, Lahden isäntä 1676, merkittiin verojen maksajaksi. Pso Maria Erkintytär, Say:n mukaan 1675 alkaen Lahdessa.
Jaakko Eskilinpoika, Lahden isäntä 1677-97. Pso Johanna Antintytär, jonka Ilmajoen pitäjän talonhaltijaluettelo mainitsee olleen Kauhajoen Panulasta. Say:n mukaan 1676 alkaen Lahdessa. Johanna isännöi Lahtea leskenä 1698-1700.
Joakim (Jochun) Eskilinpoika, Västilän isäntä 1674-75. Pso Saara Tuomaantytär.
Elias Eskilinpoika Stuteo, sotilas, mahdollisesti vänrikki.
Erkki Eskilinpoika, mainitaan samoilla käräjillä Eliaan kanssa.
Anttoni Eskilinpoika, asui Lapuan Erkkilässä/Harrissa, kuoli Harrissa Lapualla 1697. Pso vihitty 1684 Lapualla Sofia Jaakontytär Erkkilä.
Eskilin toinen puoliso oli Brita Jaakontytär Elfving. Vanhemmat: Uusikaarlepyyläinen raatimies Jaakko Erkinpoika Elfving ja Margareta Neostadius k.1702. Say/Ilmajoki mainitsee Lahdessa isäntänä v.1675 H. Eschillus Stuteus & h. Brita Jacobsdr., mutta myös H. Eskillss ea, on erikseen kirjattuna 1675-76. Eskilin ja Britan lapsi: Marketta Eskilintytär.

Suomen Sukututkimusseuran vuosikirja X 1926 mainitsee Jaakko Elfingin olleen Uudenkaarlepyyn ensimmäinen raatimies 1643, joka kuoli ennen vuotta 1650. Vaimo Margareta Neostadius, joka myi 11.3.1656 kirkonkylässä sijaitsevan kotinsa Johan Nilsson Pelkoselle. Jaakon ja Margaretan lapsiksi mainitaan naimisissa oleva tytär Karin Jaakontytär, poika kauppias Markus Jaakonpoika, jonka puoliso Brita Kluvensich, ja nimeltä mainitsematon tytär, jonka puoliso oli Ilmajoen kappalainen Eskil Stutaeus.

”Kyllä minä sinusta pijdhän lukua paska poika”

Syksyllä 1674 Ilmajoen käräjillä kerrotaan ns. härmäläästen häiden lieveilmiöistä, joita Eskilin pojan häissä oli aiheuttanut Tuomas Pentinpoika kirkonkylästä. Selvin päin hänen sanottiin olevan ”vacker” mies, mutta juovuksissa meluisa ja rauhaton. Kyseessä on Ollilaa 1656-81 isännöinyt Tuomas, jonka viina villitsi vallattomaksi. Oletettavasti vuonna 1674 vihittiin Kalle Eskilinpoika, jonka puoliso oli Maria Erkintytär. Ohessa kappale häähistoriaa, joka saa nykylukijan huulille nousemaan hymyn ja osoittaa kuinka kirjurit kirjasivat käräjillä papereihinsa jopa suomenkielisiä lauseita.

Kirkkoherra arvoisa herra Gabriel Peldan valitti Tuomas Pentinpojasta Kirkonkylästä siitä, että tämä oli hänen kimppuunsa käynyt epäkohteliailla haukkumasanoilla kappalaisen herra Eskilin luona, kun herra Eskil viime keväänä oli pitänyt häät pojalleen, mihin Tuomas muiden vieraiden kanssa oli kutsuttu. Tämä oli aiempien tapojensa mukaan aloittanut vierastuvassa oluen ääressä hulluttelemaan ja rymyämään, jolloin kirkkoherra oli häntä joillain sanoilla ohjannut ja kehottanut rauhallisuuteen. Tuomas oli lähtenyt toiseen tupaan ja siellä oleskellut kahden muun isännän Juho Franssinpojan ja Jaakko Yrjänänpojan kanssa. Jonkin ajan kuluttua oli herra Gabriel sattunut tulemaan sinne ja oli sävyisästi sanonut Tuomaalle, olet ”wacker karl” kunnon mies raittiina, mutta juopuneena meluisa ja rauhaton, olisi parempi voida olla hiljaa ja istua sävyisästi muiden kanssa vierastuvassa, millä kirkkoherra häntä hyvällä opasti. Mutta kun hän käänsi selkänsä tälle ja meni kammariin, oli Tuomas sanonut pilkaten ”kyllä minä sinusta pijdhän lukua paska poika”, minkä Juho Franssinpoika ja Jaakko

Yrjänänpoika, jotka silloin olivat paikalla, valaehtoisesti todistivat näin käyneen.

Tuomas toi esiin heikkoutensa ja sanoi, ettei muista tästä sanaakaan, vannoen ettei tiedä oliko hän silloin kirkkoherran kanssa puhunut, tai vielä vähemmän että olisi nähnyt hänet. Aiheellisesti pyydettiin hänelle anteeksiantoa ja sääliä tästä hänen heikkoudestaan. Lautakunta ja koko käräjäkunta todistivat, että tämä Tuomas Pentinpoika on aina ollut heikko juovuksissa, ja ettei hän silloin pysty itseään hallitsemaan. Sanottiin että hän viime talvena oli raittiinakin ollut niin heikkopäinen, ettei väliin pystynyt itseään pukemaan.

Kirkkoherra sanoi haluavansa hänelle antaa anteeksi, ja hänen heikkoutensa ja köyhyytensä vuoksi ei vaadi enempää, kuin että häntä vakavasti kehottaen olutvimmastaan ohjataan ja saatetaan eroon. Ja ettei hän eikä kukaan muukaan parjaavasti tulevaisuudessa pidä hänen kimppuunsa käymän epäkohteliailla sanoilla hänen virassaan.

Tämä asia asetettiin lautakunnan käsittelyyn, ja usein mainittua Tuomas Pentinpoikaa epäkohteliaista sanoistaan kirkkoherraa kohtaan ei voida säästää siltä rangaistukselta, minkä papiston etuoikeuksien 22 kohta 28 päivältä marraskuuta 1650 esittää. Mutta armo ja sääli hänen heikkoudestaan ja kykenemättömyydestään, mistä käräjäkunta todisti hänen olevan tunnettu, asetetaan nöyrimmästi Korkean Kuninkaallisen Hovioikeuden armolliseen ja oikeudenmukaisimpaan tutkintaan ja tuomiovaltaan.

Benjamin ja Brita, Kallen lapset

Lahden talossa asuttiin monia vuosia rauhassa ja sovussa, mutta kun tilanne muuttui ja joku sukulaisista siirtyi autuaammille asuinsijoille, käytiin talon omistuksesta ja perinnöistä kiistoja ja käräjiä. Talvikäräjillä 1699 ilmestyy esiin vaasalainen Benjamin Kallenpoika vaatimaan sotilaaksi lähteneen Kalle-isänsä perimysoikeutta isänsä veljen vaimolta Johannalta, joka oli jäänyt leskeksi. Käräjiltä selviää, että Kalle oli Eskilin vanhin poika, mutta nuorempi veli Jaakko oli kuitenkin talon testamentilla saanut. Benjamin Kallenpoika ei kuitenkaan onnistu Lahden taloa kaappaamaan.

V.1699 Benjamin Kallenpoika Vaasasta kanteli autuaan isänsä veljen, Jaakko Eskilinpojan, leskestä, vaimo Johanna Antintyttärestä, Lahden talon hallinnasta, kertoen olevansa mainitun Jaakon vanhemman veljen poika ja hän esitti oikeudessa hänen kreivillisen ylhäisyytensä Kuninkaallisen Neuvoston ja aiemman Maaherran kreivi Wrangellin päätöksen 14 päivältä heinäkuuta 1671, millä Kalle Eskilinpoika, joka oli sotilaaksi kirjoitettu, säilyttää oikeutensa Lahden taloon.

Vaimo Johanna esitti kihlakunnantuomiolla 15 päivältä helmikuuta mainittuna vuotena, että hänen autuas miehensä testamentilla, ennen vanhempaa veljeään Kallea, on talon hallinnan saanut, pyytäen leski, että armollisesti otettaisiin huomioon, että hän yksin huoltaa monta turvatonta lasta, ja on näinä vaikeina aikoina vastuuntuntoisesti taloa ylläpitänyt, tätä vastoin kantaja, joka vielä on palveluksessa Vaasassa, on vapaaehtoisesti talosta lähtenyt ja on ollut monta vuotta poissa.

Sitten vaati Benjamin omasta ja siskostensa puolesta heidän autuaan isänsä jäljellä olevaa perintöä, joka todetaan 19 päivä helmikuuta 1673 tehdyn inventaarion mukaan olevan 22 kuparitaalaria 19 äyriä, sekä 2 vuoden palkka.

Leski myöntäen edellä kirjoitetun perintövaatimuksen, esitti tyydyttäneensä toisen vuoden palkan, ja toisesta katsoi lautakunta aiheelliseksi maksettavaksi hänelle 20 kuparitaalaria, koska osapuolten välillä ei oltu tehty sopimusta.

Täten päätettiin, että vaimo Johanna maksaa Benjaminille tämän palkkaa 20 kuparitaalaria Raastuvankaaren 16 luvun mukaan, sekä antaa tälle ja tämän kanssaperillisille jäljellä olevasta perinnöstä 22 taalaria 19 äyriä. Mutta koskien talon hallintaa, niin, koska 1. Kalle Eskilinpoika isänsä toimella oli tuomittu etuoikeudesta taloon ja hänen poikansa 2. pitkän aikaa vapaaehtoisesti oli pysynyt sieltä poissa ja leski lapsineen 3. näiden vaikeiden vuosien yli oli sitä vastuuntuntoisesti ylläpitänyt, niin ei voida Benjamin Kallenpojan pyyntöön suostua.

Benjamin Kallenpojan sisar, Brita avioitui 1701 Seinäjoelle ja eli siellä Jaakko Jaakonpoika Jouppilan eli Mäenpään vaimona. Muutama vuosi Benjaminin perintövaatimuskäräjien jälkeen perää Jaakkokin vaimonsa perintöjä Lahdesta:

V.1704 Jaakko Jaakonpoika Seinäjoelta kanteli vaimonsa serkusta Jaakko Jaakonpojasta, koskien Lahden perintötalon hallintaa, mihin hän, jolla on vastaajan isän vanhemman veljen tytär vaimona, arvelee ennen tätä, joka on nuoremmasta veljestä, olevansa oikeutettu.

Vastaaja esitti, että Jaakko Jaakonpojan appi, joka oli ollut hänen isänsä vanhin veli, oli yli 30 vuotta sitten lähtenyt sotilaaksi, ollen talo testamentilla 15 päivä helmikuuta 1671 nykyisen asujan isälle Jaakko Eskonpojalle, ennen tämän vanhempaa veljeä, kantajan appea Kalle Eskonpoikaa, annettu, ja tätä testamenttia ei ole millään laillisella tuomiolla takaisin voitettu. Tämän vuoksi kantajan lanko Benjamin Kallenpoika, joka täällä oikeuden edessä vuonna 1699 yritti saada etuoikeuden ennen nykyistä asujaa, on tullut torjutuksi, niin arvelee hän voivansa taloon jäädä kaikkea edelleen hoitaen, ja koska kantaja ei voinut näistä esityksistä väittää vastaan.

Hän ei ole ollut tästä asiasta perillä, kun nyt kolmatta vuotta on vihitty vaimonsa kanssa, ja ei aiemmin kuin nyt ole tästä asiasta lausunut, niin tunnustettiin hänen kanteensa kumotuksi ja Jaakko Jaakonpoika hoitaa perintötaloaan, jota hän asuu Maakaaren 1 luvun mukaan.

Sitten vaati kantaja vaimonsa perintöä ja appensa sotilaan palkkaa, mistä tämä ei olisi yli 30 kuparitaalaria saanut, mutta koska perintö jo vuonna 1699 on tuomittu ja lautakunta tiesi kertoa, että kuudennusmiehet, joiden joukossa Kalle Eskonpoika oli lähtenyt, eivät saaneet enempää palkkaa kuin 30 kuparitaalaria, niin on kantajan edellisessä tyydyttävä siihen mitä tuomittu on, ja tässä jälkimmäisessä tuomitaan vastaaja Jaakonpoika hänen enemmistä syytöksistään vapaaksi.
Tässä tilaisuudessa astui esiin lukkari Matti Pietarinpoika, ja valtuutettuna pidätti renki Antti Matinpojalla, joka palvelee Pappilassa, tämän oikeuden Lahden taloon, mutta Jaakko Jaakonpoika antoi tämän talon huudattaa ensimmäisen kerran.

Anttoni ja Joakim

Jaakko Eskilinpojan isännöidessä Lahtea Say:sta löytyy: b. Anthonius Eskelss. vuosina 1680, 81 ja 83. Vuosilta 1678, 79 ja 82 ei ole kirjattu veroja. Kun Lahdesta lähtee 1683 Anttoni Eskilinpoika ja Lapualla vihitään 1684 Ilmajokinen Anttoni Eskilinpoika Sophia Jaakontytär Erkkilän kanssa, on todennäköisesti kyseessä sama mies. Ilmajoen käräjillä hän esiintyy vuosina 1674 ja 1685. Anttoni mainitaan Eskilin poikana vilahtaessaan ohimennen 1674 käräjillä metsää itselleen vaatimassa, mutta vuonna 1690 hän käräjöikin jo Lapualla Harrin kruununtalosta.

V.1674 koskien Nopsensaaren metsää, jonka herra Eskil Jaakko Yrjänänpojalle Kokkolasta 9 kuparitaalarista oli antanut, ja jota herra Eskil nyt taloonsa, poikansa Anttoni Eskilinpojan toimesta takaisin vaati, niin päätettiin, että hän suorittaa Jaakko Yrjänänpojan talon asujalle ja omistajalle mainitut 9 taalaria takaisin, mitä vastaan tämä metsän siirtää, joka herra Eskilin taloon takaisin tunnustetaan Kuninkaallisen julistuksen 2 päivältä toukokuuta 1673 mukaan.

V.1690 Anttonius Eskilinpoika Haapakoskelta kanteli Martti Matinpojasta, samasta paikasta, ja kertoi, että vaikka maanmittari Korkeasyntyisen Herra Paronin ja Maaherran määräyksestä 3 päivältä huhtikuuta 1688 on tehnyt kartan, missä on eriyttänyt Harrilasta omistuksia, jotka Korkean Kuninkaallisen Hovioikeuden tuomio vuodelta 1661 pitää sisällään, niin on Martti kuitenkin pitänyt Rajaojanrannan, mikä on luonteelta samanlainen muiden karttaan merkittyjen omistusten kanssa.

Martti sanoi sen olevan jo karttaan merkityn, mutta Anttonius tämän kokonaan kielsi.

Oikeus katsoi ettei riitaa voida ratkaista vähemmällä kuin että molemmat osapuolet esittävät miten heidän omistuksensa menevät Rajaojanrannassa, ja tätä verrataan karttaan. Tätä suorittamaan nimettiin tuomari lautamiesten Niiles Kojosen ja Tuomas Tiitun kanssa, minkä jälkeen tarkemmin voidaan asiasta päättää.

V.1690 Hänen armonsa Korkeasyntyinen Herra Paroni ja Maaherra armollisella päätöksellään 18 päivältä maaliskuuta 1690 määrää, että Anttonius Eskilinpoika asuu kruununtaloa Harrilaa, jonka maanmittari on erottanut perintötalosta, Erkkilästä, joka on vanhan miehen, Jaakko Juhonpojan, perintötalo, ja tämä haluaa luovuttaa tämän perintötalonsa pojan pojalleen Matti Maununpojalle, lähtien itse yhdessä vanhimman vävynsä Anttoniuksen kanssa Harrilaan, niin että nuorempi vävy Jooseppi Heikinpoika jää ulkopuolelle, joka kovasti valitti pitkää aikaa, minkä hän on taloa hyödyttänyt, ja että hän suurella ahkeruudella ja vaivalla on molempien talojen parantamiseksi toiminut, jotka olivat yhteen laitetut, ei hän ilman mitään osakseen saamaa perintöä lähde molemmista taloista, vaatien sen vuoksi vuosipalkkaa, kuten hän tullessaan oli 20 kuparitaalaria vuosittain saanut. Isä ja lanko eivät voineet kieltää hänen saaneen ensin 20 kuparitaalaria vuodessa, mutta hän on sittemmin ollut erossa talosta, ja vaikka hän on tullut takaisin, niin mitään palkkaa ei ole hänen kanssaan sovittu.

Veljesten nuoruudenhairahduksia

Joakim Eskilinpoika isännöi Västilän taloa Ilmajoen Kokkolankylässä vuosina 1674-75. Hänen mainitaan olleen Lahdesta ja talon vävy, vaimonaan Saara Tuomaantytär. Joakim lähti sotilaaksi talon puolesta. Isännyysvuosien jälkeen hänen jälkensä katoavat, mutta ennen katoamistaan hän lienee kuitenkin jättänyt nuoruudenhairahduksensa veljensä Kallen tavoin käräjäpöytäkirjoihin:

V:1654 Joakim (Jochim) Eskilinpoika Lahdenkylästä, naimaton renki, oli maannut irtolaisnaisen Kirsti Pohjalaisen kanssa lapsen. Niin tuomitaan Joakim maksamaan sakkoa 3 markkaa ja naikkosen asia siirretään, kunnes hän tulee paikalle.

V.1661 Kalle Eskilinpoika Lahdesta asetettiin oikeuden eteen. Hän oli salavuoteudessa maannut lapsen naimattoman Elin Sipintyttären kanssa. Molemmat myönsivät salavuoteuden, ja koska Kalle Eskilinpoika ei halua mainittua Elin Sipintytärtä ottaa vaimokseen, niin tuomittiin hänet maksamaan 20 markkaa salavuoteudesta, koska hänen todettiin olevan naimaton Naimakaaren 3 luvun mukaan.

V.1665 Oikeuden eteen asetettiin Kalle Eskilinpoika Lahdesta, naimaton henkilö. Toisen kerran salavuoteudessa Liisa Laurintyttären kanssa, samasta kylästä.

Salavuoteuskumppaneita emme ole pystyneet henkilöimään, eikä tiedetä jäivätkö nämä mainitut lapset eloon. Jos jäivät, saa Stutaeus-suku lisää jälkeläisiä. Kallen aviojälkeläisistä Benjaminin pojan Antin mainitaan toimineen porvarina Vaasassa.

Elias Eskilinpoika ja veljensä Erkki

Elias Eskilinpoika oli sotilas, mahdollisesti vänrikki kapteeni Lepsin komppaniassa. E-P historian mukaan oli sotamarsalkka Kustaa Leijonhufvud lähettänyt

upseereita maakuntaan värväämään rakuunoita kenttäarmeijaa varten, mm. everstiluutnantti Samuel Willmanin. Pohjan prikaatin historia piirtää ajankuvaa näin: Vuoden 1657 alussa muodostettiin everstiluutnantti Samuel Willmanin eskadroona, jossa oli neljä komppaniaa, yhteensä 463 miestä. Eskadroonan katselmus oli Vaasassa maaliskuussa ja laivattiin Ruotsiin syyskuussa 1657. Perillä eskadroona sijoitettiin Tukholman ympäristön puolustukseen komppanioittain. Everstiluutnantti Willmanin eskadroona sijoitettiin Vaxholman skanssiin. Tämä komppania oli maaliskuussa Jämtlannissa ja myöhemmin Ruotsiin kuuluvassa Trondheimissä. Tällöin Willmanin komppaniaa johti Fromholt Johan Leps, sillä everstiluutnantti Samuel Willman kuoli 3.3.1658 Jämtlannissa ja seuraajaksi tuli kapteeniksi ylennetty Leps, jonka komppaniaan Eskil Stutaeuksen poika Elias mahdollisesti vänrikkinä kuului. Kööpenhaminassa solmitun rauhan jälkeen kotiutettiin yksiköt syksyllä 1660. Framholt Johan Leps nuoremman komppanian mainitaan olleen Riiassa jonne ko. teos mainitsee lähetetyn kaikki kuusi komppaniaa kevättalvella 1666. Myöskin maakunnan papit varustivat muutamia ratsumiehiä vv. 1656-57 torjumaan venäläisten Pohjanmaalle odotettua hyökkäystä, jota ei kuitenkaan tullut. Niinikään Tanskan sodan aikana vv. 1675-79 papit pitivät yhdessä lääninvirkamiesten kanssa aseissa pienehköä ratsuväkiosastoa, jonka päällikkönä oli ilmajokelainen ratsumestari Jaakko Peldan. 1670 kieppeillä Lepsin komppanian mainitaan olleen uudelleen Riiassa n. vuoteen 1680. Lapuan käräjäpöytäkirjat kertovat ajasta 1664-65.

V.1664 Esitti kirkkoherra oppinut herra Carl Prockman todistuksen päivättynä Lapualla 2 päivänä marraskuuta, vänrikin kapteeni Lepsenin komppaniasta, Antti Markuksenpojan ja Elias Eskilinpoika Stutaeuksen (Elia Eskillsson Stuteo) allekirjoittamana, että usein mainittu Hannu Niileksenpoika edelläkirjoitettuna päivänä oli ollut kruunun nimismiehen Juho Martinpojan luona ja oli antanut merkitä olleensa Hänen Kreivillisen Ylhäisyytensä uskottu mies.

Eskil Stutaeuksen toinen poika, Eliaan veli Erkki mainitaan Ilmajoen lokakuisilla käräjillä 1675:

Kornetti Jaakko Peldan Elias Eskilinpojan maksusitoumuksen 22 päivältä toukokuuta 1665 kanssa esitti tämän jääneen velkaa Hans Thorssonille Vaasasta 38 kuparitaalaria satulasta, minkä sitoumuksen hän oli itselleen lunastanut, hakien nyt mainittuja rahoja tämän äidinpuoleisesta ja isänpuoleisesta perinnöstä edesmenneitten herra Eskilin ja hänen vaimonsa jälkeen, mitä vastaan ei herra Eskilin pojalla eikä veljellä Erkki Eskilinpojalla ollut sanottavaa, niin tämä tuomittiin maksettavaksi siinä laajuudessa kuin perintö riittää laillisella ulosmittauksella, jos sitä ei muuten suoriteta.

Marketta, toisen vaimon tytär

Eskilin ja hänen toisen vaimonsa, Brita Jaakontytär Elfvingin ainoa lapsi, vuonna 1669 alaikäiseksi mainittu Marketta on Eskilin testamentin ainut edunsaaja ja perijä ennen Eskilin ensimmäisen avioliiton lapsia.

V.1669 Kappalainen, oppinut herra Eskil Stutaeus tuli esiin ja esitti entisen lainlukijan Jacob Hansson Nicarlin kihlakunnan todistuksen, päivättynä Ilmajoella 10 päivänä elokuuta 1644 ilmoittaen, että mainittu herra Eskil oli silloin esittänyt Joachim Joachiminpojan todistuskirjan 27 päivältä huhtikuuta 1641, missä kirjassa ilmoitetaan, että Joachimin isä, autuas herra Joachim Stutaeus, joka oli herra Eskilin isän veli, on luvannut ja antanut herra Eskilille osansa Lahden talosta, koska herra Eskilin isä Matti Matinpoika, joka Lahden taloa silloin asui, oli pojalleen useasti mainitulle herra Eskilille ennen muita perillisiä tehnyt testamentin, kuten edellä mainittu kihlakunnan todistus laajemmin ilmaisee ja pitää sisällään. Edellä mainitut lahjat ja testamentin on herra Eskil osoittanut, lahjoittanut ja antanut nykyiselle vaimolleen, hyveelliselle vaimolle Brita Jaakontyttärelle ja tyttärelle Marketalle, jonka hän oli tämän kanssa saanut, erikseen, ennen hänen muita lapsiaan ja perillisiään edellisestä katraasta, hänen kuolemansa jälkeen nautittavaksi ja pidettäväksi, koska edellisestä katraasta ovat kaikki niin kasvatettuja, että he itse kykenevät hankkimaan elantonsa, mutta Marketta on alaikäinen. Tämän pyysi herra Eskil vahvistettavaksi, mitä oikeudella ei nyt tällä kertaa voinut tehdä, kuitenkin lautakunta tätä hänen pyyntöään tuki, koska kukaan ei Eskilin lapsista, eikä muista halunnut tästä valittaa, vaan se otettiin huomioon ja herra Eskilille todistus tästä annettiin.

Käräjöivät kirkkoherrat

Pitäjänhistorioita lukiessa nousevat usein hiukset pystyyn ja suu jää ihmetyksestä ammolleen kerrottaessa pappien edesottamuksista. Aika oli silloin tosin toinen ja tavat erilaiset. Käräjiltä näitä tarinoita aina silloin tällöin löytyy, joten muutama esimerkki sielunpaimenten pelmuamisista lienee tässäkin kohdallaan.

V.1647 Herra Eskil kappalainen tästä samasta paikasta kanteli neljännesmies Jaakko Yrjänänpojasta, että tämä olisi syytellyt häntä varkaudesta, sekä kalavarkaudesta, että hän olisi varastanut tynnyrin olutta Marketta Erkintyttäreltä, mutta Marketta kieltää ja sanoo, ettei hänellä ole valitettavaa tai kanneltavaa, vaan jos herra Eskil on ottanut hänen poissa ollessaan krouvista olutta, sen hän maksanut. Siis Jaakko Yrjänänpoika on vaiennut asianomistajan oikeudesta, ja niin tuomitaan hänet maksamaan 3 markkaa Kuninkaan kaaren 29 luvun mukaan ja koska hän sanansa uudistanut, niin tuomitaan hänet Käräjäkaaren 43 luvun mukaan uhkasakoista maksamaan 3 markkaa.

Myöskin Eskilin appi Yrjänä Matinpoika Makkarus esiintyy tuomiokirjoissa. Hän ei ilmeisesti ollut kovinkaan lempeä ja rauhaarakastava, sillä hänestä

kerrotaan useita tarinoita ja käräjilläkin pappi usein viuhahtaa. Hänen sanottiin lyöneen erästä naista vuonna 1629 ja erityisenä riitapukarina hänellä oli oma kappalaisensa, jonka kanssa tapellessa puukko heilui ja lautaset lentelivät. Pahansisuinen kappalainen oli erään kerran vuonna 1633 lyönyt Yrjänä-kirkkoherraa lautasella päähän. Kappalaisen todettiin saaneen puukonhaavoja kylkeensä sekä mustelmia. Tästä huvituksestaan kirkkoherra Yrjänä Matinpoika maksoi 40 markkaa sakkoja vuoden 1629 käräjillä.Vuoden 1635 syytettiin kirkkoherraa Lapuan verojen vuokraajan Jooseppi Jaakonpojan haukkumisesta varkaaksi. Yrjänä itsekin joutui panettelujen uhriksi kirkonisännän kera, sillä heidän huhuttiin kähveltäneen kirkon rahoja. Tuomiota ei asiasta kuitenkaan tullut. Yrjänän ja hänen vaimonsa epäiltiin sepittäneen tekaistuja tarinoita mm. kertoen kappalaisen tarjoutuneen harjoittamaan haureutta heidän tyttärensä Margareetan kanssa. Mitään perustetta kummallekaan asialle ei löytynyt, sillä todettiin riitojen johtuvan paimenten tulehtuneista väleistä. Tapojen kerrotaan noihin aikoihin olleen karkeita, joten seurakunnan lampaiden sielunhoitoon eivät pappien kiivailut ilmeisestikään kovin paljon vaikuttaneet.

Yrjänä Makkarus tuli Matti Tuomaanpojan (Matthias Thomae) seuraajaksi vuonna 1612. Oli Lapuan kappalainen 1612-22 ja kirkkoherra 1623-36. Yrjänän sanotaan olleen kotoisin Perttelin pitäjän Kaivolankylän Jäppilän eli Karron talosta, ja hän tuli Lapuan Leskelän haltijaksi. Genos 13 (1942) mainitsee hänen nimekseen Uskelensis ja olleen kotoisin Uskelasta. Hämeenkyrön historia kertoo Makkaruksen ratsutilan sijainneen Uskelassa. Yrjänän puolisoksi Hämeenkyrön historiassa mainitaan Brita Matintytär, (pitäisi olla Martintytär), joka vielä 1657 esiintyi oikeudessa todistajana. Kirkkoherra Makkarus itse oli kuollut jo ennen 14.8.1638.

Appiukko ja vävy, Bovillanus ja Makkarus joutuivat yhdessäkin käräjille vuonna 1612, jolloin kirkkoherra Bovillanus ja kappalainen Makkarus tuomittiin sakkoihin kuninkaan omassa asiassa, syyllistyttyään kuninkaan rauhan rikkomiseen nimismiestä vastaan. Martinus Henrici hankki viimeistään 1619 kodikseen Leskelän, silloisen Hemmingin talon, jota hänen leskensä piti noin vuoteen 1625. Martinus Henrici Bovillanus Nousensis, Lapuan kolmas kirkkoherra, oli kotoisin Nousiaisista, tuli virkaan viimeistään 1594 ja kuoli ilmeisesti vuonna 1622 sokeana. Martinus Henrici oli allekirjoittamassa Upsalan sopimusta 1593.

Stutaeuksista Albilacoviuksiin

Koska pitäjänhistoriat kertovat Eskil Stutaeuksen urasta ja pappina olosta kattavasti, suljemme lopuksi Eskilin pähkinänkuoreen:

Eskil Matinpoika Stutaeus oli syntynyt 1608. Toimi vuosina 1637-39 Lapuan kappalaisena Christopher Gronoviuksen jälkeen ja vuosina 1639-52 Ilmajoen emäseurakunnan kappalaisena ja siirtyi sitten v.1652 samaan tehtävään Kauhajoelle. Herra Eskil kuoli ilmeisesti v.1674, sillä hänen leskensä kerrotaan perineen v.1675 käräjillä papin palkkasaatavia. Stutaeuksen jälkeen v.1665 Kauhajoelle tuli kappalaiseksi Sigfrid Albilacoviuksen poika Jacobus Sigfridi Albilacovius, joka sittemmin käytti nimeä Haustramnius eli Kauhajokelainen.

Lähteet:

Series Sacerdotum, Historica Descriptio Paroecia Ilmola
Lapuan käräjät 12.1.1644, mf ES 2028
Ilmajoen kesäkäräjät 27.8.1653, mf ES 2029
Lapuan käräjät 13-14.8.1657, mf ES 2030
Lapuan käräjät 10-11-12.1.1664, mf ES 2077
Lapuan käräjät 21-22-24.2.1668, mf ES 2078
Lapuan käräjät 25-27-28.2.1671, mf ES 2079
Ilmajoen kesäkäräjät 25-26-27.10.1675, mf ES 2080
Ilmajoen talvikäräjät 3-4.3.1699, mf ES 2088
Suomen asutuksen yleisluettelo, Ilmajoki. Mf OS 120
Ilmajoen kesäkäräjät 17.8.1647, mf ES 2028
Ilmajoen kesäkäräjät 17.6.1654, mf ES 2029
Ilmajoen kesäkäräjät 26-27.9.1661, mf ES 2077
Ilmajoen kesäkäräjät 1665, mf ES 2078
Ilmajoen kesäkäräjät 1-2.10.1669, mf ES 2078
Ilmajoen kesäkäräjät 22-23-24.9.1674, mf ES 2079
Lapuan käräjät 24-26-28.7.1690, mf ES 2083

Kirjallisuus:

K G Leinberg: Åbo Stifts Herdaminne 1554-1640, 1903, s. 74-75.
Hämeenkyrön historia I, Alhonen/Huurre/Papunen/Nallinmaa-Luoto 1983, s. 626-627.
Ilmajoen pitäjä, Liakka, 1986, ss. 356-357 ja 362-363.
Lapuan historia I, Lehtinen/Luho, 1963, s. 165-172, 276, 277,278, 280, 287.
Valentin Köykän suku, Sarvela ja Köykkä-suku, 1984, s. 9-11.
Pohjan prikaatin historia 1626-1983; Stig Roudasmaa; 1984; s. 66-67 ja 72-73.
Suomen Sukututkimusseuran vk X 1926 s.322: Några Nykarleby borgarsläkter före stora ofreden av Hugo Lagström.
Genos 13 (1942), s. 85-91 »De fatis Ostrobothniae notandis» A. R. Cederberg.
Genealogia Sursilliana, Kojonen, 1971, s.181, 628 ja 711.

Tervajoen Kempus ja sen asukkaat 1500-luvulta 1600-luvun alkuun

Matti Lehtiö

Tervajoen Kempuksen talo lienee yksi tunnetuimpia vähäkyröläisiä taloja. Syynä siihen on se, että talon isännät toimivat 1600-luvulla nimismiehenä, postitalonpoikina, majatalonpitäjinä ja lautamiehinä. Talo lienee ollut lisäksi kohtuullisen varakas 1600-luvun alkupuolella, mitä todistaa se, että yksi talon tyttäristä, Magdalena päätyi varakkaaksi porvarisemännäksi Vaasaan, kuten on yleisesti tunnettua.

Tervajoen kylän muotoutuminen

1700-luvun kulkijan silmissä Tervajoen kyläalue alue näytti varsin poikkeukselliselta. Kun peltolakeus keskimäärin ulottui keskimäärin 200–300 metriä Kyrönjoen rannasta, siirryttäessä Tervajoelle peltoalue leveni äkillisesti jopa 600–700 metriin. Tervajoen kylä poikkesi muussakin suhteessa normaaleista kyläyhteisöistä asutuksen sijaintinsa puolesta: kun Kyrönjokilaakson talot yleensäkin pääosin sijaitsivat Kyrönjoen rantamilla, Tervajoella ne sijaitsivat kaukana joesta, peltoaukeaman takamaastossa.

Talojen sijaintiin kaukana Kyrönjoesta vaikuttivat historialliset syyt. Alun perin kylälle nimen antanut Tervajoen luoma oli yhtynyt Kyrönjokeen paljon nykyistä alempana ja talot olivat ryhmittyneet tämän vanhan uoman varteen sen vielä toimiessa joen laskuuomana. Tervajoen kylän asutus oli siis alun perin noussut Tervajoen luoman vartta, ja kylän lähtöalue sijaitsi Kuuttilan kylässä. Edellä selitetty Tervajoen uoman siirtyminen aiheutti muutakin, kuin pelkästään talojen jäämisen kauaksi jokivarresta: samalla se muutti alueen viljelysolosuhteet raivaukselle suotuisammaksi, mikä sitten näkyi 1700-luvun poikkeuksellisen suurena viljelylakeutena ja talojen varakkuutena.

Tervajoen kylä jakaantui kolmeen osaan, joilla oli omat nimetkin. Alajuoksulta päin katsottuna ensimmäisenä sijaitsi Kempuksen kylä, joka näin ollen edusti kylän vanhinta asutusta. Samaa asiaa varmentaa myös taloryhmän toisintonimi ”Vanhakylä”, joka on käytössä edelleen. Itse Kempuksen kylä muodostui 3–4 talosta. Veroluetteloissa Tervajoen kylän kolmijako tulee esiin ensimmäisen kerran vuonna 1549.

Kempuksen kylä

Kempus kylän kantatalo oli ilman muuta Kempus, josta koko kylä oli saanut nimensä. 1500-luvulla vielä useasti kylässä mainitaan toinenkin Kempuksen talo, jonka nimi muuttuu myöhemmin Pelkoseksi. Joka kodin suuren nimikirjassa Pelkonen-nimi yhdistetään nimeen *Pelkoi-, Pelkosen-* nimiin, joka kirjan mukaan voisi olla muinaissuomalainen henkilönimi. Kun kirjan esimerkki on otettu Karjalasta ja kun tässä tapauksessa tunnemme Pelkosen talon aikaisemman nimen, ontuu selitys Tervajoen Pelkosen kohdalla. Todennäköinen selitys nimelle on, että se on muokkaantunut *pelto*-sanasta. Pelkosen talo kun sijaitsi perustamisensa aikaan Kempuksen takana, raivatun peltoalueen rajalla. Pelkosen jakaminen Kempuksesta oli kuitenkin tapahtunut jo 1500-luvun alussa, sillä 1546 talon isännän patronyymi oli jo eri kuin Kempuksen talossa. Kyläkokonaisuuden kolmas talo oli nimeltään Heikkilä, ja sen isäntänä toimi 1546 Heikki Heikinpoika, jonka isästä talo lienee saanut nimensä, alkuperäisen Kempus-nimen sijaan. Kyläryhmässä oli vielä neljäskin talo, Pärkkä. Talon vaiheet ovat kuitenkin vielä osittain tutkimatta. Se mahdollisesti syntyi vasta 1600-luvulla Kempuksesta jakamalla, ja siihen se myöhemmin väliaikaisesti uudelleen liitetäänkin. Uudelleen itsenäiseksi taloksi Pärkkä irtaantuu aivan 1600-luvun lopussa.

Kempuksen isännät

Vuonna 1546 Kempuksen isäntänä mainitaan Niku Nikunpoika, joka isännöi taloa aina 1570-luvun alkuvuosiin saakka. Talossa kyllä mainitaan vuoden 1549 veroluettelossa Lauri Nikunpoika -niminen isäntä, joka saattoi olla Nikun veli. Niku Kempuksen aikaan talon kylvöala ei olut vielä kovin mainittava. Itse asiassa se oli kylän pienin, ja esimerkiksi Pelkosessa mainitaan säännöllisesti suurempi kylvöala. Vuonna 1558 Kempuksen kylvöala mainitaan olleen 2 punnanmaata, talossa olleen 10 lehmää ja 6 verovelvollista henkilöä. Jonkinlaista arvostusta Nikukin aikanaan nautti, sillä hänet mainitaan lautamiehenä vuoden 1558 kesäkäräjillä yhdessä Lauri Erkinpoika Pelkosen kanssa. Vuonna 1575 isäntänä mainitaan jo Nikun poika Sippo, joka puolestaan isännöi taloa vuoteen 1610 saakka. Vuoden 1575 Hopeaveroluettelon mukaan talo maksoi veroa 11 markkaa 5½ äyriä, joka oli hieman keskitasoa suurempi veromäärä. Kempuksen talo ei siis veroluettelotietojen valossa näyttänyt mitenkään poikkeuksellisen vauraalta vielä 1500-luvulla. Kun 1600-luvun alussa muutettiin veroperusteita ja määriteltiin taloille manttaaliluvut verotuksen perusteiksi merkittiin Kempukselle Tervajoen kylän suurin manttaaliluku 1¼. Sippo Kempus oli toimen mies, joka nosti talon kylän vauraimmaksi.

Sippo Kempusta talon isäntänä seurasi hänen veljensä Heikki Nikunpoika, joka oli vuoden 1627 ruodutusluettelon mukaan syntynyt 1550. Hän oli veljensä vertainen mies ja pääsi nauttimaan edeltäjänsä tekemästä pohjatyöstä.

Perhekaavio:

Niku Nikunpoika Kempus Isäntä vielä 1571

Lapsia:

Sippo Nikunpoika Isäntänä viimeistään 1575, vuoteen 1610 saakka.

Heikki Nikunpoika

Isäntänä vuodeta 1611 alkaen.

Haustramniuksille kantaäiti

Markku Pihlajaniemi

Sigfrid Henrici Albilacovius oli Kauhajoen ensimmäinen saarnaaja vuodesta 1627. Hän oli syntynyt vuonna 1594 Uskelan pitäjän Perttelin kappelin Valkjärven yksinäistalon isännän (1587-1610) poikana. Hän toimi Kauhajoen 1. kappalaisena ja on Haustramniusten kantaisä.

Ilmajoen talvikäräjillä vuonna 1674 oli esillä oheinen tapaus, josta selviää herra Sigfridin vaimon nimi, Elisabeth Påhlsdotter. Lisäksi tulee esiin, että pariskunnalla on ollut poika Johan, joka perheineen on kuollut Tukholmassa jättämättä perillisiä. Poika Jacob Haustramnius sai tehtäväkseen lähteä perimään edesmenneen Johanin jäämistöä.

Albilacoviuksen vaimon voivat nyt monet heidän jälkeläisensä, allekirjoittanutkin, liittää sukutauluunsa, ja näiden tietojen pohjalta voi mahdollisesti selvittää vaimon alkuperää sekä herra Sigfridin aiempia vaiheita.

Entisen kappalaisen, autuaan herra Sigfridin lesken, Jumalaa pelkäävän emännän vaimo Elisabeth Påhlsdotterin lähettämä kirjelmä esitettiin, kuinka yksi hänen pojistaan, joka asuu Tukholmassa, Johan Sighfridsson nimeltään, on 1 ½ vuotta sitten vaimon ja lapsen / lasten kanssa maallisella ja autuaalla kuolemalla tästä maailmasta eronneet, ja yhtään rintaperillistä sinne seudulle hänen jälkeensä ei ole jäänyt, minkä vuoksi hän on halukas oikealla valtakirjalla hakemaan ja vaatimaan tämän jäämistöä, koska tämä oli isänpuoleisen perintönsä vuonna 1671 täältä perinyt ja sinne vienyt. Tämän perintövaatimuksen suorittamiseen on edellä mainittu vaimo Elisabeth ottanut rakkaan poikansa, kunniallisen ja oppineen herra Jacob Sigfridin, kappalaisen tästä samasta paikasta, pyytäen tästä laillista todistusta tämän matkan vaatimuksiin, mitä häneltä ei voitu kieltää, koska lautakunta käräjäkunnan kanssa todisti ja tunnusti, että tämä autuas Johan Sigfridsson oli hänen luonnollinen aviosta tullut poikansa ja hän näin nyt tämän lähin perijä. Sen vuoksi tämän hänen valtuutettunsa herra Jacob Sigfridin tulee luotettujen herrojen ja miesten luona, jotka sillä seudulla oikeutta hoitavat, saada kunnioitusta ja arvonantoa ja hän voi avunantoon luottaa aiheellisella olettamuksella, että hänen asiansa ja hakemuksensa perinnöstä asianmukaisesti otetaan käsittelyyn ja viedään hyvään lopputulokseen, mistä kuolleen vanhalla äidillä, edellä mainitulla Elisabethilla on ollut syytä muistaa rukouksissaan kaikkia korkeita osapuolia. Ja halutaan hyväntahtoisuutta kaikilta, jotka tässä tapauksessa mielellään palvelevat tätä kirjeenkantajaa, jolle hyväntahtoinen todistus lautakunnan puolesta on annettu.

Lähteet:
Kauhajoen historia; Liisa Ruismäki; Gummerus 1987
Ilmajoen talvikäräjät 1674 s. 32-33 ES 2080

Täsmennyksiä Savilahden kylän historiaan

Matti Lehtiö

Edellisessä Juuret-julkaisussa 1/2003 julkaistu artikkelini "*Hävitetyn kirkon ja kadonneen kylän mysteerit*" aikaansai vilkasta keskustelua, jonka mielihyvällä otin vastaan. Yksi palautekeskustelu keskittyi väitteeseeni, jonka mukaan Savilahden Rautamäen ja Housun talot eivät kuuluneet alkuperäisen Savi-lahden kyläyhteisöön. Keskustelukumppanini mielipide oli, että kyseiset talot ovat aina olleet kiinteä osa Savilahden kylää. Koska kritiikin aiheeksi joutuneet väitteet ovat tärkeä osa tutkimusalueen muutosprosessin todisteaineistoa, on paikallaan perustella lyhyesti väitteiden taustoja. Aiemmin julkaistu artikkeli ei antanut mahdollisuuksia laajentaa käsiteltävää asiaa.

Alustuksena asiaan voidaan ensiksi todeta, että esitetyt päätelmät perustuvat laajemman tutkimusmateriaalin hyväksikäyttöön ja niistä saatujen esimerkkien soveltamiseen. Jos siis keskustelun alla olevan aiheen mukaisia tapauksia löytyy useita ja niissä muutamissa tapauksissa löytyy myös riittävät todisteet, on syytä olettaa saman perusperiaatteen vallinneen tutkimusalueellakin. Savilahden Rautamäen talon asemasta samoin kun sen asutushistoriasta ei ole kukaan tehnyt tarkkaa tutkimusta, mutta jo muutamien hajapoimintojen valossa käy ilmi, että sen asema kylään oli moniselitteinen.

Rautamäki

Rautamäen talo siis sijaitsi erillään kylän keskuksesta, Rautamäen toisella puolella. 1500-luvun alkupuoliskolta säilyneissä sakkoluetteloissa Rautamäen asuinpaikkaa ei koskaan määritellä Savilahden kylässä sijaitsevana. Erityisesti vuodelta 1548 peräisin olevassa sakkoluettelossa Rautamäen talon asema tulee esiin selkeästi erillisenä Savilahden kylästä. Tällöin

sakotettiin mm. seuraavia henkilöitä kelvottomista aitauksista:

leskivaimo Marketta	*Savilahdesta*
Erkki Hannunpoika	*Savilahdesta*
Matti Sprättä	*Savilahdesta*
Lasse Hannunpoika	*Rautamäestä*

Edellä esitellyssä luettelossa Lasse Hannun-pojan asuinpaikka Rautamäki siis esitellään asuinalueen nimenä. Veroluetteloissa vastarannan Ojaniemen kylän taloluku kasvaa v.1557–62 yhdellä talolla, ”ylimääräisen” nimen sijaitessa kylän viimeisenä, isäntänä Lauri Hannunpoika. Kun veroluetteloita tutkii eteenpäin, voi huomata, että tämän jälkeen Savilahden kylän isäntien joukkoon ilmestyy samainen Lauri Hannunpoika, joka voidaan yksilöidä Rautamäen isännäksi.

Tärkeänä elementtinä vanhojen asutusalueiden vaikutusalueita selvitettäessä ovat kylien nykyiset rajat, jotka olivat muotoutuneet selkeiksi jo 1500-luvun alussa. Nykyistä peruskarttaa tutkimalla voi todeta, että Savilahden kylässä sijaitsee kaksi Ojaniemen kylään kuuluvaa alueetta vielä tänäkin päivänä. Toinen niistä sijaitsee kirkon ja joki-rannan välissä ja toinen Kyrönjoesta katsottuna jonkin matkaa Rautamäen talon takana.

Housu

Housun talon muuttuva asema Vähänkyrön kyläyhteisöissä on helposti tarkasteltavissa ja todistettavissa.

Vanhemmissa veroluetteloissa Housun talo kuuluu osana Selkämäen kylään. Esimerkkinä vuoden 1547 veroluettelo, jossa Housun talon isännän nimi löytyy Selkämäen kylän isäntien joukossa veroluettelon keskivaiheilta. Seuraavan esimerkin voimme ottaa niinkin myöhäiseltä ajalta kuin vuodelta 1566, jolloin Housun talon yhteys Selkämäkeen oli jo unohtumassa ja talo luettiin yhdeksi Hakomäen taloryhmän taloksi. Vasta 1600-luvulle tultaessa Housun talon asema vasta vakiintuu kiinteäksi osaksi Savilahden kyläyhteisöä.

Juho Pukkisen avioliittoaikeet

Simo Lammi

Tilanne Pukkilassa 1600-luvun lopulla

Pukkisen tila sijaitsi Ylistaron Kaukolan kylän latvamailla noin nelisen kilometriä keskustasta joen yläjuoksulle päin. 1600- luvun lopulle tultaessa talo oli ajautunut veronmaksuvaikeuksiin niin, että kruunu oli ottanut tilan hallintaansa. Vanha isäntä ei paljon irtaimella omaisuudellaan pröystäillyt, kun jätti maallisen vaelluksensa suurten nälkävuosien aikaan. Veljesten haluttomuus viljellä tilaa oli pitkän juoksun kuluessa johtanut siihen, että he hakeutuivat mieluummin käsityöläisammattien pariin. Veljesten lankomies saikin Kruunulta luvan tilan hallintaan vuokraviljelijänä. Tilanne ajautui varsin kriittiseksi, kun huhut psykopaattina tunnetun kuninkaan Kaarle XII:n sotaretkistä Itämeren ja Suomenlahden etelänpuoleisiin maihin osoittautuivat tosiksi. Nyt veljeksille tuli hätä, sillä joutilaana kuljeskelu saattoi viedä armeijan rulliin. Kuten vanhastaan tiedettiin vain harvat sotakomennuksille joutuneista palasivat kotiseuduilleen, niin oli viimeinkin toiminnan aika. Pari vanhinta veljestä oli tervametsiä kierrellessään merkinneet Hanhikoskelta palstat, joihin he anoivatkin uudisasutuslupaa. Vastaisten verotulojen toivossa Kruunu suostuikin veljesten hankkeisiin ja niin heistä tulikin vastoin perimmäistä tahtoaan ripeitä turpeenpuskijoita uusille raivioille.

Juholle hankitaan morsian

Vanhin veli Kristo oli jo pitkään harrastanut tuottoisaa suutarin ammattiaan Keisalan torpasta käsin, mutta häntä huolestutti kotitilansa kohtalo kuin myös nuorimman veljensä Juhon tilanne, sillä mies oli juuri saavuttamaisillaan täysi-ikäisyyden ja pelkona oli väkeen joutuminen. Veljesten kuumeinen mietiskely johti tulokseen, kun varakkaana talollisena tunnettu Matti Västi oli teettämässä läskipohjakenkiä Kriston torpassa leuhkien varallisuudellaan ja oveluudella, millä hän oli kyennyt selviytymään kiitettävästi vaikeista ajoista. Yksi huoli kuitenkin painoi Västiä, sillä hänen aikuistumassa olleelle tyttärelleen Susannalle ei ollut tarjolla kelvollista aviomieskandidaattia. Kuin hetken oivalluksena Kristo selitti kotitilansa kohtalon ja veljensä Juhon uudelleen syttyneet viljelijän halut. Tila oli vain lunastettava perintötilaksi ja se vaati n. 300 kuparitaalaria, jonka Kristo arveli Västiltä helposti löytyvän äskeisen trossailun perusteella. Aikansa mietittyään Västi kääntyi ympäri ja piti asiaa periaatteessa sovittuna, sillä olihan nuorten kunniallista aloittaa yhteiselämä perintötilalta käsin eikä kiusallista alempisäätyistä verta tulisi näin heidän kunniakkaaseen verenperintöönsä. Eikä Susanna nyt ulkoisilta avuiltaan mikään katseiden vangitsija ollut, joten pienet kipurahatkin voisi tässä tapauksessa maksaa, tuumi Västi itsekseen.

Juhon toiminnoissa onnea ja epäonnea

Kuultuaan avioliittoaikeistaan Juho hankkikin pian sormuksen ja puhemiehenä toimineen Simuna Yrjänän pojan välityksellä asia käytiin Västissä sopimassa eikä kellään asianosaisella ollut huomauttamista, joten avioliittolupaus oli laillisesti toimitettu (v.1703) Juhon ollessa tuolloin vielä alaikäinen eli juuri alle 18-vuotias.

Avioliittohan tuohon aikaan solmittiin pääsääntöisesti taloudellisin perustein eikä asianomaisten mielipidettä yleensä edes kysytty.. Talolliset naivat yleensä talollisia ja palkolliset ym. käsityö-ammattien harjoittajat taas vuorostaan keskuudestaan, joten yhteiskunnallisella hierarkialla tuntui olevan vahvat perusteet. Tosin saattoi olla tunteisiin perustuviakin liittoja, kun nuoret vilkuilivat salaa mieluisimpia aviokumppaneita ja koettivat palkollisista lähtien koristautua värikkäin silkki- ja samettiasuin vastapuolen kiinnostusta herättääkseen. Nämä maalliset pyrkimykset kirkko kielsi jyrkästi eikä varsinkaan sota-aikana ollut suosittua kevytmielisyys puhdasoppisuuden kaavojen mu-kaan. Myöhemmin voimaantullut palkollisasetus (1731) jopa kielsi alempisäätyisten koristeluvimman.

Mutta Juhon ajatukset kiinnittyivät lujasti kotitilaansa ja niinpä hän päättikin toimia suoraviivaisesti ja nopeasti. Tilaa Kruunun puolesta viljelevä lankomies uskalsi esittää epäilynsä Juhon avioaikeita kohtaan eikä liioin uskonut hankkeen pitkälle edistyvänkään, mikäli hän Västin tunsi. Kyllähän Juhon äkillinen kiinnostus tilaansa kohtaan herätti myös vipinää Västin pääkopassa, kun tiedot Juhon aktiviteetista olivat sinne asti kulkeutuneet. Juho heitti vihaisen mulkaisun lankonsa suuntaan ja jätti aitapaalujen teroituksen silleen. Tuvasta hän haki vain parhaat koirannahkakintaansa. Sudennahkalakkia hän ei kuitenkaan iljennyt vetää korvilleen, sillä tuntuihan se kesäaikaan liian yliampuvalta.

Kihlauksesta ei ollut kulunut kuin pari kuu-kautta, kun Juho veti Västin talon selkoselälleen ja käveli suoraan isännän pakeille ja vaati niitä kolmeasataa kuparitaalaria, jotka Västi taannoin oli luvannut. Raollaan ollut suu aukeni vähitellen ääriään myöten eikä Västi hetkeen saanut sanotuksi mitään. Hän vilkaisi kumminkin tuvan perällä olevaa tytärtään ja tunsi kai lievää sääliä, kun hänestä näin kauppaa käytiin eikä sulhanen osoittanut kiinnostusta kihlatulleen kuin välinpitämättömän mulkaisun verran. Västi kieltäytyi jyrkästi maksamasta mainittua summaa, vaikka Juho oli mielestään kyllin selvästi ilmoittanut vievänsä ne Komsilaan, nimismies Samuel Österbackille, Pukkisen perintötilan lunastusta varten.. Eikö häneltä nyt

löytynytkään summaa, vai oliko Juhon toimintatarmossa jotain yliammuttua? Näin nopeaan toimintaan ei Matti Västikään ollut tottunut, vaan sanoi vielä odottavansa, mitä avioliitosta ylipäätään tulee, vai oliko kotitilan lunastus niin sumentanut Juhon aivot, että aviosiipaksi kelpasi kuka vaan kyllin varakas kaksilahkeinen, sen Västi halusi tarkistaa, ennen kuin lahjoittaisi moisen pikkutalon hintaa vastaavan summan tuosta vaan epämääräiselle vävykandidaatilleen. Juho läpsäytti kintaitaan ja tärytti pääoven voimalla kiinni ja ”soilusi” mennessään sopimuksen rikkojasta jotakin kirjoitettavaksi kelpaamatonta.

Mitään varsinaista syytä oletuksiin syrjähypyistä siihen aikaan tuskin oli, sillä avioliiton ulkopuoliset seikkailut olivat lujasti sanktioituja eikä tuntuvien rangaistusten pelossa hetkelliset ihastuksen kohteet johtaneet yleensä varsinaiseen toimintaan. Käräjillä lautamieskunta virkistyi oitis siveellisyysrikoksia käsiteltäessä ja rajariitojen aikana nukkuneet luottamusmiehet vaikuttivat silloin virkeiltä ja toimintatarmoisilta. Todistajien puheenvuorot kuunneltiin tarkasti ja skandaalin sekaiset ainekset herättivät pian laajalti yleistä kiinnostusta. Tällaiseen prosessiin Västi tuskin uskoi, mutta Juhon luonteessa piilevä häilyvyys saattoi panna miettimään, mitä tulevaan tilan-hoitoon ylipäätänsä tuli.

Juho kihlaa toisen tytön havahduttaen seurakunnan

Myttyyn mennyt hanke ei Juhoa pitkään vaivannut, vaan hän halusi nyt ainakin naida jonkun mieleisensä, kun kerran tälle tielle oli lähdetty. Poikkeuksellisen aloitekyvyn valtaamana hän kihlasi jo parin viikon kuluttua Loukon talossa (Hiipakkalan kylässä) palvelevan Marian ja tarjosi hänelle tulevan liiton merkiksi hopeasormuksen ja puoli karoliinia rahaa, jotka Maria myös todistajien läsnä ollessa oli hyväksynyt. Juhossa oli sittenkin aimo annos seikkailijaa sekä myös tyttöihin vetoava olemus, joka ehkä poikkesi piristävästi sen aikaisista yksitotisista nälän ja työn uuvuttamista nuorista. Huhut kaksinkertaisesta kihlauksesta saavuttivat pian kunnianarvoisen kappalaisen Affreenin ja avioliittopykäliä tutkiessaan hän vaati seurakuntaneuvoston koolle kutsumista ja asianosaisten kuulemista, sillä olihan selvästi laittomasta kaksinkihlauksesta kysymys, joka kirkon oli mitä pikimmin oikaistava ja saatettava ilmeinen epäkohta asianomaisten tietoon. Kysymys ei vielä ollut suinkaan rikoksesta, joka olisi tutkittava käräjillä, vaan hengellisen vallan tehtävänä oli ojentaa tietämättömiä seurakuntalaisiaan oikeiden menettelytapojen tuntemisessa. Kutsun käydessä, paikalle ilmaantuneet henkilöt kävivät keskustelun, joka on päätynyt saatavilla oleviin asiakirjoihin seuraavasti.

Tarinan pohjana olevat alkuperäisdokumentit:
(Isonkyrön kirkonkokouksen pöytäkirjat vuodelta 1706 lokakuun 28 p:nä ja marraskuun 4 p:nä, käännös Leijo Keto)

1:o Suutari Kristo oli kolme vuotta sitten tehnyt Juho Yrjänänpojalle ehdotuksen avioliiton solmimisesta Matti Västin Susanna- nimisen tyttären kanssa sillä ehdolla, että Matti Västi oli luvannut lainata hänelle niin paljon rahaa, kuin hän tarvitsee sen perintötilan lunastamiseksi, jota hän nykyään asuu. Kun Juho oli sen jälkeen saanut tyttären hyväksynnän kosinnalleen, hän oli Simuna Yrjänänpojan välityksellä lähettänyt tyttärelle hopeasormuksen avioliittoaikeensa merkiksi. Tämä oli isänsä ja äitinsä hyväksyessä ottanut lahjan vastaan, jonka kumpainenkin osapuoli kuulustelussa tunnusti.

Avioliittosopimustaan he eivät ole kuitenkaan ilmoittaneet papistolle, eikä korkeasti kunnioitettu pastori ole ollut siitä tietoinen ennen kuin vasta viime viikolla, jolloin herra Anders Affreen siitä kirjallisesti ilmoitti.
2:o Sekä Juho Yrjänänpojalta että morsian Susanna Matintyttäreltä tiedusteltiin, olivatko he olleet sukupuolisesti tekemisissä keskenään, johon kumpainenkin vastasi kielteisesti.
3:o Matti Västiltä kysyttiin, oliko hän luvannut Juholle rahaa lainaksi tilansa lunastamiseksi. Hän vastasi tähän, että hän oli luvannut lainata tälle rahaa niin paljon kuin hänen taloudellinen tilansa myöten antoi. Kun Juho oli heti parin kuukauden kuluttua, lähettäessään sormuksen Susannalle, pyytänyt häneltä rahaa, viedäkseen ne Komsilaan nimismies Samuel Österbäckille, ei hän ollut kuitenkaan antanut lupaamiaan rahoja. Tämän hän sanoi johtuneen siitä, että hänen oli järjestettävä palkkasotamiehen pestaus ja toisaalta siitä, että hän halusi ensiksi nähdä, oliko Juho niin vakavissaan avioliittoaikeissaan, että menisi vihille hänen tyttärensä kanssa. Ennen sitä hän ei halunnut lainata rahojaan sulhasehdokkaalleen. Västi mainitsi lisäksi, että hän oli valmis parhaan kykynsä mukaan lainaamaan tälle niin paljon rahaa kuin muutakin tarpeellista, jos Juho vain toteuttaisi kerran lupaamansa avioaikeensa hänen tyttärensä kanssa.
4:o Juholta kysyttiin sitten vuorostaan, miksi tämä oli perääntynyt avioliittoaikeistaan Västin tyttären kanssa ja mielistynyt toiseen sen sijaan? Juho vastasi, että niin oli tapahtunut, koska 1:o hän ei ollut pyytäessään saanut luvattuja rahoja tilansa lunastamiseksi, kuten edellä on kerrottu, ja 2:o koska morsiamella on sellainen vika, että hän kastelee allensa. Sekä isä että tytär tosin ilmoittivat, ettei jälkimmäisessä ole väitteessä ole mitään perää. Ja 3:o kuuluu Västi kertoneen, että hän aikoo asettaa Juhon sotamieheksi talonsa puolesta. Tämän Västi kiisti ja sanoi, ettei hänen puoleltaan olisi edes tarpeellista, koskapa hänellä on jo varalla kelvollinen mies sotamieheksi.

Edellä mainitut seikat sanoi Juho olevan syynä siihen, että hän oli tullut toisiin ajatuksiin ja valinnut itselleen uuden morsiamen. Kun Juhoa ei näin saatu suostumaan toteuttamaan avioliittoaiettaan edellä mainitun Susanna Matintyttären kanssa, kehotettiin niin Juhoa kuin Susannaakin, edellisestä pysymään erossa kaikista naisten puolista ja jälkimmäistä kaikista miehen puolista siihen saakka, kunnes heidän välillään ollut juttu saadaan käsiteltyä lopulliseen päätökseen. Juttu annetaan tämän vuoksi virkansa puolesta kunnianarvoisalle herra (tuoimio)rovastille Vaasaan, anoen häntä virkansa puolesta ilmoittamaan ratkaisunsa, mitä tässä asiassa tälle kiistelevälle morsiusparille olisi tehtävä.

Marraskuun 4. (tai 14) p:nä kutsuttiin Juho Yrjänänpoika Pukkinen toisen morsiamensa Maria Heikintytär Hiipakan sekä Matti Västin kanssa uudelleen kuultavaksi. Tällöin kuultiin kunnianarvoisan (tuomio)rovastin viime lokakuun 30. p:nä antamien kirjallisten ohjeiden mukaisesti vastauksia seuraaviin kysymyksiin.
1:o Juho Yrjänänpojalta ja Maria Heikintyttäreltä tiedusteltiin, miten heidän kihlauksensa oli tapahtunut. Juho Yrjänänpoika ilmoitti, että sen jälkeen kun hän ei lupauksesta huolimatta ollut saanut Västiltä rahoja lainaksi perintötilansa lunastamiseksi, hän oli mielessään ruvennut kiintymään avioliittoajatuksin Hiipakkalasta kotoisin olevaan Maria Heikintyttäreen. Hän sittemmin, noin viikkoa ennen Jaakon päivää, antanut tälle hopeasormuksen ja puoli karoliinia rahaa. Maria on ottanut nämä lahjat vastaan isäpuolensa Knuutti Juhonpojan tieten ja luvalla. He kuvittelivat, että näin he olisivat vapaita Matti Västin Susannatyttäreen liittyvistä lupauksista. He ilmoittivat vielä, sekä Juho että myöhemmin myöskin morsian Maria, että heidän aikeenaan oli solmia avioliitto keskenään.
2:o Matti Västiltä tiedusteltiin., eikö hän ollut halukas lainaamaan Juholle ennen vihkiäisiä. Tähän hän lyhyesti vastasi ei, mutta sanoi kyllä vihkimisen jälkeen olevansa halukas auttamaan häntä kykyjensä mukaan. Västiltä tiedusteltiin edelleen, paljonko hän olisi halukas lainaamaan Juholle. Hän ei sanonut kykenevänsä lainaamaan tälle enempää kuin kolmekymmentä kuparitaalaria tällaisena vaikeana aikana. Juho ilmoitti tyytymättömyytensä tällaiseen lupaukseen, koska kruununvouti vaati häneltä tällä hetkellä ainakin 300 kuparitaalaria. Juho ilmoitti myöhemmin appelassa kirkonmenojen jälkeen, että mikäli Västi lainaisi hänelle heti 200 tai 300 taalaria, olisi hän valmis solmimaan avioliiton Västin tyttären kanssa, koska hän ei ollut esiaviollisessa suhteissa nykyiseen morsiameensa, jonka morsian itsekin vahvisti. Tällaista summaa Västi tuskin kuitenkaan saa kokoon.
3:o Juhoa ja Susannaa kiellettiin nyt kuten aikaisemminkin, ryhtymästä minkäänlaisiin suhteisiin kenenkään toisen kanssa, ennen kuin tämä asia on tuomiokapitulissa käsitelty, koska sitä ennen ei kenelläkään asiaan liittyvistä henkilöistä tulla sallimaan ja myöntämään kihlautumislupaa tai kuulutuksia.

Juhosta tulee palkollinen

Mitä vauhdikkaan Juhon myöhempiin vaiheisiin kuuluu, niin talollista ei hänestä kumminkaan tullut. Kirjoista päätellen hänen elämänsä näytti toteutuvan renkimiehen tehtävissä eri talollisilla ja luultavaa on, että vaimona mainittu Maria lienee sama henkilö, jonka hän oli Hiipakkalasta itselleen kihlannut. Ehkä joskus ilta-auringon siivittäessä torpan seinustaa, saattoi mietteisiin vaipuneen Juhon huuli kääntyä yläviistoon vaiheikasta naimareissua muistellessaan.

Lähteet:
Matti Lehtiön arkisto

Tilanne rippikirjojen puhtaaksikirjoittamistyössä

Sekä Isonkyrön, Ylistaron ja Vähänkyrön vanhempien rippikirjojen puhtaaksikirjoittaminen on työn alla olevia pitkäaikaisia projektia. Isonkyrön osalta työtä tehdään fikromilmikorteista. Tätä työtä on tehnyt Tarja Kontsas Tampereelta. Ylistaron ja Vähänkyrön osalta rippikirjoja ei ole saatavissa mikrofilmikortteja, josta johtuen olemme hankkineet paperikopiot. Tämän suuren urakan otti hoidettavakseen Kari Niemi Imatralta. Ylistaron osalta Simo Lammi Helsingistä on jo käynyt käsiksi puhtaaksikirjoitustehtävään.

Yllättäen Vähänkyrön rippikirjojen puhtaaksikirjoittaminen on edennyt nopeimmin, vaikka seurakunnan rippikirjat ovat sotkuisimmat. Itse asiassa rippikirjat ovat jo puhtaaksikirjoitettu ja yhdenkerran tarkastettu. Päätyön puhtaaksikirjoittamisessa suoritti Harri Ristiniemi Isostakyröstä ja allekirjoittanut yritti olla ”apuna”. Ensimmäisen tarkastusvaiheen suoritti allekirjoittanut ja nyt aineisto on Pauli Kukolla tarkastettavana. On kuitenkin todennäköistä, että joudumme lopuksi anomaan lupaa päästä tutustumaan alkuperäisiin rippikirjoihin, sillä eräät kohdat ovat toivottomia. Vähänkyrön osalta on myöskin ilmeisesti tunnustettava se tosiasia, että rippimerkintöjä ei edes kannata yrittää saada kohdennettua henkilöihin.

Aikatauluja emme ole laatineet, työn suuren tarkkuuden vuoksi

Matti Lehtiö

Husaari Iivanan poika Isostakyröstä Alavudelle

Jouko Niemelä

Isossakyrössä oleskeli pikku vihan aikana vuosina 1742 – 1743 venäläisiä sotilaita, jotka jättivät jälkeläisiä Suomeen.

Anna Antintytär Vähä-Palolle ja husaari Iivanalle syntyi 10.1.1744 lapsi, joka sai nimekseen Heikki. Heikki varttui Palon talossa ja aikuiseksi tultuaan avioitui Topparlan kylän Herttuan talon piian Susanna Heikintyttären kanssa 20.5.1768. Susanna oli todennäköisesti kotoisin Lapualta, jossa hän oli syntynyt -.1.1746.

Heikille ja Susannalle syntyi Isossakyrössä kolme lasta; kaksoset Jeremias ja Susanna, jotka kuolivat heti syntymän jälkeen, ja 8.5.1770 tytär, joka sai myös nimen Susanna.

Heikin kolmihenkinen perhe muutti vuonna 1771 Alavudelle Salmen taloon, johon oli tullut 1769 vävyksi Heikin lanko Kustaa Heikinpoika. Kustaa Heikinpoika pääsi pian isännäksi Salmella.

Salmelta Heikki Juhonpoika (aluksi Iivananpoika) siirtyi 1772 Särkikoskelle isännäksi. Alavudella Heikille ja Susannalle syntyi vielä ainakin viisi lasta: Maria Liisa, Anna Kreetta, Heikki Juho, joka kuoli kuukauden ikäisenä, Malakias ja Eleonora. Särkikosken isännyyttä Heikki Juhonpoika vaimoineen hoiti vuoteen 1791 saakka, jolloin Särkikosken isännäksi tuli Heikin lanko Kustaa Heikinpoika Salmelta.

Emäntä Susanna Heikintytär kuoli Särkikoskella 26.9.1808 punatautiin ja isäntä Heikki Juhonpoika (aluksi Iivananpoika) oli todennäköisesti kuollut jo aikaisemmin, koska Susannaa kutsuttiin kuollessaan leskeksi.

Heikin ja Susanna lapset: Susanna, Maria Liisa, Anna Kreetta, Malakias ja Eleonora elivät todennäköisesti aikuisiksi, mutta ainoastaan Malakiaksen kohtalo on selvillä.

Iivanan pojanpojasta miehentappaja

Malakias Heikinpoika avioitui leski Maria Yrjänäntytär Riihojärven kanssa ja heille syntyi kaksi lasta: Hiskias ja Topias, joka kuoli lapsena.

Malakias Heikinpoika tappoi Riihojärveä isännöineen Jaakko Simonpojan 31.8.1813. Murhakumppanina hänellä oli Simo Simonpoika Kivimäki Alavudelta. Malakias oli työvankeudessa Svartholman linnoituksessa Loviisan edustalla vuoteen 1846 saakka, jolloin tuotiin Töysään kuolemansairaana. Hän kuoli Töysässä 12.7.1846. Malakiaan toveri Simuna Simunanpoika, joka oli syntynyt 25.4.1788 Kuortaneella, palasi vankeudesta 30 vuoden kuluttua.

Heikki Iivananpoika Vähä-Palon jälkeläistaulu

I Heikki Iivananpoika, s. 10.1.1744 Isokyrö, k. vuosien 1791 ja 1808 välillä Alavus, vanh. Husaari Iivana ja Anna Antintytär Vähä-Palo. pso 20.5.1768 Isokyrö Susanna Heikintytär (Huhta), s. tod.näk. -.1.1746 Lapua

II lapsia:

Jeremias	*s.140.4.1769*	*Isokyrö*	*k.280.6.1769 Isokyrö*
Susanna	*s.140.4.1769*	*Isokyrö*	*k.140.4.1769 Isokyrö*
Susanna	*s.08.05.1770*	*Isokyrö*	
Maria Liisa	*s 280.6.1773*	*Alavus*	
Anna Kreetta	*s.050.3.1776*	*Alavus*	
Heikki Juho	*s.00.12.1777*	*Alavus*	*k.180.1.1778 Alavus*
Malakias	*s.01.10.1779*	*Alavus*	*k.120.7.1846 Töysä*

pso leski Maria Yrjöntytär Tuuri, Riihojärvi, s. 2.7.1762 Alavus, k. 15.3.1817 Töysä, vanh. Yrjänä Simunanpoika Tuuri ja Maria Matintytär Kahra

III lapsia:

Hiskias	*s.30.06.1800*	*Töysä*	
Topias	*s.17.05.1802*	*Töysä*	*k.05.11.1804 Töysä*
Eleonoora	*s.03.07.1782*	*Alavus*	

Lähteet: Alavuden ja Isokyrön kirkonkirjat Alavuden henkikirja Raili Maarasen tiedot

Tiedustelu

Jacob Koivisto lähti Pohjois-Amerikkaan n.1890-92, oli työssä Hibbingsin avolouhoksella Minnesotassa. Hänen jäljessään lähti v.1893 Anna Katri (Kaisa) Vartiainen, syntynyt Kaavilla, he olivat todennäköisesti tavanneet Kuopiossa tai Hensingissä. Heidät vihittiin Duluthissa heti Anna Katrin saavuttua. Perheeseen syntyi viisi lasta. Jacob kuoli lentävään keuhkotautiin 25.5.1907 Globessa Arizonassa, jonne lääkäri oli häntä kehottanut lähtemään tervehtymään.

Tietääkö joku lukijoista mistä Jacob Koivisto oli lähtöisin ja koska syntynyt (1886-66?), vanhemmat?

Yst. terv. Ines Hellman Tapparakatu 1 A 10 15700 Lahti puh. 03-7346604

Arkkolan uusi isäntäsuku 1670-luvulla

Matti Lehtiö

Isonkyrön Orismalan kylän Arkkolan talossa tapahtuu täysi omistuksen vaihto vuosien 1675–76 välillä eikä uusien omistajien alkuperää vielä liene julkisuudessa esitelty. Vuonna 1675 talossa mainitaan asukkaina kaksi sukupolvea:

Knuutti Tapaninpoika
pso Aune Matintytär
poika Yrjänä Knuutinpoika
vaimo Vappu Martintytär

Seuraavana verotusvuotena 1676 puolestaan talon asukkaina mainitaan:
Tuomas Matinpoika
vmo Priita Tuomaantytär

Jutun purkaantuminen alkaa vasta 50 vuotta myöhemmin vuonna 1722, jolloin Arkkolan silloiselta isännältä Juholta perittiin isänsä Tuomas Matinpojalta periytyviä saatavia. Allekirjatussa asiakirjassa paljastuu, että Ylistaron Topparlan kyläläinen Knuutti Louko puhuttelee Juho Arkkolan isää Tuomas Matinpoikaa isänsä veljenä. Tutkimalla Loukon asukkaita 1600-luvulla voidaan huomata, että Knuutti Loukon isä oli Simuna Matinpoika, joten isännimen puolesta sukulais-yhteys täsmää.

Vuonna 1675, jolloin Tuomas Arkkola ei vielä asunut Arkkolassa, häntä ei kuitenkaan löydy Loukon asukkaiden joukosta. Kun oli kuitenkin oletettavaa, että hän oli jo tuolloin avioliiton solminut mies, koska jo seuraava vuonna otti vaimoineen Arkkolan tilan haltuunsa, kannatti aloittaa sopivannimisen avioparin etsintä. Tällä kertaa onni suosikin tutkijaa, sillä Tuomas Arkkolan syntymäkylästä Topparlasta löytyy Iivarin talosta vuonna 1675 sopivanniminen pariskunta, joista miehen mainitaan olevan talon vävy. Olettamusta oikeaksi pariskunnaksi tukee vahvasti myös se, että vuonna 1676 jolloin Tuomas ja Priita jo asuivat Arkkolassa, pariskunta on hävinnyt Iivarista. Harvinaisen hyvin onnistunut syntymäkotien etsintä siis tuotti yllättävän helposti oikean lopputuloksen.

Yhteenvetona voidaan todeta, että Tuomas Matinpoika Arkkola oli Matti Vilpunpoika Loukon poika. Vuoden 1627 sotilasruodutuksen mukaan Matti Louko oli syntynyt vuonna 1608 ja isännöi Louko ainakin vuoteen 1661 saakka. Vastaavasti Tuomaksen vaimo Priita oli Tuomas Iivarin tytär. Tuomas Iivari mainitaan Iivarin isäntänä viimeistään vuonna 1669.

Isonkyrön käräjät 12.3.1722, (s.306-07):

Knuutti Louko Topparlasta vaatii Juho Arkkolalta 24 taaleria Arkkolan isälle Tuomas Arkkolalle 20 vuotta sitten lainattuja rahoja, sekä 7 (kappaa?) viljaa hevosesta, joka oli Knuutti Loukon isältä Simuna Matinpojalta jäänyt yli 20 vuotta sitten Arkkolan isän Tuomas Matinpojan haltuun. Juho Arkkola vastaa kuullensa äidiltänsä Priitta Tuomaantyttäreltä, että kyseinen raha oli maksettu viljalla.

Hevonen oli 3 taalerin arvoinen ja sen Simuna Louko oli lahjoittanut veljelleen Tuomas Arkkolalle ja Arkkola väitti, että osapuolet olivat tehneet venäläisaikana Pelmaan käräjillä 1717 sellaisen sopimuksen, että Loukon ei pidä enää tehdyn tuomion jälkeen kyseistä velkaa vaatia, minkä lautamies Juho Jaakonpoika Kauppila valalla vakuuttaa kuullensa. Siksi oikeus kumosi Loukon vanhan vaatimuksen ja tuomitsi Arkkolan tästedes vapaaksi hänen vaatimuksistaan.

Asiakirjakäännös: Matti Lund

Työnalla olevia erikoisjulkaisuja

Erikoisjulkaisujen valmistumisesta ei ole tehty varsinaisesti aikatauluja, koska ei ole haluttu ehdottomasti sitoutua niiden valmistumisaikoihin. Isonkyrön Vaismaan suvusta on kuitenkin vakaa aikomus saada aikaiseksi asiakirjoihin perustuva selvitys 1600-luvulta. Julkaisun myötä olisi tarkoitus saada oikaistua viimeinkin Jaakko Laurilan virheet. Ilmajokiset suunnittelevat Uppa-sukuseuran kanssa yhteisjulkaisua Upan suvun varhaisimmasta vaiheista. Kohtuullisen pitkällä on Ylistaron, Isonkyrön ja Vähänkyrön pitäjien sotilasruodutus vuodelta 1700. Mahdollisen julkaisun myötä ilmeistyisi ensimmänen kattava miespuolinen henkilöluettelo alueelta ennen Isoavihaa.

Olemme myös edenneet vanhan Lapuan pitäjän alueella. Työnalla on useampikin 1600-luvun ruodutusluettelo koko alueesta. Pisimmällä on vuosiet 1627, 1629, 1633, 1674, 1786 ja 1700 ruodutukset. Näiden lisäksi työnalle on menossa vuodet 1648, 1653 ja 1655. Näiden luettelon avulla saamme paljon mielenkiintoista tietoa mm. alueellemme muuttaneiden henkilöiden taustoista. Kaikki nämä hankeet vaativat kuitenkin monta tarkastusvaihetta, joka vie aikaa Thomas Stenbäckin ruumiin saarnojenkin puhtaaksityö on alkanut.

Luopajärven kummallisen perillisen arvoitus, osa 2

Matti Lund

Kerroin Juurten numerossa 1/2003 ehkä yllättäen, että eräs Laihian sukujen keskeisistä esiisistä, Tuomas Lassenpoika Mahla, olikin Jalasjärven Luopajärven talon poika, joka ei ollut halukas havittelemaan syntymäkotinsa hallintoa. Suvun historiaan liittyi tuolloin muutenkin dramatiikkaa, sillä Tuomaan vanhemman veljen Matti Lassenpoika Luopajärven oli luultu kuolleen vieraalla maalla, mutta mies palasi kotiin ja ryhtyi riitelemään perinnöstään, jolloin myös todettiin Laihialle muuttanut veli Tuomas. Viittaukset Ilmajoen käräjillä vastasivat täysin hänen Laihialla kuvattua toimintaansa ja veroluettelotietoja. Koska hänen sukupolvessaan ei Laihialla esiintynyt muita Tuomas Lassenpoikia, hänet voitiin luotettavasti todentaa.[0)]

Jatkan selvittelyä kuvaamalla, miten Tuomaan suku liittyi Mahlan lisäksi kahteen muuhun Laihian Keskikylän taloon, Sorriin ja Hoppaan, sekä Torstilan Finkkaan. Käyn myös läpi Tuomaan jälkipolven päähaarat ja luon esimerkinomaisia silmäyksiä muutamaan Laihian ulkopuolelle levinneeseen sukuhaaraan. Suku levisi voimakkaasti paitsi koko Laihiaan, myös kaikkiin ympäröiviin pitäjiin. Esitän vielä aluksi suvun jatkumisen alkujohdot yksinkertaisina kahden polven sukukaavioina.

Tuomas Lassenppoika Luopajärven eli Mahlan jälkipolvihaarat:

Matti Tuomaanpoika Mahlan jälkipolvihaarat:

Laihian Sorri Isonvihan jälkeen

Jatkan vielä Laihian Sorrin käsittelyä edellisestä osasta[0)], sillä talon vaiheista heti Isonvihan jälkeen on ollut epäselvyyttä. Niiden vaiheiden jälkeen suku pysyi jämerästi Sorrin talossa eikä tutkimusongelmia enää ilmene itse talon asujissa. Tarkastelen kuitenkin lähemmin toista merkittävää Sorrin sukuhaaraa, jonka selvitys on osoittaunut erittäin haasteelliseksi ja joka samalla kuvaa suvun voimakasta leviämistä Mustasaaren puolelle.

Juuseppi Tuomaanpoika Mahlan (Sorrin) neljä jälkipolvihaaraa:

Olen jättänyt sukukaaviossa kyseenalaiseksi Viidan haaran. Antti Sorri astui sotamiespalvelukseen vuoden 1750 alussa ruotuun 82, jonka nimenä oli Viita ja jonka taloja olivat Hoppa, Haka ja Laitinen ja torpan nimi Broända. Värväys vuonna 1750 mainitaan sotilasrullan lisäksi myös Laihian lastenkirjassa. Mutta Antti Viita muuttui sitten sotilasrullissa Juusepinpojasta Iisakinpojaksi. Laihian kirkonkirjoissa Antti Viita on ilman patronyymiä. Tieto siitä, onko henkilö todella vaihtunut vai onko patronyymissä virhe, on tarkastamatta! Joka tapauksessa sotamies Antti Viita selviytyi Pommerin sodasta hengissä ja ilman haavoittumista. Hän oli palvellut 1.07.1779 yleiskatselmuksen mukaan jo 29 vuotta ja kuului majurin komppanian pisimpiin miehiin 5 jalan 11 tuuman mitallaan. Hänen seuraajansa värvättiin vuonna 1790, joten hän oli myös pisimpään palvellut Laihian mies, noin 40 vuotta. [50)]

Mutta ensin menen Sorrin vaiheisiin Isonvihan aikoina. Sen, että Sorria oli isännöinyt myös Tuomas Tuomaanp. Mahla, vahvistaa leski Mallu Matintyttären nostama kanne vuonna 1724 alaikäisen tyttärensä Priita Tuomaantyttären puolesta. Leski Mallu väitti Sorrin olevan 3/4 manttaalin perintötalo, jota hänen edesmenneen miehensä nuorempi veli Juuseppi Tuomaanpoika nyt asui. Vastaaja Juuseppi täsmensi, että hän oli ottanut Sorrin hallintaansa muutamalla vapaavuodella taannoisena vihollisen miehitysaikana uskossa, että Sorri oli kruununtalo. Koska Juuseppi tiedettiin uutteraksi isännäksi, pidettiin suotavana, että hän saisi pitää talon hallussaan, mikä anomuksena päätettiin jättää nöyrimmästi sisään hänen armolleen maaherralle ja paronille Reinhold von Essenille. [1)]

Priita Tuomaantyttären yritys Sorriin ei jäänyt tähän, vaan heti vihkimisen jälkeen hänen miehensä Matti Antinpoika Finkka Torstilasta yritti taloa uudestaan vuonna 1729 kertoen appensa Tuomas Tuomaanpojan olleen perintötalollinen, joka oli kaatunut sotilaana talon puolesta, minkä jälkeen tämän nuorempi veli Juuseppi Tuomaanpoika oli ottanut talon. Nyt Matti halusi lunastaa talon Juusepilta. Juuseppi esitti pöytäkirjaotteen edellä mainitusta päätöksestä 10.02.1724 kertoen kantajan anopin Mallu Matintyttären esittäneen saman vaatimuksen, sen jälkeen, kun hän oli veljensä jälkeen muutamalla vapaavuodella ottanut talon, joka oli kruununtalo vuoden 1725 maakirjassa. Oikeus totesi, että osapuolten tuli tyytyä aikaisemmin kirjattuun päätökseen. [2)]

Juuseppi Sorri olikin vakiintunut isännäksi runsaassa kymmenessä vuodessa niin, että nimitettiin lautamieheksi ja monen perheen asianhoitajaksi. Juusepilla näyttäisi olleen hyvä lukutaito. Jo mainituilla käräjillä Juuseppi Sorri esiintyi myös jo yli 60 vuotta sitten edesmenneen Matti Yrjänänpoika Jussilan pojanpojanpojan perillisten holhoojana perustellen neuvokkaasti ikivanhoilla asiakirjoilla holhottiensa vaatimuksia. [3)]

Juuseppi Sorri menetti vuonna 1729 ensimmäisen vaimonsa Anna Tuomaant. Laitalan. Haudattujen luettelot puuttuivat mainitulta vuodelta, joten tarkka päivä on tuntematon. Juuseppi sopi vuonna 1724 käyppäläläisen Jaakko Juhonpojan kanssa vaimolle kuuluneen perintöosan maksusta 20 kuparitaalaria perintökaaren 15 luvun nojalla. Täten tilit Laitalan talon kanssa olivat selvät. [4)]

Juuseppi Sorri solmi toisen avioliiton ajankohtana, jolta Laihian vihittyjen luettelot puuttuvat. Uusi vaimo selviää kuitenkin Juusepin esitettyä kanteen uuden vaimonsa velipuolen, edesmenneen sotamiehen Simuna Yrjänänpojan jäljelläolevasta palkasta Heikki Mannilaa vastaan, mihin hänen mukaansa myös mainitun sotamiehen velipuolen poika Juho Mäki oli oikeutettu. Sotamiehen siskon mies Matti Mikinpoika Sorvari tuli esiin ja väitti Juuseppia vastaan, että sotamies Simuna Yrjänänpoika oli testamentannut viimeisillään täyssis kolleen koko jäljellä olevan palkkansa. Sorvari lupasi hankkia selvityksen Haminasta seuraaville käräjille. Matti Mikinpoika Sorvarin vetoomuksen takia asia päätettiin ratkaista seuraavilla käräjillä, mutta Sorvarin oli toimitettava selvityksensä niihin viiden hopeataalarin uhalla kuninkaan 4.07.1695 asetuksen 24 §:n nojalla. [5)]

Juuseppi Sorri huolehti myös vaimonsa äidinpuoleisesta perinnöstä Torstilan Mannin talosta. Jaakko Manni oli jättänyt siitä suorittamatta 10 taalaria, jota Sorri vaati Laihian syyskäräjillä vuonna 1748 ja Manni lupasi maksaa. Vaatimus oli siis oikeutettu. [6)]

Sorrin Thorfeltin sukuhaara

Ongelmallisimmaksi Sorrin runsaista haaroista on osoittautunut Thorfeltin haara. Susanna Juusepintyttären ja Simuna Thorfeltin perhe esitetään seuraavassa:

Susanna Juusepint. Sorri
s.Laihia 3.1.1722 k.Laihia 11.1.1794
Pso Vih. 9.5.1742 Laihia
Simuna Juhonp. Thorfelt
s.Ilmajoki? 8.10.1723 k.Laihia 22.4.1779
Lapset: Syntyneet Laihialla
Juho Thorfelt s.18.01.1746 k.Laihia 00.00.1746
Simuna Thorfelt s.16.10.1747 k.Laihia 01.03.1748
Jaakko Tanttari s.24.06.1750 k.Laihia 11.07.1802
Vih. Laihia 23.10.1774
Maria Thorfelt s.11.12.1751
Anna Sarberg s.29.11.1752 k.Laihia
Vih. Laihia 10.10.1773
Juuseppi Klemets s.04.04.1754 k.Mustas.27.06.1832
Vih. Laihia 23.09.1783
Matti Klemets s.28.06.1756 k.Mustas.
Vih. Laihia 26.06.1785
Sameli Thorfelt s.01.07.1765 Laihiapienenä

Ongelman muodostavat puutteelliset tiedot Susannan puolison Simunan henkilöllisyyden todistamiseksi. Simunan patronyymi esiintyy vain sotilasrullissa, ei lainkaan kirkonkirjoissa, syntymäaika on Laihian ikäkirjoista. Sotilasrullan mukaan Simuna oli

syntynyt Etelä-Pohjanmaalla. Olen seulonut kaikki Etelä-Pohjanmaan kastettujen luetteloiden Simuna Juhonpojat 1716-1729, jolloin on jäänyt yksi ainoa ehdokas, eli muut on voitu karsia ulos. Tämä on Ilmajoella vuonna 1723 Juho Valentiininpoika Ilomäelle ja Liisa Pentintytär Ollilalle syntynyt Simuna. Tarkka päivä puuttuu Ilmajoen kastettujen kirjasta juuri tämän Simunan kohdalta, mutta hänet on sijoitettu kirjassa vuoden loppuun kahden 1.11. syntyneen jälkeen ja 9.10. syntyneen edelle. Täten Thorfeltin syntymäaika täsmää hyvin. Ilomäen rippikirjasivuilta löytyy tai on löytymättä tietoja, jotka tukevat todennäköisyyttä, että talon lapsi olisi tullut Laihialle. Ensiksi Simuna on jäänyt eloon sen nojalla, ettei löydy haudatuista. Toisaalta Simuna ei löydy talon rippikirjoista. Tällöin voidaan panna merkille, että myös 2.1.1725 syntynyt poika Heikki ei ilmene myöskään muualta kuin kastettujen kirjasta. Ja taas tämä Heikki on varmuudella Laihialle muuttanut Juho Ilomäen poika, joka esiintyi tällä nimellä vuoteen 1759, jolloin värväytyi sotamieheksi nimellä Eklöf. Heikin syntymäajaksi on merkitty Laihialla v.1727. Myös Laihian tiedoissa on puutteita. Simunan ja Susannan vihkiminen ei erotu Laihian kirjasta. Sen sijaan löytyy 9.5.1742 tieto, että sotamies Simuna Sparf on vihitty ulosmarssin aikana ja morsiamen nimi puuttuu. Simuna Sparf -nimistä sotamiestä ei kuitenkaan ollut (Juho Yrjänänp. Sparf oli silloin ruodussa 90), vaan kysymyksessä täytyi oli Simuna Thorfelt, majurin 1. komppanian ruodun 119 sotamies. Tähän tietoon sopii erittäin sopivasti myös Simunan palvelukseenastumispäivä, joka oli 13.03.1742 ja ensimmäisessä yleiskatselmuksessaan syyskuussa 1743 Simuna on merkitty 20 -vuotiaaksi ja 1 ½ vuotta palvelleeksi. Simunan liittyminen Ilomäkeen saa myös vahvistusta siten, että talon muutkin lapset oleskelivat Laihialla eri taloissa palvellen, kaksi näistä jäi pysyvästi Laihialle ja myös Ilomäen myöhempiä polvia asettui Laihialle. Kaiken lisäksi Juho Ilomäki meni 9.10.1743 uusiin naimisiin laihialaisen Liisa Juhontytär Iipposen kanssa. Siten oletan, että Simuna Thorfelt oli todennäköisesti Ilomäen poika, mutta kunnon todisteita ei ole antaa.

Simuna Thorfelt oli joka tapauksessa värikkäitä vaiheita kokenut mies. Ensiksikin hänen ulosmarssinsa suuntautui (ns. Hattujen sota) Västeråsiin, jossa Pohjanmaan rykmentti oleili pitkän aikaa odottaen miehittäjien poislähtöä Pohjanmaalta. Sodan loputtua Simuna ei ehtinyt olla juurikaan kotikonnuilla, vaan komennettiin useaksi vuodeksi Suomenlinnan varustustyömaalle. Hänet komennettiin sitten Pommerin sotaan. Hän haavoittui Penemunden taistelussa 10.04.1759 ja joutui sotavangiksi Stralsundin telakalle yhdeksän muun laihialaisen kanssa. Toivuttuaan haavoistaan Simuna teki pakoyrityksen pohjalaisten sotavankien kanssa. Hänen tovereistaan Juho Witfelt, Simuna Ruuth ja Antti Orre kuolivat vankeudessa ja muut pakolaiset Simunaa lukuunottamatta jäivät kiinni, Vilppu Mulovius oli liian sairas yritykseen. Simuna selvisi siis hengissä omien puolelle ainoana. [50)]

Simunan sisunnäyte oli niin merkillinen, että myös hänen jälkipolvensa ansaitsee lähemmän tarkastelun. Koska jälkipolven löytäminen on sisältänyt suuria vaikeuksia, uskon auttavani esityksellänі varsinkin Mustasaaren sukujen tutkijoita. Simuna asui koko Laihialla oloaikansa Kuppaalan kylässä, jonka kahden talon ruotua hän palveli. Hän oli sotamiehistä eräs pystyvimpiä viljelijöitä. Niinpä hänen kolmesta pojastaan tuli kaikista talokkaita.

Tanttari Kuppaalassa

Pojista vanhin Jaakko jäi Laihialle ja Kuppaalan kylään, jossa oli syntynytkin. Jaakko tuli Tanttarin talon vävyksi, jolloin talo jaettiin kahteen yhtäsuureen osaan Jaakon ja hänen lankonsa Martin välillä. Jaakko viljeli sitten tätä Tanttarin puoliskoa 28 vuotta kuolemaansa v.1802 asti. Jaakolla oli vain yksi aikuiseksi elänyt lapsi, poika Tuomas, joka oli seuraava isäntä. Tuomaalla oli sitten neljä avioitunutta lasta, joista jälkipolvea alkoi kertyä kohtalaisesti. Tanttarin lisäksi jälkipolven asumia taloja olivat mm. Suorttilan Latvala, Kuppaalan Lyyski ja Sui.
Seuraavassa Jaakon perhe:

Thorfelt Perhe 2.

Jaakko Simunanp. Thorfelt s. 24.06.1750 k. 11.07.1802
Pso Vih. 23.10.1774 Laihia
Maria Martint. Tanttari s. 20.11.1749 k. 07.04.1823
Lapset: Syntynyt ja kuollut Laihialla

Mikki	s.05.02.1777	k. p
Jaakko	s.26.07.1778	k. p
Heikki	s.06.01.1782	k. p
Juho	s.18.01.1785	k. p
Tuomas	s.02.02.1787	k.00.00.1787
Tuomas	s.03.10.1788	k.07.12.1839

Vih. Laihia 26.06.1806

Jaakon vaimon vanhemmat olivat: Martti Jaakonpoika Tanttari s. Laihialla 12.10.1725 k.30.10.1801, puoliso 7.12.1746 Laihialla Susanna Mikintytär Vatilo s. Torstilassa Laihialla 11.1720 k. Laihialla 1.12.1781. Tanttari on samalla eräs jäljempänä käsiteltävän Finkan sukuhaara, sillä Martti Tanttarin äiti oli Kreki Jaakonpoika Finkan tytär Vappu s. Torstilassa 13.03.1695 k. 6.11.1749. Puoliso 22.11.1719 Laihialla Jaakko Tuomaanpoika Tanttari s. 7.07.1699 k. 12.05.1775.

Klemets Mustasaaren Helsingbyssä

Simunan toinen poika Juuseppi valmistui räätäliksi, jolloin hän otti nimen Åkerblad. Hän oli kuitenkin saanut vamman tapaturmassa, mikä haittasi räätälintyötä. Niinpä hän ryhtyikin talolliseksi ja osti vuonna 1785 puolikkaan verotalosta 8 Mustasaaren Helsingbyssä nimeltään Klemets. Samoihin aikoihin hänen veljensä Matin ilmoitettiin rippikirjassa

muuttaneen Vähäänkyröön. Sieltä häntä ei kuitenkaan tavattu, vaan myös hän ilmestyi Helsingbyn Klemetsiin. Kumpikin veli oli hankkinut viljelyksen Klemetsin manttaalista. Talo oli sitten kolmessa viljelyksessä, sillä lisäksi oli vanhastaan Jonas Lennartinpoika Klemetsin viljelys. Klemets -nimisiä taloja oli yhtä lailla ruotsinkielisellä Pohjanmaalla kuin oli Kleemoloita tai Klemettilöitä suomenkielisellä puolella. Muita Klemetsejä oli mm. Närpiössä, Vöyrin Rekipellossa ja Koskebyssä, Maksamaan Kerklaxissa sekä Ähtävässä.

Thorfelt Perhe 3.

Juuseppi Simunanp. Klemets s.04.04.1754 k.27.06.1832
1 Pso Vih. 23.9.1783 Laihia
Anna Matint. Sarvela s.01.06.1763 k.1798
2 Pso Vih. 27.1.1799
Maria Juhont. Kuusisto s.01.08.1772 k.1813
3 Pso Vih. 21.9.1814 Mustasaaressa
Sanna Matint. Winqvist s.29.10.1778 k.31.03.1840
Kaikki syntyneet Laihialla ja kuolleet Mustasaaressa.
Lapset: Ens. syntynyt Laihialla, loput Mustasaaressa ja kuolleet Mustasaaressa
Jaakko Klemets s.08.07.1784 k. p
Anna Liisa Klemets s.01.11.1785 k.25.04.1788
Matti Klemets s.01.11.1787 k.30.04.1788
Maria Berg s.29.11.1788
Vih. Mustas. 16.03.1811
Mikki Klemets s.10.07.1790 k. p
Justina Aura s.31.01.1792
Vih. Mustas. 14.04.1815
Juuseppi Klemets s.14.03.1794 k. p
Erkki Klemets s.14.05.1795 k. p
Pieta Stegar s.19.01.1796
Vih. Mustas. 7.04.1817
Anna Klemets s.21.02.1798 k. p
Sanna Liisa Klemets s.18.04.1801 k. p
Antti Klemets s.18.10.1802
Vih. Mustas. 1828
Ista Klemets s.01.11.1804 k.31.05.1805
Ulla Klemets s.03.03.1807 k.03.09.1807
Matti Klemets s.18.08.1812

Juuseppi ehti olla siis kolmessa aviossa. Ensimmäinen vaimo, jolta oli kolme avioitunutta lasta, oli tunnetun Sarvijoen sissin Jaakko Sarvelan sisko. Kaksi muuta suvunjatkajaa olivat Maria Juhontytär Kuusiston kanssa. Maria oli Laihian Kylänpään Kuusiston perustajan (Vöyrissä syntyneen) Juho Tuomaanpojan tytär. Kolmas vaimo oli Laihian pitäjänräätälin Matti Winqvistin tytär (alkuaan Antinpoika Jakola Nokian läheltä).

Thorfelt Perhe 4.

Matti Simunanp. Klemets s.28.06.1756
Pso Vih. 26.6.1785 Laihialla
Priita Juhont. Kinnari s.19.03.1756
Syntyneet Laihialla ja kuolleet Mustasaaressa
Lapset: Syntyneet ja kuolleet Mustasaaressa
Jaakko s.15.04.1786 k.08.10.1827
Vih. Mustas. 4.11.1810
Anna Kreeta s.28.02.1788
Beata Kristina s.09.04.1789 k.21.07.1789
Matti s.23.07.1790 k. p
Juuseppi s.11.12.1791
Vih. Mustas. 13.07.1822
Liisa s.12.04.1794 k. p
Brita Kaisa s.19.12.1796 k. p
Antti s.24.11.1799
Vih. Mustas. 20.12.1831
Matti s.29.01.1801 k. p

Mustasaaressa oli myös kylännimi ja talonnimi Klemetsö, joka liittyi Matti Klemetsiin siten, että se oli hänen anoppinsa Pieta Erkintyttären kotitalo. Matin vaimon Priitan vanhemmat olivat: Juho Juhonpoika Kinnari s. Laihian Jokikylässä 15.2.1713 k. Laihian Torstilassa 22.5.1768, puoliso Mustasaaressa 7.10.1733 Pieta Erkintytär Klemetsö s. Mustasaaressa 1713 ja k. Laihialla 26.04.1790. (Kinnarin äidinpuolisia esivanhuksia esitellään heti alempana Finkkaa käsittelevässä osuudessa.) Juho Kinnarin isoisä oli Elias Simunanpoika Kasi (1656-1735), uudisviljelijä Laihian Jokikylästä. Elias oli itse asiassa Jakkulan Waron isännän (1641-1668) Simuna Eskonpojan poika. Kun Simuna kuoli noin vuonna 1667, hänen leskensä Regina Heikintytär joutui jättämään talon autioksi ja muuttamaan Eliaan ja toisen poikansa Erkin kanssa Vaasaan, jossa he asuivat Sundomissa ja Palosaaressa. [11)] Sieltä Elias palasi Laihialle ja otti Kasin (v. 1686). Sen sijaan hänen veljensä Erkki jäi Vaasaan ja asui Klemetsössä käyden Laihialla kauppaamassa silakoita. En ole kuitenkaan ehtinyt selvittää sitä, oliko Pieta peräti tämän Erkin tytär ja siten miehensä pikkuserkku. Erkki oli niin yleinen etunimi Mustasaaressa, vaikka taas Laihialla tämä ennen niin suosittu etunimi lähes katosi 1600 -luvun lopulle tultaessa.

Niin Juusepin kuin Matinkin sukuhaarat levisivät tehokkaasti Mustasaareen. Suku levisi myös veljesten siskon Anna Sarbergin kahden avioliiton kautta. Anna asui kaksi vuotta Vähänkyrön Mäkkylässä ja muun osan elämästään Laihian Kuppaalassa. Lapset säilyttivät Sarberg -nimen niin, että Annan asuma mökki tunnettiin kylässä useita polvia Sarbergin torppana.

Sorrit olivat muiden sukuhaarojen kautta erittäin leviäviä myös Laihialla.

Finkan ”valtaus” Laihian Torstilassa

Finkka lienee periytynyt vuodesta 1548 vuoteen 1652 asti samalla suvulla, kunnes se katosi kokonaan maakirjoista vuonna 1652. Armas Luukko kertoo Laihian historiassa, että tällöin Tuomas Pentinp. Finkan leski Kaarina jätti kokonaan tämän 2/3 manttaalin talon maat naapurien jaettaviksi siten, että Knuutti Rinta-Torsti, Jaakko Manni ja Simuna Kinnari maksoivat yhteensä 1/2 manttaalista ja Kalle Pukka sen lisäksi 1/6 manttaalista. [8)] Tätä asumatonta vaihetta kesti 21 vuotta, jolloin Juho Kinnari ja Juho Pukka maksoivat joinakin vuosina veroa jakamistaan saroista.

Vanha Finkan suku ei talon autioitumisesta

huolimatta tyrehtynyt, vaan siirtyi naapuriin. Jo ennen Tuomas Finkan kuolemaa taloon ilmaantui vuonna 1637 Simuna Tuomaanpoika, joka merkittiin vuonna 1641 leski Kaarinan pojaksi. Vuodesta 1648 samainen Simuna Tuomaanpoika ilmaantui Torstilan Kinnariin ja osoittautui väistyvän isännän Juho Yrjänänpojan vävyksi. Yksi Finkan jakomiehistä olikin siis Finkan oma poika Simuna, eli vanhalla suvulla oli edelleen "jalka talon oven välissä". Tosin Simunan jälkipolvi jatkui vain Kinnarissa. Pojan mukana näyttäisi koko perhe siirtyneen Finkasta Kinnariin, eli leskiäiti ja pikkusisko Johanna Tuomaantytär, joka näyttäisi naidun sittemmin Jakun taloon. Kun taas Finkan 1/2 manttaalin veronmaksajaksi nimettiin vv. 1661-1668 Juho Yrjänänpoika (Kinnari), voisi talon olettaa toimineen silloin vuorostaan Kinnarin syytinkivaarin asutuksena. Tämän jälkeen v:sta 1673 Finkan "valtasivat" jo aikaisempaan manttaalien jakoon osallistuneen Jaakko Heikinpoika Mannin sepäntointa harjoittaneet pojat Jaakko, Simuna, Juuseppi ja Kreki, joista kukin hoiti vuorollaan talon isännyyttä. Pajan johdosta taloa nimitettiin myös Torstilan Seppäläksi.

Finkan uusien asuttajien isä Jaakko Heikinpoika oli Knuutti Simunanpoika Mannin vävy, (vaimona Liisa), ja hän otti Mannin isännyyden vuonna 1669. Jaakon appea Knuuttia (s. 1597) on pidetty tuntemattomana tulokkaana, joka otti vuonna 1623 Torstilan Mannin. Talo oli jäänyt autioksi 15 vuoden yrityksen jälkeen, kun uudisviljelijä Yrjänä Matinpoika kuoli. Pieni maininta Ilmajoen käräjillä 1637 näyttäisi kuitenkin paljastavan Knuutin henkilöllisyyden. Tällöin Tuomas Knuutinpoika Isostakyröstä vaati isäinperintöjään Ilmajoen Kirkonkylän Ollilan talosta, jolloin mainittiin myös, että edellisen asujan Simuna Knuutinpojan poika Knuutti oli väistynyt talosta ja muuttanut pysyvästi Laihialle (Simuna omisti Ollilan isänsä jälkeen vv. 1606-35). Koska muita samannimisiä ei samaan aikaan ilmaantunut Laihialle, voidaan Knuutti Mannia pitää Ilmajoen Ollilan poikana. Knuutin vaimo oli Mannin perustajan Yrjänän leski, jonka tytär edellisestä liitosta avioitui Mustasaaren Sulvassa asuneen Olli Eskonpojan kanssa. [9)]

Uusi suku, jonka lähtötalot tuli käsiteltyä, vakiintui Finkkaan, vaikka isännyys vaihtui tiuhaan. Veljeksistä viljelijänä pystyvin, Juuseppi Jaakonpoika kylläkin siirtyi pian vaimonsa taloon Torstiin, missä hänen polvensa jatkui. Veljesten poikien tullessa miehen ikään, he myös riitelivät talosta.Niinpä vuonna 1698 Jaakko Simunanpoika Torstilasta kanteli isänsä nuorempaa veljeä Kreki Jaakonpoikaa vastaan 1/2 manttaalin perintötalosta, jonka olisi pitänyt kuulua hänen isällensä esikoisena. [10)]

Kreki Finkka sai pitää talon hallussaan, mutta voimat ehtyivät pian ja poika Simuna otti komennon, jota piti vuodet 1701-08. Sitten hän luopui isännyydestä ja lähti sotamieheksi. Myöhemmin hänet tavataan Isonkyrön Orismalan Kukilassa seppänä. Finkka pidettiin kuitenkin suvussa siten, että Krekin tytär Liisa naitettiin pystyvämmälle isännälle Antti Antinpoika Rätille vuonna 1709, jonka jälkeen suku pysyi talossa neljä miespolvea, Isostavihasta Suomen sotaan asti. [11)]

Antti Rätin tuloa isännäksi ja Simunan väistymistä käsiteltiin käräjillä vuonna 1709 [11)]. Kreki Finkka selosti, että hänen poikansa Simuna oli vapaaehtoisesti lähtenyt sotamieheksi ja luopunut talosta. Nyt hän oli tehnyt testamentin vävynsä Antti Antinpojan hyväksi, antanut tälle esikoisoikeuden ja talon hallinnan ennen Simunaa ja muita lapsia niin, että vävy saattoi nauttia pojan osana vaimonsa kanssa kaiken taloon kuuluvan muita lapsia vastaan. Ja jos joku halusi hänet syrjäyttää, tuli hänen suorittaa Antille 20 kuparitaalaria joka vuodelta siitä alkaen, kun hän oli tullut tähän taloon. Koska Antti otti talon välittömästi, määrättiin nimismies Sameli Söörinki ja lautamies Yrjänä Jaskari suorittamaan talosta inventaari.

Kreki Finkka oli nainut Kerttu Pertuntytär Liukun Lyyskilänkylästä. Lisäksi Krekin lanko Heikki Pertunpoika Liukku otti toiseksi vaimokseen Krekin siskon Vapun. Lanko Heikki on tullut tunnetuksi lähinnä pojastaan Josef Stenbäckistä, tunnetun kulttuurisuvun kantahahmosta. Sukujen vanhempi polvi eli sulassa sovussa, mutta nuoremmilla ilmeni maksujen kanssa pientä kärhämää. Niinpä Krekin vävy Antti Antinpoika (Torstilasta) vetosi 1730 perintösopimukseen 30.12.1698, jonka mukaan hänen edesmenneelle apelleen Kreki Jaakonpojalle kuului 100 taalarin perintöosuus Liukun talosta Lyyskilänkylässä. Liukun silloinen haltija, Krekin siskonmiehen, edesmenneen Heikki Pertunpojan pojantyttären mies, Pentti Pentinpoika ei halunnut maksaa tätä perintövaatimusta. Kuitenkin todettiin saman Kreki Jaakonpojan vaatimuksen olleen alun perin 70 kuparitaalaria, josta oli sittemmin suoritettu 30 taalaria ja ne oli v.1717 kuitattu. Mutta todettiin kantajalla olevan erinäisiä kanssaperillisiä, jotka eivät ole tässä yhteisessä perintöasiassa ketään muuta valtuuttaneet edustamaan kuin kantajan, joten päätettiin asia siirtää seuraaviin käräjiin. [12)]

Finkka liittyi Tuomas Lassenpojan sukuun siten, että Antin poika Matti nai Tuomas Tuomaanpoika Mahlan ainoan tyttären Priitan. Hän ei kuitenkaan alun perin halunnut seurata isäänsä Finkan isäntänä, vaan yritti syksyllä 1729 3/4 manttaalin Sorria vedoten siihen, että Sorri oli ollut hänen appensa Tuomas Tuomaanpojan perintötalo. Mutta kun appi oli kaatunut sotamiehenä (Napuella), tämän nuorempi veli Juuseppi Tuomaanpoika oli tullut asumaan taloa. Juuseppi esitti pöytäkirjaotteen 10.02.1724, jonka mukaan kantajan anoppi leskivaimo Mallu Matintytär oli esittänyt saman vaatimuksen. Mutta kun Sorri oli kruununtalo, jonka Juuseppi oli ottanut veljensä jälkeen vapaavuosilla, Juuseppi sai jäädä taloon. Riita oli alistettu maaherra Reinhold von Essenille, mutta anomusta ei ollut ratkaistu. Koska talo oli vuoden 1725 maakirjassa merkitty kruunulle, käräjät vaati, että osapuolet

noudattavat vuoden 1724 päätöstä ja lopettavat riitansa. [13)]

Finkan hallinto oli sitten tiukasti Matilla, kunnes se siirtyi kauppakirjalla 27.03.1767 isältä pojalle Simunalle. Siirto ei mennyt kivutta, vaan isä yritti perua kaupan vedoten siihen, ettei poika ollut noudattanut kauppakirjan kolmatta momenttia talon asianmukaisesta kiinnittämisestä, vaan oli antanut sen turhaan joutua verorästeihin. Simuna ilmoitti, että oli maksanut isänsä velat, yhteensä 800 taalaria kuparirahaa, joten isällä ei ollut enää määräysvaltaa talon asioihin. [14)]

Eronnut sotamies Matti Pålack vaati langoltansa talonvanhukselta Matti Antinpojalta ja talon nykyiseltä asujalta tämän pojalta Simuna Matinpojalta vaimonsa Priita Antintyttären äidinperinnön ulosmaksua osapuolten 3.03.1755 tekemän sopimuksen mukaisesti, lisäksi 12 taalaria, jotka Polack oli lainannut Matti Antinpojalle ja ennen viljelemäänsä peltotilkkua, jota Simuna Matinpoika oli ryhtynyt korjaamaan tultuaan Finkan isännäksi. Kiista sovittiin siten, että Simuna suorittaa Polackille yhteensä 25 taalaria, puolet kuluvana ja toinen puoli seuraavana vuonna. Tähän Polack ilmoitti tyytyvänsä eikä enää perinnöistä riitelevänsä. [15)]

FINKKA, 2/3 mt. v:een 1652, sitten 1/2 mt., nro 5
Laihian Torstilassa
Isännät Mikki Juhonpoika Kinnariin asti:

Olli Ollinpoika	**1546-1547**
Jaakko Niileksenp.	**1548-1551**
Matti Jaakonp.	**1558-1573**
Heikki Jaakonp.	**1585-1604**
Heikin leski Mallu	**1605-1621**
Tuomas Pentinp. Finkka	**1623-1636**
Leski Kaisa	**1637-1652**
Autio	
Juho Yrjänänp. (Kinnari)	**1661-1668**
Juho Matinp. (Pukka)	**1669-1673**
Jaakko Jaakonp. Finkka (Manni)	**1674-1675**
Pso Marketta Markunt.	
Veli Simuna Jaakonp. Finkka	**1676-1678**
Pso Liisa Markunt.	
Veli Juuseppi Jaakonp. Finkka	**1678-1681**
Pso Marketta Matint. Torsti	
Veli Kreki Jaakonp. Finkka	**1682-1700**
Pso Kerttu Pertunt. Liukku	
Pk Simuna Krekinp. Finkka	**1700-1708**
Pso (1703) Maria Matint. Penssooni	
Lanko Antti Antinp. Rätti	**1709-1737**
Pso (1709) Liisa Krekint. Finkka	
Pk Matti Antinp. Finkka	**1738-1767**
Pso (1709) Liisa Tuomaant. Sorri	
Pk Simuna Matinp. Finkka	**1767-1786**
Pso (1765) Vappu Matint. Laulaja	
Veli Juho Matinp. Finkka	**1786-1806**
Pso (1768) Liisa Juhont. Waro (Jouppila)	
Vävy Matti Antinp. Forss	**1806-1812**
Pso (1805) Liisa Juhont. Finkka	
Isä Antti Esaiaksenp. Kolppanen	**1812-1814**
Pso (1780) Priita Tuomaant.	
Omistaja Heikki Tuomaanp. Vähäjakku	**1815-1832**
(Viljelijä Ista Istanp. Ask)	

Finkan viimeinen käsiteltävään sukuun liittyvä asuja, vävy Matti Antinp. Forss eli Iso-Ikola tuli Isostakyröstä. Mutta itse asiassa hänen isänsä Antti Esaiaksenpoika oli syntynyt Lohtajalla kuuluen Marinkaisista lähteneen itsellismiehen Esaias Esaiaksenpoika Kolppasen eli Herlevin monipäiseen pesueeseen, joka isän kierrellessä ympäri Suupohjan ja Kyrönmaan pitäjiä, sirottui vaelluksen varrella oleviin kyliin. Laihia sai näistä lapsista osakseen kaksi, jo mainitun Antin poikineen Finkkaan, ja hänen veljensä Kustaa Esaiaksenpoika Starkmanin, joka ryhtyi Isokylän Miskan torppariksi sotamiesruodusta vapauduttua ja liittyi myös sukuun Matti Mahlan tyttären vävynä. Myös Antti oli ollut ensin varasotamies ja sitten Ikolan torppari. Kumma kyllä, kiertelevän renkimiehen lapset naitiin talollissukuihin ja mm. edellisten veljellä Matti Esaiaksenpojalla oli kunnia perustaa Jokipiin talo Teuvaan. Kolppaset olivatkin elämänneuvot keksivää "sorttia" (vaikkapa ansaitsivat pieniä myyntivoittoja välityskaupoilla, kuten jäljempää ilmenee). Mutta kun muualla tämän keskipohjalaisen perheen ilmaantuminen merkitsi uuden alkua, Finkassa se merkitsi vanhan loppua!

Tavassa, jolla talo luisui suvulta toiselle oli kohtalon ivaa. Neljäkymmentä vuotta aikaisemmin oli Finkan syytinkiläinen Matti tyytymättömänä poikaansa Simunaan yrittänyt ostaa tältä taloa takaisin kuivalla rahalla, mutta käräjät eivät olleet lämmenneet asialle. Mutta nyt poika, jolla oli vaimonsa kautta perillinen taloon, myi kylmällä kaupalla oman osansa, eli 3/16 manttaalia omalle isälleen, iäkkäälle rengille. Kaupassa hämmästyttää myös se, että isällä, joka oli joskus tupsahtanut rengiksi paikkakunnalle kiertelevän rengin poikana, oli varaa ostaa talo. Toisaalta vanhuksella ei näytä olleen aikomusta pitää taloa, vaan kaupata se eteenpäin ja turvata siinä yhteydessä itselleen syytinki talosta. [16)]

Finkka oli siis pysynyt samalla suvulla noin 140 vuotta, kunnes myös sen viimeisetkin rippeet, toiset 3/16 manttaalia joutui kauppakirjalla 2.02.1815 lautamies Heikki Vähäjakun haltuun. Myyjiksi nimettiin Matti Finkka ja hänen vaimonsa Liisa "Tuomaantytär". Kauppasumma oli 666 riikintaalaria 32 äyriä ynnä syytinkiehdot. Heikin huudatukset olivat 6.2.1815, 6.10.1815 ja 26.4.1816. [17)]

Heikki Tuomaanpoika Vähäjakku ei asunut taloa. Toki taloa silloinkin viljeltiin. Vähäjakku oli järjestellyt asian niin, että otti Uudessakaarlepyyssä syntyneen Ista Istanpoika Askin viljelemään päätilaa ja talon torppariksi asettui edellisen isännän veli Antti Antinpoika. Niin edettiin kuusitoista vuotta, kunnes omistajan ilmoitettiin tehneen Torstilankylän numero 8:sta, Finkasta eli Lahdesta 3/16 manttaalia, kauppakirjat (Torstilan) Mikki Juhonpoika Kinnarin kanssa 21.02.1832. Heikki kuoli kesken kaupanteon, jolloin kauppa tehtiinkin Heikin lesken Anna Juhontyttären syytinkiä vastaan. Mikin huudatukset olivat 9.4.1832, 6.11.1832 ja 1.4.1833. Huomattakoon, että

Heikin aikana tullut uusi nimi Lahti esiintyy ensimmäistä kertaa talon käräjillä esitetyistä asiakirjoista tässä kauppakirjassa. [18)]

Pian tämän jälkeen isäntänä jatkanut Ista Ask sai osan veromanttaalista myös omiin nimiinsä ja Lahden toista osaa alkoi viljellä vuodesta 1860 Mikki Mikinpoika Jussila samasta kylästä. Jo hyvissä ajoin ennen talon luisumista uusille omistajille, näkyvä osa Finkan vanhaa sukua oli kuollut tai jäljelle jääneet rippeet sulautuneet ympäristön itsellisväestöön niin, että Finkka -nimi oli kadonnut muistojen tarhoihin ja vanhojen tiluskarttojen kellastuneille lehdille.

Tuomas Tuomaanpoika Mahlan (Sorrin) jälkipolvihaarat:

Oheisista Sorrin-Finkan sukukaavioista ilmenevät vain ne Matti Antinpoika Finkan sukuhaarat, joissa suku jatkui tiettävästi useamman polven. Tytär Susannan jälkipolvi Mustasaaren Tölbyssä ei jatkunut sen pidemmälle kuin oheinen perhetaulu osoittaa:

Finkan Perhe 1.
Susanna Matint. Finkka s.Laihia 21.12.1741
Pso Vih. 2.1.1780 Laihialla
Mikki Juusepinp. Påfs s.Mustas 28.04.1753
Lapset: Syntyneet ja kuolleet Mustasaaressa
Priita s.26.02.1781 k.18.09.1784
Juuseppi s.09.09.1783 k.18.05.1788

Påfs on vanha Mustasaaren Tölbyn verotalo no 8, joka muodostaa mielenkiintoisen solmukohdan suomenkielisen ja ruotsinkielisen Pohjanmaan välillä, sillä itse asiassa Susannan puolison Mikin isä oli alkuaan Juuseppi Jaakonpoika Uppa Seinäjoelta, joka sai vävynä Påfsin isännyyden vuonna 1745. Påfs oli jaettu tuolloin kahteen 3/4 manttaalin osaan ja toinen puoli oli Juusepin vaimon siskon Marian miehen Juho Juhonp. Påfsin (1711-1.09.1791) hallinnassa. Vaikka Susannan sukuhaara Påfsissa tyrehtyi, itse Påfsin-Upan suku levisi Mikin sisarusten perheitten kautta vahvasti Mustasaareen ja sen lähipitäjiin, myös Laihialle. Mikki Påfsin vanhemmat olivat:
Talollinen Juuseppi Jaakonpoika Uppa, sitten Påfs s. Ilmajoella 24.12.1719 k. Mustasaaressa 27.3.1789, puoliso Mustasaaressa 1.1.1745 Priita Mikintytär Påfs s. Mustasaaressa 1.1.1722 k. siellä 9.4.1777.

Nimi Back esiintyy tämän tästäkin Finkan eri sukuhaaroissa. Marketan sukuhaarassa nimi tulee miehen Elias Matinpojan lähtötalosta Mustasaaren Tölbyssä, muuten kysymyksessä on Laihian ruodun 98 sotamiesnimi.

Tuomas Finkka seurasi Majurin 1. komppanian ruodussa 81 vuonna 1780 Heikki Juhonp. Ilomäkeä nimellä Eklöf. Hänen kohtalonaan oli kuulua niihin Laihian miehiin, joiden vene sai täysosuman vuonna 1790 Viipurinlahden taistelussa ja upposi hyisen meren pohjaan. Perhe asui torpassa nimeltään Slättmark Laihian Isokylässä. Ohessa Eklöfin perhe:

Finkan Perhe 2.
Tuomas Matinp. Eklöf s.18.12.1751
Pso Vih. Laihia 30.05.1773
Anna Antintytär Isokyrö s.22.11.1751
Lapset: Syntyneet Laihialla
Susanna Eklöf s.09.09.1773
Maria Lund s.07.03.1775
Matti Eklöf s.21.02.1779
Liisa Eklöf s.19.05.1783
Priita Eklöf s.04.02.1790

Tuomaan vaimon Annan vanhemmat olivat:
Paimen Antti Tuomaanp. s. ? 1722 k. Laihia 10.7.1773 (51v), puoliso Ylistarossa 30.7.1749 Marketta Pietarint. s. ? 1718 k. (Ilmaantuivat jostain Ylistaroon, josta siirtyivät Isokyrön Palonkylään ja sieltä Laihialle Yrjäälän Muurimäen saralle.) Tuomaan lapsista kukaan ei kuollut aivan pienenä, mutta aikuisina ja avioituneina Laihialta löytyvät vain Maria ja Priita. Maria avioitui 14.5.1803 ruodun 80 sotamiehen Jaakko Juhonp. Lundin (alkuaan Ljungfelt s. 22.1.1782 k. 1809) kanssa ja Priita lampuodin pojan Mikki Matinpojan (s. 16.3.1788) kanssa 18.10.1812. Mikin isä Matti Taavetinpoika (1758-1823) oli lampuotina Käyppälän kylässä ja oli puolestaan Taavetti Jaakonpoika Upan poika. Taavetti Uppa (Juuseppi Påfsin veli) oli ollut lampuotina Mustasaaressa ja Laihialla ja oli palannut vanhuksena takaisin Ilmajoelle.

Jo mainittu Muurimäki liittyy myös toiseen kaaviosta puuttuvaan henkilöön eli Jaakko Matinpoika Finkkaan, joten hänen perhetaulunsa esitetään

seuraavaksi (näyttäisi siltä, ettei suku hänestä jatkuisi tätä pidemmälle, mutta en ole tarkastanut asiaa):

Finkan Perhe 3.
Jaakko Matinp. Finkka s.Laihia 31.03.1747
Vih. Laihia 10.04.1765
Pso Sanna Juhontytär Muurimäki s.Laihia 29.12.1730
Lapset:
Saara. s.19.11.1766
Liisa. s.08.07.1772

Runsain edeltävän sukukaavion haaroista oli Priita Backin haara. Lisänimi tuli majurin 1. komppanian ruodusta 98, johon Priitan mies Tuomas Heikinpoika Witmark täydennettiin Pommerin sodassa 12.4.1759 kaatuneen Juho Backin tilalle ja hän palveli ruotua vuoteen 1773 asti. Ruodun torppa Gammalbacka sijaisi Laihian Jakkulassa.

Finkan Perhe 4.
Priita Matint. Finkka s.25.09.1738 k.28.08.1790
Pso Vih. Laihialla 6.11.1759
Tuomas Heikinp. Back s.01.11.1739 k.08.10.1790
Lapset: Syntyneet Laihialla
Mikki s.26.09.1761 k.24.10.1779
Tuomas s.25.03.1766 k.11.10.1787
Juho s.03.01.1770 k.18.04.1790
Antti s.14.08.1773
Jaakko s.02.02.1776
Susanna s.30.01.1777
Liisa s.27.12.1778

Priitan miehen vanhemmat olivat: Kyytirättäri Heikki Jaakonp. Witmark s.1703 k.1766, puoliso Laihialla 24.6.1734 Vappu Martint. Eskola s. Laihialla 24.4.1704. Sukuhaara levisi tehokkaasti paitsi Laihialle, myös Isokyröön, jossa sen edustajat olivat enimmäkseen vuokraviljelijöitä. Esimerkiksi taulun kolmas, Juho asui ensin Tuomarin torppaa Laihian Jokikylässä, sitten poikansa Juhon (s.12.3.1797) mukana Orismalan Kannaston puustellia lampuoteina vuodet 1823-30 ja sen jälkeen Klamppulan taloa myös lampuoteina, vaikka hänellä oli varattuna syytinki Laihialla. Sukua esiintyi Laihian ja Orismalan talojen torppareina vielä seuraavan vuosisadan puolelle asti. Vain kolme Tuomas ja Priita Backin poikaa avioituivat, mutta tytär Liisa, joka eli piikana Torstilan kylässä, synnytti kaksi aviotonta lasta.

Laihian Keskikylän Hoppa

Eräs Mahlan suvun valloituksista, Laihian Keskikylän Hoppa oli huomattavasti vanhempi Laihian kahdesta samannimisestä talosta. Maininta "Hoppa" esiintyi veroluetteloissa jo toisella isännällä Olli Siponpojalla. [20)] Nimi tuskin tulee asuttajan lähtötalosta kuten Isokylän Hoppa, jonka perustaja tuli Laihialle Isokyrön Hevonkoskenkylän Hopasta vuonna 1680. Hoppa on myös sikäli erityinen talonnimi, että se esiintyy myös ruotsinkielisellä lähialueella, Mustasaaren Karkkimalassa, vaikka onkin suomenkielisellä puolella sangen suosittu. Toisaalta suurin osa Ylä-Laihian kantataloista on asutettu Kyrön vanhemmista kylistä käsin, mitä voidaan pitää todennäköisimmin myös Jukajan Hopan alkuperänä. Niin Nuijasota kuin kolmikymmenvuotinenkin sota olivat kiusanneet taloa pahoin, sillä edellinen johti isännän väistymiseen ja jälkimmäisen aikana vuonna 1639 verokirjoihin merkittiin: köyhtynyt putipuhtaaksi. Vielä senkin jälkeen sama suku sinnitteli talossa uskollisesti pari polvea. Mutta seuraavassa polvessa, jatkuvien sotien aikaan, taittui miespolvi Hopassakin.

Matti Pietarinpoika Jukajalta kertoi vuonna 1680, että oli asunut taloansa ainoan poikansa Lasse Matinpojan kanssa, joka oli kolme vuotta sitten lähtenyt sotamieheksi ja kaatunut jättäen vain alaikäisiä lapsia jälkeensä. Hän ei ollut kyennyt taloa enää yksin asumaan iäkkyyden ja raihnaisuuden takia ja oli siksi ottanut isännäksi vävynsä Yrjänä Yrjänänpojan (1650-1713), joka oli jo 2 1/2 vuotta uskollisesti hoitanut talon työt ja oli vakuuttanut jatkavansa uskollisesti talonpitoa. Täten Matti Pietarinpoika halusi antaa vävylleen pojan ja lähimmän perillisen oikeudet taloon ja määräsi hänelle 25 taalarin palkan vuotta kohti siinä tapauksessa, että joku hänen poikansa lapsista yrittää hänet talon hallinnasta syrjäyttää. Matti anoi laillista todistusta ja päätöstä, mikä suotiin kuninkaan 21.12.1664 antaman päätöksen mukaisesti. [21)]

Seuraavassa sukupolvessa talo viimein luisui pois suvulta. Yrjänä Hopan pojat Heikki ja Jaakko Hoppa kertoivat jättäneensä kotitalonsa ja ottaneensa sotamiespestin edellisenä vuonna (1709). Talo oli umpikujassa: heidän iäkkäät vanhempansa eivät olleet saaneet edellisestä sadosta kokoon edes siemenviljaa eikä heillä ollut varaa ostaa sitä. He eivät pystyneet maksamaan äyriäkään talolle koituneista maksuista. Heidän ainoa omaisuutensa oli enää lehmänkanttura. Siksi he olivat pakotettuja ottamaan uuden talollisen, joksi ilmoittautui Jaakko Matinpoika Maijala Ylistaron Topparlasta, joka nyt paikalla olevana kertoi haluavansa ottaa talon vapaavuosilla. Vapaavuosista sovittiin päätettävän myöhemmin, kunhan talolle on ensin suoritettu katselmus. [22)]

Elias Tanelinpoika ilmoitti vuoden 1726 alussa ottaneensa Yrjänä Hopan jättämän talon ilman mitään irtainta omaisuutta. [23)] Hän oli edeltäjän lesken uusi mies ja eräs Taneli Pertunpoika Viiasen pojista tämän toisesta avioliitosta. Heidän siskopuolensa Anna Tanelintytär oli perinyt Viiasen yhdessä isän kälynsä Anna Paavontyttären kanssa, ja he ajoivat velipuolet asumaan muualle [24)]. Elias löysi kodin Hopasta siinä yhteydessä.

Elias piti Hopan kuivilla vastoinkäymisistä huolimatta. Pahin onnettomuus taisi olla tulipalo. Salama iski 17.8.1729 Hopan riiheen ja riihen mukana meni paras osa myös ruissatoa. Vahingosta toimitettiin katselmus, jossa se arvioitiin 81 kuparitaalariksi, jonka

pitäjän koko 113 manttaalia tuomittiin palovahinko-poolina korvaamaan, kukin talonhaltija suhteessa omaan kokoonsa à23 äyriin per manttaali. Palovahingon maksatus perustui kuninkaan asetukseen 2.11.1694. [25)]

Elias Viianen pystyi pitämään Hopan hallussaan vanhan suvun havittelusta huolimatta. Antti Jaakonpoika kertoi vuonna 1728, että yhden manttaalin Hoppa Jukajalla oli hänen isänsä Jaakko Yrjänänpojan perintötalo, jota vieras Elias Tanelinpoika piti hallussaan ja Antti anoi taloa haltuunsa. Elias ja lautamiehet kertoivat, että kantajan isä joutui joitakin aikoja ennen vihollismiehitystä puille paljaille eikä pystynyt taloa pitämään, vaan jätti sen autioksi ja pestautui sotamieheksi Erkki Hyödyn talolle, jonka jälkeen talon otti vuonna 1710 vastaajan vaimon edellinen mies Jaakko Maijala, joka sitten Kyrön taistelussa kaatui ja leski nai Eliaan. Elias kertoi pystyvänsä talon hyvin hoitamaan ja pyysi, että hänen hallintansa tähän kruunun verorästiin joutuneeseen taloon vahvistettaisiin. Käräjät päätti saattaa asian nöyrimmästi maaherra Reinhold von Essenin mitä oikeudenmukaisimpaan harkintaan. [26)]

Samoilla käräjillä vuonna 1728 myös edellä mainitun Antin äiti, Lyyskilässä asuva leskivaimo Priita Jaakontytär kertoi, että Elias Hopalla Jukajalla oli hallussaan hänen miehensä edesmenneen veljen Jaakko Yrjänänäpojan Tuomas Paavolan kanssa tekemä sotamieskontrahti. Elias myönsi, että sotamiehen sisko Annikka Yrjänäntytär oli taannoin hänen luonaan kuollut ja mainittu kontrahti löytyi Annikan jättämästä kirstusta. Sen Elias halusi vapaaehtoisesti luovuttaa kantajalle. [27)]

Itse asiassa v.1726 sama iäkäs piika Jukajasta, Anna Yrjänäntytär, oli vaatinut kirstun kontrahtiin nojaten edesmenneen veljensä, lapsettomana kuolleen Jaakko Yrjänänpojan sotilaspalkkaa, mutta koska hänellä oli myös toinen edesmennyt veli nimeltään Jaakko Yrjänänpoika, jolla oli elossa kaksi poikaa ja tytär, jotka eivät olleet saapuvilla, ei oikeus ollut voinut näitä kuulematta tehdä päätöstä asiassa. [28)]

Elias Viianen ei kuitenkaan saanut ostettua Hoppaa perinnökseen, vaan hän jäi talon väliaikaiseksi isännäksi ja hänen tytärpuolestaan Liisa Jaakontyttärestä, joka nai Tuomas Matinpoika Mahlan, tuli talon todellinen perijä. Eliaan isännyysaika venyi erittäin pitkäksi, eli noin 30 vuoteen: Sen jälkeen Eliaan poika Juhokin (1734-1805)ehti isännöidä taloa noin 10 vuotta, kunnes joutui siitä luopumaan siskopuolensa ja tämän miehen hyväksi (siirtyen paimeneksi Pukkalankylän ulkosaralle). Sukuja yritettiin yhdistääkin siten, että Tuomaan poika Jaakko nai Eliaan tyttärentyttären. Suvun jatkajaksi Hoppaan tuli kuitenkin Jaakko Mahlan nuorempi veli Kustaa. Vaikka Elias oli aika lailla viinaan menevä ei hänen isännyyttään talossa oltu kyseenalaistettu. [29)]

Tuomas Matinpoika Mahlan nuorimman pojan Kustaan tulo Hoppaan liittyi Tuomas Mahlan kolmen poikansa kanssa sopimaan kokonaisjärjestelyyn, jossa kukin sai talon haltuunsa. Mahla jaettiin tasan kahtia vanhempien veljien Tuomaan ja Jaakon välillä 30.10.1769 laaditulla sopimuksella ja käräjäoikeuden vahvistuksella 26.&27.03.1770. Samaan aikaan Kustaa sai äitinsä perintötalon Hopan ja hänen vanhempansa siirtyivät Hopan syytinkiläisiksi. [30)]

HOPPA, 1 1/4 mt. v:een 1675, 1 mt.1695-, Jukajan nro 16 Laihian Keskikylässä

Isännät Juho Kustaanpoika Hoppaan asti:

Sippo Lassenpoika	**1546-1573**
Olli Siponpoika Hoppa	**1580-1598**
Klemetti Ollinp. Hoppa	**1601-1630**
Pietari Klemetinp. Hoppa	**1631-1662**
Matti Pietarinp. Hoppa	**1663-1681**
Pso Klaara Matint.	
Vävy Yrjänä Yrjänänp.	**1683-1700**
Pso (1678) Marketta Matint. Hoppa	
Pk Jaakko Yrjänänp. Hoppa	**1701-1704**
Pso (1699) Priita Tanelint. Viianen	
Isä Yrjänä Yrjänänp. (uudelleen)	**1705-1708**
Autio	**1709**
Jaakko Matinp. Maijala	**1710-1714**
Pso Susanna Jaakont.	
Elias Tanelinp. Viianen	**1724-1753**
Pso 1 (1715) Susanna Jaakont.	
(Lesken uusi mies, talo välillä veroautiona 8 vuotta)	
Pso 2 (1731) Aune	
Pso 3 (1736) Susanna Tanelint. Pukka	
Pk Juho Eliaanp. Hoppa	**1754-1767**
Vävy Tuomas Matinp. Mahla	**1768-1770**
Pso (1729) Liisa Jaakont. Hoppa	
Pk Kustaa Tuomaanp. Mahla	**1770-1808**
Pso Kaisa Tuomaant. Suortti	
1. osa pk Juho Kustaanp. Hoppa	**1809-** [31)]
Pso (1793) Susanna Mikint. Paavola	
2. osa veli Mikki Tuomaanp. Hoppa	**1789-**
Pso (1788) Anna Samelint. Huita	

(Hopasta lohkottu osa Tuomas Mahlan nuorimmalle pojalle)

Puumerkit Hopan luovitusasiakirjassa 2.1.1809:

Yläriviltä alkaen oikealta vasemmalle: 1. Mikki Kustaanp 2. Jaakko Kustaanp 3. Heikki Kustaanp 4. Maria Kustaant 5. Tuomas Kustaanp 6. Antti Kustaanp 7. Jaakko Kauppi Susannan puolesta 8. Juho Hakko, aviomies (Marian) ja todistajat 9. Matti Keto ja 10. Juho Leikas. Sopimuksen siis allekirjoitti seitsemän sisarusta.

Tuomas Lassenpoika Mahlan jälkipolvien leviäminen Kyrönmaalla

Tuomas Lassenpoika Luopajärven eli Mahlan suku levisi voimaakkaasti Isoonkyröön, Vähäänkyröön ja Ylistaroon. Laihian muuttaneitten luettelosta nähdään, että Tuomas Matinpoika Mahla ja vaimo Liisa muuttivat ensin Isoonkyröön ja sitten Vähäänkyröön. Pian he olivat kuitenkin takaisin Laihialla. Isossakyrössä he viipyivät sen verran, että heidän ripillä käyntinsä oli merkitty vuonna 1737 Orismalan Varsanpään taloon. Mutta enemmän Varsanpää liittyi Tuomaan nuorempaan veljeen Antti Matinpoika Mahlaan: Antti vihittiin 2.07.1736 talontytär Maria Heikintytär Varsanpään kanssa ja parille kastettiin kaksi lasta Varsanpäässä vuosina 1737 ja 1739. Laihialla Antin ilmoitettiin muuttaneen myös Vähäänkyröön, mutta nuori perhe katoaa siinä vaiheessa selvittäjän näköpiiristä. [40)]

Mutta edellä mainittujen lisäksi huomaamme, että Tuomaan poika Juho löytyi Orismalan Katilan talosta. Juho oli tullut talon vävyksi vuonna 1720 ja myös yhtiömieheksi ja isännäksi.[41)] En lähde tässä yhteydessä selvittämään Katilan taustaa kovin kaukaa, mutta mainitsen tässä muutaman vaiheen ennen Juhon taloon tuloa, jotta avaimet talon sukuun löytyvät.

Ensinnäkin Katilasta oli muodostettu Orismalaan kaksi verotaloa, Ala-Katila ja Yli-Katila. Jakoa käsiteltiin Isonkyrön käräjillä vuonna 1688, jolloin ilmoitettiin, että vävy Jaakko Jaakonpoika ja vanhan isännän oma poika Matti Juhonpoika jakoivat tasan Katilan verotalon autuaan Juho Katilaisen jälkeen. [42)] Lautamiehet totesivat yhteen ääneen, että talo kesti mainiosti jaon ja asia näytti olevan tällä selvä. Veroluetteloissa on kuitenkin tähän nähden pieni ristiriita. Talon veroa maksoi vielä vuoteen 1701 asti vain joko Matti Juhonpoika Katila tai pian isänsä tilalle tullut vävy Jaakon poika Antti Katila, joka on siten ensimmäinen Yli-Katilan isäntä veroluetteloissa. Talolla näyttää siten olleen niin suuria vastoinkäymisiä heti jaon jälkeen, että edellytyksiä toteuttaa läpihuudettu käräjäpäätös oli vasta 13 vuoden kuluttua?

Koska Juho Tuomaanpoika tuli edellä mainitun Antin vävyksi, kiinnostaa tietää, mistä talonvävy Jaakko Jaakonpoika oli tullut Katilaan. Tämä asia selviää vuoden 1721 käräjiltä. Yrjänä Yrjänänpoika Loukoon Luomasta ilmoitti maksaneensa ulos talon perillisiä. Hän oli sopinut Juho Tuomaanpoika "Kattilan" kanssa, että maksaa hänen vaimonsa Maria Antintyttären osan tämän isän kanssaveljien ja kanssasiskon, Liisa Jaakontyttären jälkeen Luomassa, eli Liisa Jaakontyttären edesmenneen miehen Juho Matinpojan ja tämän veljen Matti Matinpojan jäämistöstä, joista jälkimmäisen jättämä vaimo ("efterlefverska") Luoman taloa nyt asui. (Kysymyksessä oli Yrjänän vaimo Maria Juhontytär Sepänmaasta.) [42)]

Jaakko Jaakonpoika oli siis Loukonkylän Luomasta, mutta Katilan kuvio ei ollut tällä selvä. Samoilla käräjillä astui esiin Erkki Jaakonpoika Laihian Kirkonkylästä (Ylisestä Nyystistä) holhottinsa piika Priita Heikintyttären puolesta, joka oli hänen vaimonsa siskopuoli. Erkki vaati, että hänen holhotilleen tulisi maksaa perintöä aikaisemmin mainitun Liisa Jaakontyttären miehen jälkeen, sillä hänen holhottinsa isä Heikki Jaakonpoika oli ollut Liisa Jaakontyttären velipuoli ja hänet oli unohdettu jaettaessa perintöä Liisan kanssaveljen Antti Jaakonpojan edellä mainitulle tyttärelle. Heikki oli siis Katilan suvun esikoinen, mutta oli luovuttanut Katilan hallinnon nuoremmalle veljelleen Antille ja siirtynyt vuonna 1698 Laihian Ylisen Nyystin leskiemännän uudeksi mieheksi. Heikki (s.1678) kaatui sittemmin Napuella 1714 ja häneltä jäi ainoastaan yksi avioitunut lapsi, eli jo mainittu Priita. Priitan holhooja Erkki Nyysti naitatti vuonna 1724 holhottinsa Priitan nuoremmalle veljelleen Mikki Tarkkaselle Laihian Jokikylässä. Siitä suku lähti leviämään sangen runsaana ympäristöön. (Ja uskoisin nyt tässä ensi kerran mainittavan, että arvoituksellinen Heikki Nyysti oli Orismalan Katilan talon poika!) [42)]

Luoma oli puolestaan 1 1/8 manttaalin verotalo ja sitä tavoitteli samoilla käräjillä myös talon tyttären Ventla Matintyttären mies Matti Siponpoika Topparlasta. Mutta Maria Juhontyttärellä oli ollut talon perillinen Susanna Matintytär, jota silmälläpitäen muut perilliset oli maksettu ulos. Tytär kuoli sittemmin, mutta talo jäi Marialle ja tämän uudelle miehelle Yrjänälle ja jatkui heidän lapsilleen. Esiintuodut perintösaamiset sovitettiin käräjillä Perintökaaren 2. luvun ja kuninkaan 25.04.1667 antaman julistuksen mukaisesti. [42)]

Taas se hämäävä seikka, että miten saman patronyymin omaavat Heikki Jaakonpoika ja Antti Jaakonpoika Katilassa olivat tarkasti ottaen velipuolia, selviää vain Katilan veroluetteloista: Jaakko Jaakonpoika Luoma olikin vasta Priita Juhontytär Katilan toinen aviomies ja Heikki oli vaimon poika ensimmäisestä avioliitosta Jaakko -nimisen miehen kanssa, joka mainitaan kuolleeksi vuonna 1681 (kuolema lienee tapahtunut vuonna 1680 ja Jaakko Luoman ja Priitan liitto olisi solmittu 1681). Priitan vanhemmat ja siis Katilan edeltävä isäntäväki olivat olleet Juho Paavonpoika ja Maria Tuomaantytär. [43)]

Juho Tuomaanp. Katilan (Mahla) jälkipolvi:

Perhe 1.
Juho Tuomaanp. Mahla s.22.06.1692 k.16.07.1757
Syntynyt Laihialla
Pso Vih. 26.6.1720 Isossakyrössä
Maria Antint. Katila s.00.00.1701 k.20.04.1775
Syntynyt Isossakyrössä
Lapset: Syntyneet ja kuolleet Isossakyrössä
Matti Katila s.19.08.1725 k.01.09.1725
Vappu Katila s.13.04.1727 k.10.05.1734

Kaarina Katila s.00.00.1730 k.18.01.1799
Vih. 7.2.1768 Isossakyrössä, kts. Perhe 2
Heikki Katila s.11.01.1731 k.00.10.1731
Jaakko Katila s.12.03.1733 k.19.11.1790
Vih. 2.7.1754 Isossakyrössä, kts Perhe 3
Helena Katila s.01.11.1736 k.08.04.1754
Maria Katila s.28.06.1739 k.28.11.1739

Perhe 2
Kaarina Juhont. Katila s.00.00.1730 k.18.01.1799
Pso Vih. 7.2.1768 Isossakyrössä
Tuomas Matinp. Nortunen s.06.12.1720 k.28.04.1790
Lapset: Syntyneet ja kuolleet Isossakyrössä
Helena Katila s.09.08.1769 k.19.05.1809

Perhe 3.
Jaakko Juhonp. Katila s.12.03.1733 k.19.11.1790
Pso. Vih. 2.7.1754 Isossakyrössä
Pso Maria Juhont. Piuhola s.00.00.1738 k.10.12.1816
Lapset: Syntyneet Isossakyrössä
Helena Katila s.25.07.1755 k.Isokyrö 29.07.1755
Liisa Töyli s.18.07.1756 k.Ylistaro 01.04.1828
Vih. Isokyrö 19.10.1775
Maria Katila s.12.03.1758 k.Isokyrö 16.08.1758
Juho Katila s.05.07.1759 k.Isokyrö 27.10.1776
Matti Töyli s.05.02.1761 k.Ylistaro 04.11.1805
Vih. Isokyrö 00.03.1785
Jaakko Katila s.16.04.1764
Vih. Isokyrö 18.05.1806

Juhon vaimon vanhemmat olivat: Antti Jaakonp. Katila s. Isokyrössä k. 1714, puoliso ~ 1688 Kaarina Heikintytär s. ? 1670 k. 4.04.1762 Isokyrössä.

Jaakko Juhonpoika Katilan vaimon Maria Juhontytär Piuholan tausta on sangen mielenkiintoinen tutkimuksen yleisaiheen kannalta, joka on naapuripitäjien välisten tuntemattomien sukulaisuus-suhteitten selvittäminen. Hänellä paljastuu niin laihialaisia kuin ilmajokelaisiakin sukujuuria, kuten puolisollaankin! Marian vanhemmat olivat Juho Heikinpoika Piuhola (1699- 1784) ja Aune Kreintytär (1701-80) Kuivilan kylästä, joiden isäntävallan aikana talossa asuivat pitkiä aikoja myös molempien puolisoiden syytinkivanhukset. Isännän vanhemmat olivat Heikki Juhonpoika Piuhola (k.11.12.1745) ja Liisa Paavontytär (1675- 25.9.1729). Laihialle takautuvia juuria löytyy Liisalta.

Tämä kävi ilmi vuoden 1724 Laihian talvikäräjillä: esiin tuli Heikki Juhonpoika Isonkyrön Kuivilasta ja kertoi, että hänen vaimonsa Liisa Paavontyttären äidinisä Mikki Jaakonpoika oli omistanut yhden manttaalin perintötalon nimeltään Kumara Kumaalankylässä, mutta oli kuollut yli 40 vuotta sitten, jonka jälkeen taloa oli asunut hänen nuorempi tyttärensä Liisa Mikintytär miehensä Heikki Lassenpojan kanssa. Sittemmin talo oli jaettu puolen manttaalin Luhtalaan, jota asui vaimo Liisan poika Mikki Heikinpoika ja puolen manttaalin Kumaraan, joka oli perillisen Tuomas Erkinpojan tulevan vävyn Tuomas Jaakonpojan hallinnossa. Nyt Heikki vaati molemmilta asujilta vaimonsa puolesta maksua esikoisoikeudesta mainittuun taloon. [44)] Liisa Paavontytär oli siis äidin puolelta vanhaa Kumaalan Kumaran sukua!

Myös Aune Kreintyttären vanhemmat löytyivät kiinnostavalta suunnalta. He olivat Kreki Mikinpoika (1661-1732), kotoisin rippikirjan mukaan Ilmajoelta, ja hänen vaimonsa Liisa Matintytär (tai Klemetintytär) (1673-1734). Pari löytyykin Ilmajoen kirjoista Kauhajoen Toivakasta, jota Kreki Mikinpoika asui vuosina 1690-1713 hankittuaan sen kauppakirjalla ja luovuttuaan talosta Isovihan aikana. Tytär Agneta syntyi Kauhajoella 7.5.1701.[45)] Myös Toivakassa Krekiä seurannut uusi suku näyttelee merkittävää roolia Tuomas Mahlan jälkipolven yhteydessä sen Laihialle muuttaneen edustajan kautta (Tuomas Iisakinpoika Torstilan Penssoonissa).

Yli-Katilan hallinta siirtyi Jaakko Juhonpojan jälkeen uudelle suvulle, sillä kolmesta avioituneesta lapsesta kaksi, Liisa ja Matti, muuttivat talokkaiksi Ylistaron Töyliin ja Jaakon ilmoitettiin muuttaneen Laihialle. En kuvaa tässä sen tarkemmin suvun jatkumista Töylissä. Töyliä asuneissa perheissä syntyi useampia sittemmin avioituneita lapsia, jotka eivät kuitenkaan jatkaneet talon hallintoa, vaikka sukuoikeuttakin siihen oli, sillä Liisa Jaakontytär Katilan mies oli talon vanhaa sukua edustanut Jaakko Kallenpoika Töyli (1755-1809). Töylin hallintoa jatkoivat Jaakon kuoleman jälkeen hänen sukunsa muut haarat.

Katilan uudeksi isäntäväeksi tuli 1790 -luvun alussa Orisbergin vasaraseppä Antti Antinpoika Ahlberg vaimonaan Kaisa Hahne (Antti oli kirkonkirjojen mukaan ensimmäinen vasaraseppä pitäjän omasta takaa!). Ahlberg oli lähtöisin Korkeakosken talosta ja Kaisa oli ruukkisepän tytär. Heti Katilaan tulon jälkeen vaimo vaihtui toiseen vasarasepän tyttäreen Anna Fröjdiin. En ole selvittänyt kauppakirjan tekoaikaa, mutta vaihto lienee tapahtunut pian Jaakko Katilan kuoleman jälkeen 1790, sillä Ahlbergin perheen tapahtumat kirkon historiakirjoissa alettiin kirjata vuonna 1791 Orisbergin sijaan Orismalassa, vaikkakin perhe näkyy siirretyn Katilan rippikirjasivulle vasta seuraavalla ajanjaksolla.

Antti Ahlberg siirtyi noin kymmenen isännyysvuoden jälkeen syytinkiin ja luovutti talon hallinnon vävylleen Matti Heikinpoika Viikille Laihian Perälän kylästä (puolisona Liisa Kreeta Antintytär). Matti Viiki oli myös kaukaista sukua edeltävälle suvulle, sillä edellä Kumaran yhteydessä mainittu Tuomas Jaakonpoika oli hänen isoisänsä. Tämä Viikin-Korkeakosken suku piti taloa hallussaan vain seuraavan miespolven Matti Matinpojan (s.1811) voimin ja hajaantui sitten muualle.

Sivujuonteen esiintuominen tehnee ymmärrettäväksi sen, miksi Katilan talo ja sen väki näyttävät jääneen sangen tuntemattomiksi tutkijoille: isäntäsukujen vaihtuminen useasti on omiaan viemään talon

myöhemmiltä asujilta mielenkiinnon sen aikaisempia asujia kohtaan. Nämä talon väistyneet suvut levittäytyivät kuitenkin hyvin ympäri lähipitäjiä.

Paljon olisi vielä kerrottavaa Tuomas Lassenpoika Luopajärven eli Mahlan jälkipolven elämästä. Sen laajin sukuhaara Laihialla, Krossin taloa asunut, jäi käsittelemättä. Monet pitäjät, joihin sukua on näkyvästi levinnyt, kuten Ilmajoki, Jurva, Teuva ja Vähänkyrö eivät saaneet tässä esityksessäni ansaitsemaansa huomiota. Niiden käsittelyn aika tulee myöhemmin, jos voimia riittää. Alkusysäyksen tälle tutkielmalle antoi sen seikan kartoittaminen, kuinka Stuteus -suku levisi Laihialle. Tuloksesta huomataan, että se on eräs Laihian keskeisimmistä suvuista ja levisi voimakkaasti eri suuntiin Pohjanmaalla. Stuteus -suvun alkukotia ei ole pystytty toistaiseksi riittävillä todisteilla paikantamaan, vaan on vain arvailtu suvun tunnuksen ja nimen perusteella eräitä Lounais-Suomen tai Vakka-Suomen taloja. Lähteitä arveluiden tueksi ei ole esitetty. Ongelmana on, että ei ole pystytty löytämään sopivannimistä taloa Pohjanmaalla. Stuteusten täydellinen sulautuminen alueen talollissukuihin antaa kuitenkin aiheen keskittyä Stuteusten selvityksessä pohjalaissukuihin.

Päätänkin kirjoitukseni Stuteus -pähkinään vuodelta 1650, jolloin lähtöhenkilö Tuomas oli noin 5-vuotias. Ilmajoen käräjien käsiteltävänä oli talonvanhus Tuomas Martinpoika Pukkilan testamentti Kauhajoella. Pukkila oli lähes 90 -vuotias, eli syntynyt vuonna 1562. Tuomaalta ja hänen jo kauan sitten kuolleelta vaimoltaan ei ollut jäänyt lapsia, joten hän määräsi kaiken jäljellä olevan omaisuutensa sukulaiselleen Kerttu Nisuntyttärelle ja poikapuolensa pojalle Kalle Tuomaanpojalle, jolla oli kolme tytärtä. Autuaan siskonsa lapsille hän ei enää määrännyt mitään, koska oli siskonsa osan antanut jo tämän eläessä. Lisäksi hän määräsi testamentin valvojalle ja sukulaiselleen, Eskeli Stuteolle, holhoojana olosta 10 kuparitaalaria. [46)] Sen, miten Eskeli oli sukua Pukkilalle ja Kerttu Nisuntyttärelle, on selvitettävissä.

Lähdeviitteet ja niiden kommentit:

0) Artikkelin edellinen osa: Juuret 1/2003 ss. 41-45.
1) Laihian talvikäräjät 10.2.1724 ES2096 s. 167. (Mallu oli Torstilan Penssoonista)
2) Laihian kesäkäräjät 6.9.1729 ES2098 s. 757.
3) Laihian kesäkäräjät 6.9.1729 ES2098 ss. 770-771.
4) Laihian talvikäräjät 10.3.1731 ES2099 s. 451.
5) Laihian kesäkäräjät 10.3.1724 ES2099 s. 694.
6) Laihian syyskäräjät 1748 ES2111 § 8.
7) Laihian talvikäräjät 12.,13.&14.2.1678 ES2080 s. 65-66, Laihian talvikäräjät 14.,15.&16.2.1682 ES2081 s. 59.
8) Armas Luukko: Laihian historia 1 s. 54.
9) Laihian käräjät 23.8.1647 ES2028 s. 208.
10) Laihian syyskäräjät 12.9.1698 ES2093 s. 375.
11) Laihian talvikäräjät 4.,5. & 6.2.1709 ES2093 s. 126.
12) Laihian syyskäräjät 5.11.1730 ES2099 s. 1435. (Pentti Liukku oli kotoisin Sarvijoen Poolasta.)
13) Laihian kesäkäräjät 6.9.1729 ES2098 ss. 757.
14) Laihian syyskäräjät .1776 ES21__ s. 116 / §36.
15) Laihian syyskäräjät 26.11.1772 ES21__ s. 1342 / §37.
16) Laihian syyskäräjät 28.10.1816 §173. Talollinen Antti Finkka osti 3/16 osamanttaalia Finkan taloa 12.11.1812 pojaltansa Matti Antinpoika Finkalta 789 riikintaalarilla 21 killingillä ja 4 runstykillä ja huudatti kaupan käräjillä 9.10.1815, 26.04.1816 ja 28.10.1816.
17) Laihian kevätkäräjät 7.05.1816 §178.
18) Laihian kevätkäräjät 23.04.1833 §226.
20) Armas Luukko: Laihian historia 1 ss. 58-59. Nimi Olli Hoppa esiintyi kymmenysveroluettelossa jo vuonna 1585. Isokylän veroluetteloissa nimi Hoppa on esiintynyt vasta vuodesta 1702 alkaen.
21) Laihian talvikäräjät 17.-19.3.1680 ES2080 ss. 97-98.
22) Laihian talvikäräjät 11. & 12.2.1710 ES2093 ss. 196-197.
23) Laihian talvikäräjät 18.01.1726 ES2097 s. 55.
24) Laihian syyskäräjät 15.10.1724 ES2096 ss. 690-691. (Viiasen omistus.)
25) Laihian syyskäräjät 5.11.1730 ES2099 ss. 1394-1395.
26) Laihian talvikäräjät 16.02.1728 ES2098 s. 299. Elias oli vihitty 13.03.1715 leski Susanna Jaakont. Hopan kanssa. Antti Jaakonp. Hoppa s. 16.10.1702 (Laihian kk:n mukaan).
27) Laihian talvikäräjät 16.02.1728 ES2098 s. 302.
28) Laihian kesäkäräjät 26.08.1726 ES2097 s. 651. (Lapsettomana kuollut Jaakko Yrjänänpoika oli nuorempi veli, s. 24 .07.1693.)
29) Laihian syyskäräjät 17.10.1749 ES2112 s. 788; §23. Elias Hoppa tuomittiin toisen kerran päihtymyksestä 10 hopeataalarin sakkoihin.
30) Laihian käräjät 13.05.1839 § 129. (Käsittelee kiistaa Mahlan Luoman myllyn oikeuksista, jossa talon jako 1770 kuvataan.)
31) Laihian talvikäräjät 28.03.1810 § 235. Juho Kustaanp. Hopan esittämä ote käräjäpöytäkirjan lainvoimaistamispäätöksestä 17/48 manttaalilta Hopan verotaloa nro 17 Jukajan kylässä 11.04.1809. Kauppakirja 2.01.1810 perillisten ulosmaksuksi 308 riikintaalarilla ynnä erinäisillä ehdoilla edesmenneen isän Kustaa Tuomaanp. Hopan jälkeen ja Tuomas Kustaanpojan holhoojan Matti "Mahalan" alullepaneman riidan sovittamisella näillä käräjillä 19.03.1810 niin, että kolmas huudatus voitiin suorittaa.
40) Nuorenparin ripilläkäyntejä ei näkynyt Isokyrön rippikirjoissa, mutta he esiintyivät kastekirjoissa. Paitsi omien lasten kohdalla, he olivat 1.11.1736 kastetun Juho Tuomaanpoika Katilan kummeina ja vastavuoroisesti heidän 1.01.1738 syntyneen poikansa Heikin yhtenä kummina oli Juho Katilan vaimo Maria Antintytär.
41) Juho Katilan jäljitys Laihian Mahlaan perustuu ainoastaan Isokyrön ja Laihian kirkonkirjoihin. Juho on merkitty Isokyrön rippikirjassa vuonna 1695 Laihialla syntyneeksi, mutta kuolinäiksi on vuonna 1757 merkitty 65 vuotta, mikä antaa syntymävuodeksi 1692. Laihialla oli

syntynyt 1690 -luvulla vain kolme Juho Tuomaanpoikaa, jotka kaikki liittyvät Mahlan sukuun: vuonna 1692 Tuomas Mahlalle syntynyt, vuonna 1696 Tuomas Suortille syntynyt ja vuonna 1699 jälleen Tuomas Mahlalle syntynyt! Kukaan näistä Juhoista ei kuollut kirkonkirjan mukaan lapsena, mutta toista Mahlan Juhoista en ole tavannut mistään muualta kuin kastettujen luettelosta. Mainitulla Juho Tuomaanpoika Suortilla oli vain yksi lapsi, mutta tällä taasen useampi lapsi, joista kaksi liittyi Mahlan sukuun ja jälkipolvi jatkui heistä runsaana, varsinkin Kustaa Hopan jälkipolvessa. Isonkyrön kirkonkirjojen ikätiedon mukaisesti Katilaa asui vanhempi Juho Tuomaanpoika Mahla. Veljekset tuskin olivat täyskaimoja, vaan toisella oleva kastenimi "Johannes" lienee johtunut kutsumanimestä Hannes ja toisen "Johan" lienee tarkoittanut Jussia.
42) Isokyrön syyskäräjät 30.08., 31.08. & 1.09.1688 ES2082 s. 241.
43) Isokyrön syyskäräjät 27.11.1721 ES2082 s. 245; s. 245-246; s. 242.
44) Selvyyden antavat veroluettelotiedot ovat Matti Lehtiön arkistosta, mikä kiitollisuudella mainittakoon. Yhdistämällä nämä tiedot voitiin selvittää aikaisemmin hämäriksi jäänyt Jaakko Jaakonpoika Luoman ja Heikki Jaakonpojan suhde.
45) Laihian talvikäräjät 10.02.1724 ES2096 ss. 145-146.
46) Ilmajoen syyskäräjät 7.09.1650 ES2029 s. 184.
50) Sotilasrullat, joita on käytetty lähteinä, ovat: WA626 (Pommerin sodan osuus), WA627 ja WA1225. Majurin 1. komppania kuului Pohjanmaan rykmenttiin.
- Vihittyjen luettelot puuttuvat Laihialla vv. 1721-1733. Aikavälin tiedot ovat Laihian srk:n tilikirjoista. Vanhimmat ikätiedot ovat ruodutusluetteloista tai käräjäpöytäkirjoista. Muilta osin Laihian, Isokyrön ja Ilmajoen kirkonarkistoista.
-Isäntäluetteloiden vuosiluvuissa olen poikennut nimetystä maaveron maksajasta, jos vertailevan asiakirjan mukaan mainittu isäntä on vainaja tai luopunut talon hallinnasta.

Alavuden Sapsalamminkylän talonhaltijat v. 1571 - 1900-kirja

Alavuden Sapsalamminkylässä on 18 kantatilaa, jotka on perustettu vuosina 1571 – 1795. Vanhimmat talot ovat Ilkka ja Olkkonen, jotka on perustettu 1500-luvun loppupuolella. Seppälä ja Sytelä on perustettu 1600-luvun lopulla ja Pyylampi 1700-luvun alussa. Muut talot on perustettu suuressa uudisasutusaallossa 1776 – 1795.

Sapsalamminkylän asujamistossa on runsaasti hämäläistä väkeä. Väkeä on tullut Orivedeltä, Ruovedeltä, Teiskosta, Kangasalalta ja muualta Pohjoishämeestä. Isäntinä ja emäntinä on kylässä ollut monia ruotsinkieliseltä Pohjanmaalta tulleita henkilöitä. Erityisesti Olkkonen ja Ilkka ovat olleet ruotsinkielisten asukkaiden suosiossa. Muuttoliike on ollut luonnollisista syistä vilkasta kylän ja sen naapurin Virtain välillä.

Vieraan väen runsauteen kylässä on nähtävästi vaikuttanut sen sijainti Uudenkaarlepyyn ja Oriveden välisen kantatie 66:n varrella.

Talonhaltijoista ja heidän puolisoistaan on nimen ja talonhaltiusajan lisäksi mainittu syntymä-, kuolin-, ja vihkiajat sekä vanhemmat. Kirjasta saa perustiedot talonhaltijoista ja heidän syntyperästään.

Kirja on nidottu, 63 sivuinen sisältäen kartan ja henkilöhakemiston. Hinta on 16 euroa plus postikulut.

Kirjaa saa tilata Jouko Niemelältä, p. 4126534, s-posti joukot.niemela@luukku.com

Lahjoituksia

Toimikunnan arkistoon on lahjoitettu: Vöyrin, Vähänkyrön, Ilmajoen, Ylistaron ja Isonkyrön seurakuntien puhtaaksikirjoitettuja mikrofilmikortteja. Lahjoittajana Ritva Hakomäki Seinäjoelta

Port Payé
Finlande
PMM
61500/13

YLISTARON TARINAFESTIVAALI 2003

Nyt on tarinoiden aikakausi ja se näkyy myös Ylistarossa, missä järjestetään ensimmäinen tarinafestivaali syksyllä 06.09.2003. Tarkoitus on kokoontua yhteen ja kertoa festivaalin aiheeseen liittyvästä/ liittyvistä teemoista tarinoita festivaalikansalle ja mukaan tulijoille. Tarkoitus on tehdä tarinafestivaalista pysyvä tapahtuma Ylistaroon ja sen teema tulee vaihtumaan aina vuosittain. Tänä vuonna ensimmäisessä tarinafestivaalissa teemoja on kaksi toisiansa täydentävää aihetta eli talohistoria sekä talonhaltijat, saunatontut, riihitontut jms. kansantarinoissa. Päivä sisältää asiantuntijaluennointia aiheista sekä tarinankerrontaa, ohjelmanumeroita, juttuja, uskomuksia johon myös yleisö pääsee osallistumaan omilla tarinoillaan. Tarinafestivaali on suunnattu koko perheen tapahtumaksi eli festivaalissa järjestetään ohjelmaa myös lapsille. Tarinafestivaalin järjestää Myytti ry, tarinoita ajasta yhdistys yhdessä Ylistaron kunnan kanssa ja tarinafestivaalin tapahtumapaikkana on Wanhan Markin tunnelmallinen miljöö Ylistarossa www.wanhamarkki.fi. Etsimme samalla vinkkejä kummankin teeman tarinankertojiksi. Ole ystävällinen ja ilmoita jos tiedät jonkun hyvän jutunkertojan, joka tietää tarinoita talohistoriasta ja/tai talonhaltijoista. Ideat ja vinkit voi ilmoittaa joko puhelimitse tai sähköpostilla minulle:

Kati Torkko
Myytti ry:n sihteeri
Puh: 050-535 7971
nihao@jippii.fi